

กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ
เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ร้อยเอกหญิงลลธิริมา เกื้อสกุล

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-2005-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**COMMUNICATION STRATEGIES OF THAI ARMY TO CREATE A PUBLIC
CONSCIOUSNESS ON HUMAN RIGHT IN ENVIRONMENT**

Captain Luntarima Keuasakul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Master of Arts in Development Communication**

Department of Public Relations

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic year 2004

ISBN 974-53-2005-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ
เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

โดย

ร้อยเอกหญิงลลิตา เกื้อสกุล

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.พนา ทองมีอาคม

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิระ โสภณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ ปิติพัฒนา โหมยิต)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. พนา ทองมีอาคม)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลัดธริมา เกื้อสกุล, ร้อยเอกหญิง: กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม (COMMUNICATION STRATEGIES OF THAI ARMY TO CREATE A PUBLIC CONSCIOUSNESS ON HUMAN RIGHT IN ENVIRONMENT) อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. พนา ทองมีอาคม, 175 หน้า. ISBN 974-53-2005-6.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม 3) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม 4) ศึกษาความตระหนักอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม 5) ความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม 6) ศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม 7) ศึกษาความสัมพันธ์ของความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม วิธีการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ แบบสอบถาม ขอบเขตการวิจัย คือ ศึกษาเฉพาะพลทหารกองประจำการที่สังกัดหน่วยในกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมสามารถนำมาใช้ได้จริง และกลยุทธ์หลัก คือ การให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และ การใช้การฝึกอบรมชี้แจง โดยมีการใช้กลยุทธ์ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การพูดแบบทหาร การใช้เหตุผล การให้รางวัล การสั่งสอน ส่วนแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ควรเน้นในเรื่องของการให้ความรู้เพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก และควรมีการประเมินผลให้มากขึ้นกว่าเดิม การมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นนั้น ส่วนใหญ่มาจากกรรับนโยบายจากกองทัพบกมาปฏิบัติ และ ประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่โลกกำลังให้ความสนใจอยู่

การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 จึงทำให้พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูง การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 และ ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมด้วย อย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิต _____
ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษา _____
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

##4685239428: MAJOR:DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEYWORD: COMMUNICATION STRATEGIES/ PUBLIC CONSCIOUSNESS/ HUMAN RIGHT IN ENVIRONMENT

CAPTAIN LUNTARIMA KEUASAKUL:COMMUNICATION STRATEGIES OF THAI ARMY TO CREATE A PUBLIC CONSCIOUSNESS ON HUMAN RIGHT IN ENVIRONMENT : THESIS ADVISER: ASSOC. PROF. PANA THONGMEEARKOM, Ph.D. pp. ISBN 974-53-2005-6

The objectives of this research were 1) to study the communication strategies of Thai Army to create a public consciousness on human right in environment 2) to study the guideline in a public consciousness development on human right in environment 3) to study the participation of the command leader to create a public consciousness on human right in environment 4) to study the awareness leading to behavior on human right in environment 5) to examine the relationships between Thai Army media exposure on human right in environment and the opinion on the communication strategies which Thai Army used to create a public consciousness on human right in environment 6) to examine the relationships between Thai Army media exposure on human right in environment and the awareness on human right in environment 7) to study the relationships between the opinion on the communication strategies which Thai Army used to create a public consciousness on human right in environment and the awareness on human right in environment.. The methodology was in depth interview and the questionnaires. This research surveyed only the army private in Bangkok. The results of the study are as follows:

The communication strategies of Thai Army to create a public consciousness on human right in environment can be truly used with the Army private . There are two main strategies : Learning by doing and training strategies. Besides Training strategies can be divided by four strategies : using military spoken words, rational, reward conferring, and teaching. The guideline to develop a public consciousness on human right in environment : emphasizing on more knowledge and evaluation. The participation of the command leader has caused of following the policy of Thai Army ,and the environment topic is the one that the world is talking about much more in the present. In addition , The Army privates have mostly the awareness on human right in environment in the high level. Thai Army media exposure on human right in environment correlated with the opinion on the communication strategies to create a public consciousness on human right in environment and the awareness on human right in environment. And the opinion on the communication strategies to create a public consciousness on human right in environment correlated with the awareness on human right in environment.

Department	<u>Public Relations</u>	Student's signature	_____
Field of Study	<u>Development Communication</u>	Advisor's signature	_____
Academic Year	<u>2004</u>	Co-advisor's signature	_____

กิตติกรรมประกาศ

กว่างานวิจัยชิ้นนี้ จะสำเร็จลุล่วงได้นั้น ผู้วิจัยยอมรับว่าต้องเหน็ดเหนื่อยมากเท่าไร แต่มันก็ทำให้ภาคภูมิใจที่ทุกอย่างสำเร็จได้ด้วยความตั้งใจและพยายามอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม งานชิ้นนี้จะไม่สามารถสำเร็จได้เลย ถ้าไม่มีบุคคลเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พนา ทองมีอาคม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สำหรับคำแนะนำที่เต็มเปี่ยมด้วยประสบการณ์ และกำลังใจที่ท่านให้กับผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโฆษิต ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้ข้อชี้แนะ และ มุมมองต่างๆ ที่น่าสนใจ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ พันเอก เกษียร นพรัตน์ ที่ให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัย ในการช่วยเหลือเรื่องการประสานงานกับหน่วยต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยสะดวกในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล อีกทั้งยังช่วยขัดเกลาภาษาของแบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้อีกด้วย และ ที่ขาดมิได้ ขอขอบคุณ พี่แจก ปาริชาติ ที่แนะนำพี่เกษียร ให้มาช่วยเหลืองานวิจัยชิ้นนี้ จนสำเร็จตามกำหนดเวลา และ ขอขอบคุณ พี่จู้ กษพรธรรมราชณ์ ที่ช่วยตรวจงานพิมพ์จนสำเร็จลุล่วง พร้อมทั้งกำลังใจที่ส่งมาช่วยสู้ ผู้วิจัยจะไม่ลืมเลย

ขอขอบคุณ พลโท จงศักดิ์ พานิชกุล ผู้ช่วยเสนาธิการฝ่ายกิจการพลเรือน รวมทั้ง ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของ ทั้ง 7 หน่วย ที่กรุณาสละเวลาในการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ และ ให้ข้อคิดหลายแง่มุมแก่ผู้วิจัย รวมทั้งน้องๆ พลทหารกองประจำการ ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง คุณพ่อ พลเอกธงชัย และ คุณแม่ ศยารักษ์ เกื้อสกุล ที่สนับสนุนลูกอ้อบให้ประสบความสำเร็จอีกก้าวหนึ่งของชีวิต หากไม่มีท่านทั้งสองลูกคงไม่มีวันนี้ คุณพ่อคุณแม่สร้างรากฐานที่แข็งแรงให้ลูกเช่นนี้ ลูกสัญญา ณ ที่นี้ว่า จะนำความรู้ที่ได้รับนี้ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป ให้เหมือนกับคุณพ่อที่ทุ่มเทร่างกายแรงใจ ทำงานเพื่อชาติ ล้นใดล้นนั้น ลูกขอมอบความภาคภูมิใจนี้แก่คุณพ่อและคุณแม่ค่ะ ขอขอบคุณ ที่เปิดน้องปอ ที่เป็นกำลังใจที่ดีเสมอมาเช่นกัน

ขอขอบคุณ พี่ต๋อย ภามิน ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จ ตลอดจน ความห่วงใยในสุขภาพของน้อง และ แม้ยามท้อแท้ด้วยเช่นเดียวกัน พร้อมทั้งยังให้ความช่วยเหลือในการวิจัยข้อมูลแบบสอบถามอีกด้วยค่ะ

ขอขอบคุณ น้องทวีป ที่เป็นกำลังใจ คอยโทรศัพท์มาถามความคืบหน้า ช่วยเตือนให้พี่ เร่งทำงานให้เสร็จทันเวลา วันนี้พวกเราทำสำเร็จแล้ว ขอขอบคุณสำหรับประสบการณ์อันมีค่าอย่างนี้ตลอดไป

ร้อยเอกหญิง ลลธิริมา เกื้อสกุล

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	13
ปัญหาในการวิจัย.....	13
ข้อสันนิษฐานการวิจัย.....	14
สมมติฐานการวิจัย.....	14
คำจำกัดความในการวิจัย.....	15
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารและการสื่อสารระหว่างบุคคล.....	17
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร.....	28
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วม.....	31
แนวคิดและทฤษฎีเรื่องการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ.....	47
แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน.....	54
แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.....	61
แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก.....	65
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	68
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	72
รูปแบบการวิจัย.....	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แหล่งที่มาของข้อมูล.....	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	73
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	75
การตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของเครื่องมือ.....	78
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
การประมวลผลข้อมูล.....	82
การนำเสนอข้อมูล.....	82
บทที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้น.....	84
บทบาทของพลทหารกองประจำการที่มีต่อกองทัพบกและประเทศชาติ.....	84
นโยบายของกองทัพบกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม....	85
การนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน ด้านสิ่งแวดล้อม.....	86
ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ นโยบายของกองทัพบกเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อม.....	87
บทที่ 5 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	88
กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อม.....	88
แนวทางในการพัฒนาการจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชน ด้านสิ่งแวดล้อม.....	103
การมีส่วนร่วมกับกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม.....	104
บทที่ 6 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ.....	108
การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม.....	111
กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อม.....	115

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม.....	122
การทดสอบสมมติฐาน.....	133
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	138
สรุปผลการวิจัย.....	138
อภิปรายผลการวิจัย.....	143
ข้อเสนอแนะ.....	155
รายการอ้างอิง.....	157
ภาคผนวก	162
ภาคผนวก ก	163
ภาคผนวก ข	166
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	175

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ..... 109
2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา..... 109
3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส..... 110
4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิลำเนาเดิม..... 110
5	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่พักอาศัยปัจจุบัน..... 111
6	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความสนใจในประเด็น เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม..... 111
7	แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละสาเหตุที่ทำให้สนใจ ข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม..... 112
8	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในเขต กรุงเทพมหานคร..... 113
9	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับความมากน้อยในการเปิดรับข่าวสารประเด็น การรณรงค์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกองทัพ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)... 114
10	แสดงร้อยละของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบก ใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) 115
11	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อมจำแนกตามค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)..... 123
12	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก กับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้าง จิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม..... 133
13	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับ ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการ.... 134

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
14	แสดงแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการ.....	135

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงการได้รับการเรียนรู้ของคน.....	45
แผนภูมิที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม.....	95
แผนภูมิที่ 3 ช่องทางการสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม.....	102

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เนื่องด้วยมนุษย์และสิ่งแวดล้อมนั้นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แยกออกจากกันไม่ได้ ผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมนั้นจึงมาจากสาเหตุหลักสองอย่าง คือ มนุษย์เป็นตัวแปรหนึ่ง และ ภัยธรรมชาติเป็นตัวแปรที่สอง ซึ่งมนุษย์เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการปัจจัยสี่ ซึ่งเป็นตัวผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยังมีส่วนในการปล่อยของเสียออกมาจนเกิดผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยิ่งไปกว่านั้นยังก่อให้เกิดภัยธรรมชาติขึ้นด้วย เนื่องจากการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้จนทำให้สิ่งแวดล้อมขาดความสมดุล จึงทำให้รัฐเป็นส่วนสำคัญในการบริหารและปกครองประเทศจำเป็นที่จะต้องเข้ามาจัดการแก้ไข จึงได้มีการกำหนดในรัฐธรรมนูญว่า รัฐต้องมีหน้าที่ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเริ่มมีพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อมฉบับแรกปี 2518 และต่อเนื่องมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2540 จะเห็นว่ารัฐได้นำกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดกลไกของสังคมให้เกิดการเคลื่อนไหวในลักษณะของการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ออกมาได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของภาครัฐในการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้หลายประการ และยังสามารถกำหนดบทบาท หน้าที่ และสิทธิของประชาชนในเรื่องของการรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ด้วย เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งในอดีตรัฐเป็นเพียงฝ่ายเดียวที่เข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม บทบาทของประชาชนไม่ค่อยได้รับการรับรองอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมเท่าใดนัก ความล้มเหลวของภาครัฐในการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาไม่สามารถคลี่คลายได้ รวมทั้งแนวคิดจากต่างประเทศเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้ เริ่มเข้ามาทำให้รัฐเริ่มตระหนักว่าการรักษาสิ่งแวดล้อมไม่ใช่ภาระหน้าที่ของรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ปัญหาสิ่งแวดล้อมจะไม่สามารถลุล่วงได้ ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน ฉะนั้นการพัฒนาประเทศที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วยตามหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ ในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ซึ่งเป็นหน้าที่เบื้องต้นของประชาชนตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เมื่อรัฐได้กำหนดหน้าที่ให้กับประชาชน จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องให้สิทธิแก่ประชาชนด้วย ซึ่งเป็นสิทธิในการที่จะทำกิจกรรมบางอย่างได้โดยชอบตามกฎหมาย และผู้ใดจะมาล่วงล้ำสิทธินั้นไม่ได้

สิทธิที่กล่าวถึงนี้ คือ สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ สามารถแยกได้เป็นสิทธิโดยตรงและสิทธิโดยอ้อม รัฐธรรมนูญได้กำหนดสิทธิโดยตรงของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมไว้หลายทางด้วยกัน

สิทธิมนุษยชนกับสิ่งแวดล้อม

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นตัวกำหนดคุณภาพชีวิตของมนุษย์อีกด้วย เพราะสิ่งแวดล้อมที่ดีจะมีผลให้ผู้ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นมีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม แต่ถ้ามสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ก็จะทำให้สุขภาพร่างกายอ่อนแอ เจ็บป่วย จิตใจเศร้าหมอง หากมนุษย์ยังคงใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการสูงสุดของตนเท่านั้น โดยไม่มีการจัดการที่เหมาะสมหรือขาดการอนุรักษ์ที่ควบคู่ไปด้วยจะทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมตามมา และยังนำไปสู่ปัญหาทางด้านสังคมอีกด้วย ซึ่งสามารถมองได้ว่าเป็นการนำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน เพราะผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาตินั้น มีความเห็นแก่ตัว ขาดความตระหนักในภัยอันตรายที่จะเกิดตามมา ด้วยการทำลายสภาพแวดล้อมโดยรวม ทำให้การดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณภาพ และการดำรงวิถีชุมชนเสียหาย จึงเป็นสิทธิของประชาชนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นสามารถเรียกร้องสิทธิของตนเองและชุมชน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เสียไปได้ จึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิมนุษยชน และพัฒนาไปสู่สิทธิชุมชน เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมของชุมชนอีกด้วย

ฉะนั้นเรื่องของสิทธิมนุษยชน ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมมนุษย์ให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน และได้มีความพยายามในการสร้างและธรรมาภิบาลให้เห็นถึงคุณค่าและความจำเป็นของสิทธิมนุษยชน เนื่องจากสภาพสังคมทุกวันนี้ได้มีการละเมิดฝ่าฝืนสิทธิมนุษยชนกันอยู่เป็นประจำ ฉะนั้นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจ ได้มีการพยายามจัดสังคมโลกใหม่ ภายใต้กระบวนการที่เรียกว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) และได้มีการนำเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้ามาใช้เพื่อจัดระบบและระเบียบทางสังคมในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และระหว่างรัฐกับประชาชน

โดยเป็นที่ยอมรับกันในทางทฤษฎีว่า สิทธิมนุษยชน มีที่มาจากแนวความคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งเป็นอุดมคติอันเก่าแก่ของทางตะวันตก โดยเป็นกฎหมายที่ใช้ได้ไม่จำกัดเวลา สถานที่ กล่าวคือ รัฐจะออกกฎหมายมาขัดกับกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ ทฤษฎีกฎหมายตามธรรมชาติจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงออกให้เห็นถึง หลักแห่งธรรม ความยุติธรรมและความถูกต้อง และนอกจากนี้ สิทธิมนุษยชนยังมีที่มาจากสิทธิตามธรรมชาติอีกด้วย หมายถึงความคิดที่ว่ามนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน และพระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างมนุษย์มาให้ได้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ สิ่งเหล่านี้ไม่อาจโอนให้แก่กันได้ และไม่มีใครจะ

ล่วงละเมิดได้ เช่น สิทธิในชีวิตเสรีภาพ และสิทธิที่จะหาความสุข และรัฐทั้งหลายจะต้องกระทำทุกอย่าง เพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้ยิ่งขึ้น

จอห์น ล็อก (John Locke) (ค.ศ.1632 - 1704) นักปราชญ์ชาวอังกฤษ เชื่อว่า กฎธรรมชาติมีอำนาจเหนือมนุษย์ และถ้ามนุษย์ใช้เหตุผล ก็จะมองเห็นได้ นอกจากนั้น มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผล มีความเสมอภาค และมีสิทธิโดยธรรมชาติที่จะมีชีวิตอยู่ มีเสรีภาพ มีทรัพย์สิน และไม่มีสิทธิละเมิดสิทธิของผู้อื่น ดังคำกล่าวที่ว่า เหตุผลสอนมนุษย์ทุกคน มนุษย์จะใช้เหตุผล และมีความเสมอภาค มีเสรีภาพ และไม่ควรถูกความเสียหายต่อชีวิต สุขภาพ และทรัพย์สินของผู้อื่น

อิทธิพลทางความคิดของทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติส่งผลให้เกิดการพัฒนาแนวคิด “สิทธิมนุษยชน” เนื่องจากสิทธิตามธรรมชาติก็คือสิทธิของแต่ละบุคคล ที่คุ้มครองมนุษย์ทุกคนจากการกระทำโดยพลการของรัฐ และต้องได้รับการรับรองทางการปกครองและการเมือง มิใช่ต่อเศรษฐกิจและสังคม ความเสมอภาคจะเกิดขึ้นได้เมื่อกฎหมายใช้กับคนทุกกลุ่มโดยเสมอภาคกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติ หรือปฏิบัติโดยพลการของผู้ใช้กฎหมาย

จากความคิดในเรื่องกฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติ ได้นำไปสู่การจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ อย่างไรก็ตาม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ถือเป็นเงาส่งของแนวทางที่ประกอบด้วยฐานคิดและเกณฑ์คุณค่าที่ต่อสู้กันมาเป็นเวลานานทั้งในระดับโลกและในสังคมไทยเอง (เสนห์ จามริก, 2542)

สิทธิมนุษยชน จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตส่วนตัวและชีวิตในสังคมส่วนรวม ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติเน้นถึงความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากขึ้นกว่าในอดีต

เดิมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุ้มครองสภาพแวดล้อมของสังคมใดสังคมหนึ่ง ถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเป็นผู้ดูแลจัดการ และควบคุมไม่ให้มีการทำลายหรือก่อให้เกิดสภาวะมลพิษขึ้นในสังคมนั้น แต่ในปัจจุบันได้มีการบัญญัติกฎหมายที่ให้สิทธิและหน้าที่แก่ประชาชน ในการที่จะร่วมมือกับรัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐในการจัดการ ป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและก่อให้เกิดมลพิษขึ้นในสังคมไทย ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว ปรากฏทั้งในกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยตรงและได้มีบัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) ด้วย

สิทธิของประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงต้องมีการกำหนดสิทธิการมีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เริ่มกันที่ มาตรา 56 วรรคแรก บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตนย่อมได้รับความคุ้มครอง ตามที่กฎหมายบัญญัติ ”

การดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งได้ให้โอกาสการอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

และมาตรา 46 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด

นอกจากนี้ มาตรา 79 ยังบัญญัติไว้อีกว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

และอีกมาตรา ที่สำคัญเช่นเดียวกัน คือ มาตรา 49 ที่กล่าวไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผล จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่นและมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ ”

จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญทั้ง 4 มาตราแสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับรัฐ โดยมีกรอบในการอนุรักษ์ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน และตามแนวทางการอนุรักษ์ตามมาตรฐานสากล คือ ความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ ยังได้รับรองสิทธิชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ โดยรักษาระบบนิเวศและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การบังคับให้เป็นไปตามสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญข้างต้น จะต้องมิกฎหมายรับรองเพื่อบังคับให้เป็นไปตามสิทธิที่ได้รับการประกันไว้ ซึ่งในปัจจุบัน มีกฎหมายสิ่งแวดล้อมบางฉบับได้บัญญัติสิทธิของประชาชนตามหลักนี้ดังนี้

1. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 6 (1) (4) ดังนี้

(1) การได้รับทราบข้อมูลและข่าวสารของทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เว้นแต่ข้อมูลหรือข่าวสารที่ทางราชการถือว่าเป็นความลับเกี่ยวข้องกับทางการรักษาความมั่นคงของชาติ หรือ เป็นความลับเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลสิทธิในทรัพย์สิน หรือสิทธิในทางการค้า หรือ กิจการของบุคคลใดที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

(4) การให้ความร่วมมือหรือช่วยเหลือเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

และได้บัญญัติรับรองสิทธิขององค์กรเอกชนที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นองค์กรด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่จะได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในมาตรา 8 ดังนี้

(1) การจัดให้มีอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

(2) การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารเพื่อสร้างจิตสำนึกของสาธารณชนที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(3) การช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐบาลหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

(5) การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ผู้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายจากภาวะมลพิษ อันเกิดจากการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษ รวมทั้งเป็นผู้แทนในคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือ ค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับอันตราย หรือ ความเสียหายนั้นด้วย นอกจากนี้ อาจได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ถ้าดำเนินการ แล้วมี

อุปสรรค ทั้งนี้โดยคำสั่งของนายกรัฐมนตรี โดยคำแนะนำของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม หรืออาจได้รับการสนับสนุนเงินทุน หรือเงินกู้จากกองทุนสิ่งแวดล้อม เพื่อการดำเนินการดังกล่าว และในประการสำคัญ มีสิทธิเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมด้วย (มาตรา 8 วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า)

โดยส่วนใหญ่แล้วการให้ความร่วมมือของประชาชนหรือองค์กรเอกชน จะเป็นกรณีการช่วยเจ้าพนักงานในการดำเนินงานการอนุรักษ์และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการสร้างความตระหนัก หรือจิตสำนึกในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น โครงการตาวิเศษ โครงการโลกสีเขียว เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือรัฐในการสร้างให้ประชาชนโดยทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ และรักษา สภาพแวดล้อม

2. การมีส่วนร่วมในการแสดงประชามติ

กฎหมายกำหนดให้ เจ้าพนักงานของรัฐต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

3. มีสิทธิในการฟ้องคดีอาญาต่อผู้ที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม

โดยทั่วไปแล้ว การฟ้องคดีอาญานั้นตามหลักประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 กำหนดให้พนักงานอัยการ และผู้เสียหายสามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลได้ แต่ในความคิดตามกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นความผิดที่กระทำต่อรัฐ โดยแท้ กฎหมายไม่ถือว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้เสียหาย เว้นแต่จะได้รับความเสียหายเป็นพิเศษ ดังนั้น กรณีความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เป็นการฝ่าฝืนข้อห้าม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองความสงบสุขและความปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งถ้าถือตามแนวการวินิจฉัยเรื่องผู้เสียหายตามหลักข้างต้น ประชาชนที่ได้รับความเสียหายพิเศษเท่านั้นที่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ แต่แนวคิดในกฎหมายสิ่งแวดล้อมซึ่งประสงค์จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ และบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น จึงมีความประสงค์จะให้ประชาชนที่มีความเกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อ การฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อม ได้มีส่วนร่วมในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น กฎหมายจึงให้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลและให้ถือว่าเป็นผู้เสียหายซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บัญญัติในแนวความคิดนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 6 (3) ซึ่งให้บุคคลมีสิทธิร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษหรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 มาตรา 64 ซึ่งให้ถือว่า บุคคลผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้ชิด หรือติดต่อกับ โรงงานที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรือบุคคลซึ่งมีความเป็นอยู่ถูกรบกวน กระเทือน เนื่องจากการกระทำความผิด เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พ.ศ.2535 มาตรา 51 ให้ถือว่าประชาชนผู้พบเห็นการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา เป็นต้น

จิตสำนึกสาธารณะ กับ สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติข้างต้น มีที่มาจากการประชุม Earth Summit ในปี 2535 ร่วมกับสังคมโลกให้การพัฒนาดำเนินไปโดยปราศจากความเสื่อมโทรมและการหมดสภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจจากภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน ได้ทำการทบทวนทิศทางและผลการดำเนินงานการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ เนื่องในโอกาสครบรอบ 10 ปี ของการให้การรับรองและการอนุมัติตามแผนปฏิบัติการ 21 และจัดทำเป็นข้อเสนอต่อการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนใน ปี 2545

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 ถือเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐที่กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ กำหนดให้มีการปฏิรูปการเมืองการปกครอง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ รวมถึงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของรัฐและติดตามและพินิจพิจารณาโครงการสาธารณะต่างๆ กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและได้รับความเป็นธรรมในการได้รับการศึกษา ข้อมูลข่าวสาร และกระจายรายได้

กระบวนการและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศได้มีการปรับเปลี่ยนครั้งที่สำคัญ ในช่วงการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เนื่องจากถูกยกกร่างขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทั่วทุกภาคของประเทศ และได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การพัฒนาที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามแบบแผนพัฒนา ที่ผ่านมา ไปสู่การสร้างสมดุลแก่การพัฒนาในทุกๆด้าน มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยยึด “คน ” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา อย่างไรก็ตาม กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนได้เกิดขึ้นในการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อม ซึ่งแผนการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประเทศ ในปี 2545 -2549 ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนได้สืบเนื่องมาถึงการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 -2549) จากการระดมความคิดเห็นของพหุภาคีที่เข้าร่วมประชุม ในปี 2544 การส่งเสริมการศึกษา จิตสำนึกสาธารณะ และการฝึกอบรม เป็นประเด็นที่มีความสำคัญสูงมาก และ การบูรณาการเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาในระดับการตัดสินใจ เป็นประเด็นที่มีความสำคัญเช่นกัน

เนื่องด้วยในยุคของการพัฒนา มนุษย์ได้มีการเร่งนำทรัพยากรมาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยยึดหลักเพียงเพื่อต้องการตอบสนองความต้องการสูงสุด จึงทำให้ขาดการจัดการที่เหมาะสมหรือขาดการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเสื่อมโทรมและสูญสิ้นของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหามลพิษและปัญหาทางด้านสังคม

โดยแก่นรากของปัญหาอยู่ที่พฤติกรรมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องได้รับการแก้ไข โดยจะต้องเริ่มจากการปลูกฝังให้ประชาชนนั้นมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใกล้ตัวที่พวกเขาจะต้องพึงรักษาไว้ และ เป็นสิทธิอันชอบธรรมของมนุษย์ ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่กับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ประชาชนยังขาดความเข้าใจในประเด็นนี้อยู่มาก จึงทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย ฉะนั้นจึงควรเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและควรเน้นให้เกิดความเข้าใจว่าเป็นสิทธิที่ทุกคนควรจะรักษาไว้เพื่อคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น จึงเป็นเรื่องที่ดีที่จะเสริมสร้างความตระหนักให้กับประชาชนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความรับผิดชอบร่วมกันในเรื่องของสิ่งแวดล้อม โดยต้องเน้นให้เห็นว่าการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่เราทุกคนต้องรับผิดชอบ เพื่อตัวเราและประเทศชาติ รักษาไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีไว้ การฝึกนิสัยตัวเองเสียตั้งแต่วันนี้ โดยการดำรงชีวิตให้อยู่อย่างสะดวกสบายตามความเหมาะสม ไม่ใช้อยู่อย่างฟุ่มเฟือย หากเราทุกคนต่างรับผิดชอบต่อตัวเองได้แล้วก็ไม่เป็นการยากอะไรเลยที่จะทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมฟื้นสภาพ จากความเสื่อมโทรมขึ้นมาได้ และการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะให้ได้ผลดีที่สุดนั้น จากการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการช่วยให้ประชาชนเห็นความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม ก็คือสิ่งแวดล้อมศึกษา รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยมทางด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม การได้เรียนรู้จะทำให้สามารถเข้าใจและมีค่านิยมที่ถูกต้อง แม้จะต้องใช้เวลาก็ไม่ได้เป็นการสูญเปล่าแต่อย่างใด เพราะการสร้างพื้นฐานและเปลี่ยนค่านิยมที่ถูกต้องให้กับสังคมนั้น เวลาและความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม มักเกิดจากความต้องการที่ไม่จำกัดของมนุษย์ จึงทำให้ขาดจิตสำนึก ความตระหนัก และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

แม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ.2535 กำกับดูแลอยู่ ปัญหาที่มีได้เบาบางลง สาเหตุของปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม นอกจากจะเกิดจากความเห็นแก่ตัวและขาดความตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะตามมาแล้ว ยังเกิดจากโครงสร้างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้กำหนดให้รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้ผูกขาดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแต่เพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งบทบาทของรัฐก็เน้นไปในทางการเป็นผู้

พิจารณาอนุญาตว่าจะให้เอกชนรายใดเข้ามาแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นๆ ได้ โดยจ่ายค่าธรรมเนียมนิยามให้รัฐตามกฎหมาย ซึ่งนอกจากจะไม่คุ้มค่ากับการที่ทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติของชาติต้องสูญเสียไปให้กับบุคคลเพียงบางกลุ่มแล้ว ยังเป็นการตัดขาดชุมชนท้องถิ่น และประชาชนออกไปจากการมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยปริยายด้วย

นอกจากนี้ มีปัญหาประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ถูกละเมิดสิทธิ เสรีภาพ จากผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ ทางร่างกาย อาชีพ รวมทั้งความเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากสถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และเมื่อประชาชนผู้ได้รับความเสียหายดังกล่าว ไปฟ้องร้องเพื่อเรียกค่าเสียหาย หรือค่าชดเชยตามสิทธิที่ควรจะได้ กลับต้องประสบปัญหาทางด้านกฎหมาย ในการพิสูจน์ว่าตนเองเป็นผู้เสียหาย และในการพิสูจน์ถึงการกระทำละเมิดของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย อันเนื่องมาจากกฎหมายกำหนดให้ภาระในการพิสูจน์เป็นของโจทก์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาทางเทคนิควิทยาศาสตร์ จึงเป็นการยากที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นประชาชนธรรมดา มีความรู้เพียงเล็กน้อยและเป็นผู้ยากจน จะหาหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดดังกล่าว รวมทั้งการต่อสู้คดีที่ใช้เวลายาวนาน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ทำให้ผู้เสียหาย ตัดปัญหาความเดือดร้อน โดยจำใจต้องรับความเสียหายจากการละเมิดโดยไม่สามารถจัดการใดๆ ได้จากปัญหาข้างต้น ถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

การดำรงชีพและความเป็นอยู่ของมนุษย์มิได้ถูกกำหนดโดยความต้องการของร่างกายเท่านั้น แต่พฤติกรรมหรือกิจกรรมที่มนุษย์กระทำอยู่มีทัศนคติ ค่านิยมเป็นตัวกำหนดบทบาทพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น พื้นฐานการให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว

ทัศนคติและค่านิยมทางสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นมีทั้งบวกและลบต่อสิ่งแวดล้อม การที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจำเป็นต้องศึกษาภาพรวมของทัศนคติและค่านิยมของประชาชน หากทัศนคติและค่านิยมเดิมเอื้อประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมที่ควรอนุรักษ์ไว้ หรือเสริมทัศนคติและค่านิยมที่มีอยู่เดิมให้หนักแน่นขึ้น

ในกรณีทัศนคติและค่านิยมที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม ควรมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยมนั้นๆ ให้เหมาะสมในการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้มีความตระหนักและจิตสำนึกที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ผลที่ตามมาคือพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสิ่งแวดล้อม

ก่อนที่จะสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนนั้น ควรทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่า “จิตสำนึก” กันเสียก่อน ประชาสังคมได้ให้ความหมายของจิตสำนึกไว้ว่า คือ คุณธรรมพลเมือง ซึ่งเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนขบวนการ คุณธรรมต้องเริ่มจากศรัทธาที่จะอุทิศตนและเสียสละแก่ผู้อื่นในสังคม ประกอบด้วยความเข้าใจว่า การเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐนั้น ยังต้องรับผิดชอบต่อสาธารณะและต่อชุมชนเพียงใด

เนื่องด้วยจิตสำนึกของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมนั้นมีทั้งการอนุรักษ์และการทำลาย ถ้ามนุษย์มีความคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม จะมีความเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและมีพฤติกรรมเชิงอนุรักษ์สูง หากมีความคิดว่ามนุษย์กับสิ่งแวดล้อมแยกจากกันและมนุษย์เป็นใหญ่เหนือสิ่งแวดล้อม ย่อมมีพฤติกรรมทางการทำลายสูง ฉะนั้นการที่จะตระหนักถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมนั้น มนุษย์จำต้องเน้นการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมแทนการปรับสิ่งแวดล้อมเข้ากับความต้องการของตน เพราะธรรมชาติไม่ควรมีฐานะเป็นเพียงแค่แหล่งทรัพยากรที่มนุษย์สามารถตัดควมมาสนองความโลภของตนหรือเป็นเพียงแหล่งรองรับสิ่งหลงเหลือจากการบริโภคของมนุษย์ (พระไพศาล วิสาโล, 2535:62) สิ่งที่จะต้องทำในขั้นต้น คือ การควบคุม ลดทอนและยับยั้งกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่สิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทั้งในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมซึ่งระบายของเสียสู่บรรยากาศ ผืนดิน และน้ำ อันจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ จึงทำให้มนุษย์ควรที่จะต้องมิจิตสำนึกสาธารณะ ในการตระหนักถึงสิทธิและความรับผิดชอบในการสร้างสรรค์สังคมส่วนรวม และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และช่วยกันจัดการสังคมของตน หรือชุมชน ให้ปลอดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องระลึกเสมอว่า สิทธิและความต้องการของปัจเจกควรสอดคล้องกับความรับผิดชอบที่มีต่อส่วนรวมด้วย และต้องมีความเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย มนุษย์ทุกคนจึงควรมิจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ พวกเขาต้องมีความตระหนักว่า มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างไร และการดำรงชีวิตของมนุษย์จะมีคุณภาพที่ดีได้หากอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีตามที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ฉะนั้นหากผู้ใดพบเห็นผู้ที่ละเมิดด้วยการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยรวม แล้วพวกเขาเรียกร้องสิทธิจากการทำลายสิ่งแวดล้อมของบุคคลอื่นนั้น จะถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกสาธารณะทางสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

กองทัพพบกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

จากความสำคัญของการปรับทัศนคติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้กองทัพพลึงเห็นความสำคัญของการร่วมกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมกับรัฐ ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการทางทหาร และมีมติคณะรัฐมนตรีมอบให้มีการบรรจุวิชาสิทธิมนุษยชนในหลักสูตรทางทหารด้วย จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่ากำลังพลของกองทัพจะต้องทราบ

ถึงสิทธิมนุษยชนของตนเองและครอบครัวที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ขณะเดียวกันกำลังพลเหล่านี้จะต้องมีความรู้และความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง เพื่อที่จะได้ไม่ปฏิบัติการใดๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อื่น ซึ่งนอกจากกำลังพลของกองทัพจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างดีแล้ว หน่วยทหารก็มีความจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างดีอีกด้วย หากกำลังพลของกองทัพหรือหน่วยทหารปฏิบัติผิดพลาดในเรื่องสิทธิมนุษยชนแล้ว นอกจากผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบตามกฎหมายและทำให้ทางราชการทหารเสียหายแล้ว ยังอาจส่งผลกระทบต่อเกียรติภูมิของประเทศไทยในสังคมโลกอีกด้วย

จากประเด็นที่กล่าวไปแล้วเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศชาติอย่างยั่งยืนนั้น ประเด็นที่โลกกำลังให้ความสนใจอยู่ ก็คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นการที่กองทัพจะช่วยพัฒนาประเทศให้มีความยั่งยืนและก่อให้เกิดความมั่นคงได้นั้น จำเป็นต้องสร้างมาจากการพัฒนาคนของชาตินั้นเอง โดยที่ทหารจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความมั่นคงของชาติได้ทางหนึ่ง เพราะโดยเนื้อแท้แล้ว ทหารไม่ได้ทำหน้าที่รบเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่ป้องกันรักษาอธิปไตยและความมั่นคงนั้น จึงต้องมีการพัฒนาบ้านเมืองให้เกิดความมั่นคงในทุกๆ ด้าน ฉะนั้นทหารจะต้องรับภาระที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งหมด เท่าที่สามารถจะร่วมมือ หรือให้การสนับสนุนได้ ซึ่งการพัฒนาแบบยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ ควรเริ่มจากจุดเล็กๆ ของสังคม และขยายสู่ระดับประเทศและร่วมมือกันในระดับโลกต่อไป

ในการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนนั้น กองทัพบก ได้ตระหนักถึงความมั่นคง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสูงสุดในการพัฒนาประเทศไปสู่จุดมุ่งหมายให้สอดคล้องตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยนัยสำคัญของความมั่นคงแห่งชาตินั้น คือ การที่ประเทศชาติมีเอกราชอธิปไตย ประชาชนภายในชาติมีความกินดีอยู่ดี มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายจากการบริการของรัฐ ในทุกๆ ด้าน ปราศจากมลพิษและปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชน ที่ประชาชนทุกคนสามารถมีสิทธิ เสรีภาพ ที่จะเรียกร้องได้ จึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาความรู้ในเรื่องของสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนให้มากขึ้น เพราะเนื่องจากว่าในปัจจุบันประเทศไทยยังขาดความมั่นคง ในแง่ความกินดีอยู่ดี และสงบสุขของคนในชาติ

คณะกรรมการพิจารณาแนวทางในการพัฒนาประเทศในทัศนะของนักวิชาการฝ่ายทหารได้วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยไว้ดังนี้

เพื่อให้เกิดสภาพสังคมที่พึงปรารถนาของทุกชีวิตในสามทศวรรษหน้า จำเป็นต้องแก้ปัญหาต่างๆ อาทิเช่น ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านสังคมและสภาวะแวดล้อม ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านการศึกษา ปัญหาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวดเร็วและเตรียมการ

พัฒนาประเทศเพื่อลดและป้องกันปัญหาที่มีแนวโน้มว่าจะมีในอนาคต การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนจะ มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนไทยและความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมี วัตถุประสงค์หลักดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ประชาชนไทยมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ มีการกินดีอยู่ดี และสามารถดำเนิน ชีวิตในสังคมได้อย่างมีเกียรติและมีศักดิ์ศรี โดยเน้นให้มี มาตรการในการป้องกันโรคและการส่งเสริม สุขภาพที่ดี
2. เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพจิตที่ดี มีจริยธรรม ครอบครัวยุติธรรม สภาวะแวดล้อมทาง สังคมดี มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต
3. เพื่อให้คนไทยมีสติปัญญาดี เฉลียวฉลาด คิดและทำได้ อย่างรอบคอบ มีเหตุผล สามารถรับรู้ข้อมูล วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ข้อมูลได้ และสามารถรองรับเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารของ โลกาภิวัตน์ได้
4. เพื่อให้คนไทยมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกให้สามารถพัฒนาประเทศได้อย่างต่อเนื่อง

พลทหารกองประจำการกับจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพลทหารกองประจำการเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก เนื่องด้วยผู้วิจัย เล็งเห็นว่า พลทหารกองประจำการเป็นกำลังพลที่มีความสำคัญยิ่งของกองทัพ และเป็นทรัพยากรหนึ่งของ ชาติในการที่จะช่วยพัฒนาประเทศในทุกๆด้าน จึงเห็นควรพัฒนาทรัพยากรบุคคลเหล่านี้ ในห้วงระยะเวลา 2 ปี ของการเข้ารับราชการทหาร โดยเน้นให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ ทำคุณประโยชน์ให้เกิดแก่สังคม เพื่อ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพลทหารกองประจำการ ตามคำสั่งกองทัพบกที่ 65/2542 เรื่องการพัฒนา คุณภาพชีวิตของพลทหารกองประจำการ เพื่อจะพัฒนาคุณภาพทหารกองประจำการให้มีสภาพความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้นระหว่างประจำการและมีความรู้ในสายวิชาชีพเพียงพอที่จะนำไปประกอบอาชีพภายหลัง ปลดประจำการไปแล้ว โดยได้รับบริการสวัสดิการที่จำเป็นอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

จากประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่า พล ทหารกองประจำการมีความรู้ ความเข้าใจและความตระหนัก ในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมาก น้อยเพียงไร และกองทัพบกมีกลยุทธ์การสื่อสารกับพลทหารกองประจำการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิ มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการเป็นอย่างไร และ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นมีส่วน ร่วมกับกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไร

หากกลุ่มพลทหารกองประจำการซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในวัยหนุ่มที่เป็นกำลังสำคัญของสังคมนั้น มีจิตสำนึกที่ดีด้านสิ่งแวดล้อมและเข้าใจถึงสิทธิมนุษยชนอันจะไม่ล่วงละเมิดผู้อื่นผู้ใดแล้วนั้น ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าจะทำให้ประเทศชาติมีความมั่นใจมากขึ้นว่าอนาคตสังคมจะเกิดความตระหนักและมีการรักษาไว้ซึ่งสิ่งแวดล้อมโดยรวมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมกับกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความตระหนักของพลทหารกองประจำการอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
7. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหานำการวิจัย

1. กองทัพบกมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครหรือไม่ อย่างไร
2. แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

3. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นมีส่วนร่วมกับการทบทวนเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ อย่างไร
4. พลทหารกองประจำการมีความตระหนักอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร
5. การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
6. การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
7. ความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

1. กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมสามารถนำมาใช้กับพลทหารกองประจำการได้จริง
2. พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

สมมติฐานการวิจัย

1. การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
2. การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกมีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
3. ความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง สภาวะที่จิตสามารถรู้ตัวและสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผ่านทางความคิดและพฤติกรรมการแสดงออก ในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงหมายถึง พลเมืองผู้ตื่นรู้ และตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ เป็นพลเมืองที่รู้จักการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนและชุมชนร่วมกัน โดยเริ่มจากศรัทธาในการอุทิศตนและเสียสละแก่ผู้อื่นในสังคม

สิทธิมนุษยชน หมายถึง สักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือตามกฎหมายไทยหรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม ในงานวิจัยนี้ จะหมายถึง สิทธิ และเสรีภาพของบุคคล ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตกรุงเทพมหานคร

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเราทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคาร บ้านเรือน ถนน เป็นต้น

สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลในการมีส่วนร่วมทั้งรัฐและชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตนอย่างยั่งยืนและสมดุล

ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความเข้าใจและมองเห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ และมีจิตสำนึกที่จะรักษาสิทธิ เสรีภาพ ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอนาคตของตนด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ให้อยู่ในสภาพที่ดีและสามารถสนองตอบความต้องการของมนุษย์ได้ต่อไป

การมีส่วนร่วมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติ การให้ความร่วมมือ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับพลทหารกองประจำการ ด้วยการรักษาสิทธิ

เสรีภาพ ของบุคคลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่และเพียงพอต่อความต้องการของคนในสังคมในภาพรวม

กลยุทธการสื่อสาร หมายถึง ยุทธวิธีการสื่อสารของกองทัพบกที่ใช้ในการให้ข้อมูลข่าวสาร หรือเรื่องราวที่ต้องการให้พลทหารกองประจำการได้รับทราบ และเพื่อโน้มน้าวจิตใจให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้บังคับตามลำดับชั้น หมายถึง ผู้ที่มียศตำแหน่งสูงกว่าและมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองดูแล บังคับบัญชาพลทหารกองประจำการโดยตรง ตั้งแต่ระดับผู้บังคับหมู่ ผู้บังคับหมวด ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการกรม ผู้บัญชาการกองพล รวมถึง นายทหารชั้นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบในเชิงนโยบาย ตามลำดับ

พลทหารกองประจำการ หมายถึง ผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนกองประจำการ และได้เข้ารับราชการในกองประจำการ จนกว่าจะได้ปลด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ทราบว่ากลยุทธการสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการนั้นเป็นอย่างไรและมีความเหมาะสมหรือไม่
2. เพื่อให้ทราบว่าพลทหารกองประจำการมีความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่ อย่างไร
3. เพื่อให้ทราบว่ากลยุทธการสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการนั้นเป็นอย่างไรและมีความเหมาะสมหรือไม่
4. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ทหารที่มีส่วนเกี่ยวข้องและตัวพลทหารกองประจำการเองมีจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
5. เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาในระดับต่างๆของกองทัพ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับทหารในหน่วยของตน
6. เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในด้านอื่นๆ ให้กับคนในชาติต่อไป

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารของทหารเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารและการสื่อสารระหว่างบุคคล
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วม
4. ทฤษฎีเรื่องการสื่อสารเพื่อการ โน้มน้าวใจ
5. แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน
6. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
7. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

การสื่อสารนั้นจัดได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ นอกเหนือจากปัจจัยที่เป็นความจำเป็นเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์อัน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค แม้การสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความตายของมนุษย์เหมือนกับปัจจัยสี่ข้างต้น แต่การที่จะให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่นั้นย่อมต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่แน่นอน มนุษย์อาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ของตนและเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม การสื่อสารเป็นพื้นฐานของการติดต่อของมนุษย์และเป็นเครื่องมือสำคัญของสังคม (ปรมะ, 2540)

การสื่อสาร คือ กระบวนการการถ่ายทอดข่าวสารจากบุคคลหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสารไปยังอีกบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร ไปยังอีกบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร (ปรมะ, 2540) กระบวนการสื่อสารจึงประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

การสื่อสารมีลักษณะเป็นกระบวนการ หมายถึง การมีลักษณะที่ต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ไม่มีจุดเริ่มต้นและไม่มีจุดสิ้นสุด ไม่มีการหยุดนิ่งหรือกล่าวได้ว่าจะมีการกระทำโต้ตอบกลับไปกลับมา

ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารตลอดเวลา ผู้ส่งสารกลายเป็นผู้รับสารและผู้รับสารกลายเป็นผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันได้

การติดต่อสื่อสารมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ เฮอร์เบิร์ต เอ ไฮมอน (Herbert A. Simon, 1960) กล่าวว่าถ้าองค์การหรือสังคมขาดการติดต่อสื่อสารก็จะอยู่ไม่ได้ เนื่องจากการติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจระหว่างบุคคล องค์การหรือสังคม จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวข้องกับการติดต่อหรือส่งข่าวสารคือ

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการเชื่อถือหรือรับรู้ (Cognitive Material) ได้แก่ เรื่องราวต่างๆ (Information) ข้อเท็จจริง (Fact) หรือปัญหาต่างๆ
2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการจูงใจและอารมณ์ (Motivational and Emotional Material) ได้แก่ บรรยากาศที่เกี่ยวกับอารมณ์ ทศนคติและปฏิกิริยา ความจงรักภักดีหรือท่าทีที่เป็นศัตรู ความรู้สึกสนับสนุนหรือไม่เห็นด้วยและวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการ (Rensis Likert, 1961)

เอฟเวอร์เรทท์ เอ็ม โรเจอร์ส (Everett M. Rogers, 1973) กล่าวว่า กระบวนการสื่อสาร คือ กระบวนการที่ความคิดหรือข่าวสารถูกส่งจากแหล่งสาร (Source) ไปยังผู้รับสาร (Receiver) ด้วย เจตนาที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของผู้รับสาร

จะเห็นได้ว่า งานวิจัยชิ้นนี้จำเป็นต้องใช้หลักการทางการสื่อสารเข้ามาใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารไว้ด้วย

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2533) ได้จัดแบ่งการสื่อสารออกเป็น 5 ระดับดังต่อไปนี้

1. การสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) เป็นการสื่อสารเฉพาะคน ว่ามีกระบวนการรับรู้ กระบวนการทางความคิดและทัศนคติเป็นอย่างไร แต่ยังขาดส่วนที่เป็นอันตรกิริยา (Interaction) ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญของการสื่อสาร
2. การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) เป็นการสื่อสารที่มีผู้สื่อสารมากกว่า 1 คน แต่ก็ไม่ใช่อันตรกิริยาต่อกันแบบซึ่งหน้า การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงเป็นพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลพวงของการรับรู้และทัศนคติของบุคคลนั้นๆ ที่มีอันตรกิริยาต่อกันในกระบวนการสื่อสาร ไม่ว่าจะครบวงจรหรือไม่ก็ตาม

3. การสื่อสารในกลุ่มเล็ก (Small Group Communication) หมายถึง การสื่อสารที่บุคคลหนึ่งสามารถจะมีอันตรกิริยาในแบบซึ่งหน้ากับบุคคลอื่นในจำนวนมากที่สุดตามความสามารถของมนุษย์โดยเฉลี่ย ดังนั้นการสื่อสารในกลุ่มย่อยจึงมักมีผู้สื่อสารในกลุ่มไม่เกินขนาดห้องเรียนปกติ และในองค์การการสื่อสารกลุ่มย่อยอาจเป็นการสื่อสารที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการและไม่ประจันหน้า เช่น การสื่อสารระหว่างบุคคล

4. การสื่อสารในกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication) เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อคนกลุ่มใหญ่ มีจำนวนผู้รับสารมาก แต่ผู้รับสารไม่มีจำนวนมากมาอย่างการสื่อสารมวลชน การที่มีจำนวนผู้รับสารมากขึ้นจึงทำให้กระบวนการสื่อสารซับซ้อนขึ้นและจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีหรือเครื่องมือทางการสื่อสารช่วยในการสื่อสาร

5. การสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นกระบวนการสื่อสารที่สำคัญต่อผู้รับสารทั้งประเทศที่สามารถเลือกเปิดรับแหล่งสารหรือผู้ส่งสารได้ การเน้นผู้รับสารที่เป็นประชาชนทำให้การสื่อสารมวลชนต้องให้ความสำคัญกับช่องทางสื่อสารที่สามารถไปถึงจำนวนคนมหาศาลได้

แบบจำลองกระบวนการสื่อสาร

แบบจำลองการสื่อสารทำให้เราทราบถึงกระบวนการในการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดีว่าจะต้องผ่านขั้นตอนอย่างไรบ้าง โดยองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบมีความสำคัญและสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันตลอดทั้งกระบวนการ ดังนั้นในการทำการสื่อสารแต่ละครั้งจะต้องมีการพิจารณาองค์ประกอบทั้งหมดในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ โดยในที่นี้จะพิจารณาองค์ประกอบตามแบบจำลอง SMCR ของเบอร์โลเป็นหลัก

แบบจำลอง SMCR ของเดวิด เค.เบอร์โล

Source	Message	Channel	Receiver
Communication	Element	Seeing	Communication
Skills	Structure	Hearing	Skills
Attitude	Content	Touching	Attitude
Knowledge	Code	Smelling	Knowledge
Social System	Treatment	Tasting	Social System
Culture			Culture

ที่มา : David K. Berlo, 1960 : 40

ผู้ส่งสารหรือแหล่งสาร

หมายถึง ผู้ที่เลือกสรรข่าวสารหรือแหล่งกำเนิดสารเกี่ยวกับความคิด เหตุการณ์ต่างๆ สิ่งแวดล้อม ที่มีอยู่ ส่งต่อไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารนี้อาจเป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือหลายคน เช่น หน่วยงาน องค์กร สถาบัน เป็นต้น ซึ่งผู้ส่งสารควรมีปัจจัยที่สำคัญดังนี้ (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2529: 271-277)

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) ทักษะการสื่อสารมีความสำคัญต่อการสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสาร คือ ถ้าผู้ส่งสารไม่สามารถเข้ารหัสข่าวสารซึ่งผู้รับเข้าใจได้ การสื่อสารอาจล้มเหลวได้ ดังนั้นการมีความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในการสื่อสาร จะทำให้ผู้ส่งสารสามารถวิเคราะห์จุดประสงค์และความต้องการในการสื่อสารได้ รวมถึงรู้จักเลือกเนื้อหาสาร ภาษา สื่อที่เหมาะสมกับผู้รับสารแต่ละกลุ่มได้

2. ทักษะคติ (Attitude) นักจิตวิทยาให้นิยามว่า ทักษะคติคือความมีใจโอนเอียงไปในทิศทางตอบสนองต่อสภาพการณ์ใดๆ ในการสื่อสาร หากผู้ส่งสารมีทักษะคติที่ไม่พึงพอใจผู้รับสารเราอาจคาดการณ์ได้ว่า การสื่อสารของเขาจะแตกต่างไปจากที่เขารู้สึกพึงพอใจผู้รับสาร หรือถ้าผู้ส่งสารไม่เชื่อใจตัวเอง การสื่อสารที่เกิดขึ้นจะตรงข้ามกับที่เขามีความมั่นใจในตนเองในการสื่อสาร หรือหากผู้ส่งสารรู้สึกไม่ประทับใจสถานที่ที่ทำการสื่อสาร รวมถึงไม่พอใจในสิ่งที่เขาใช้สื่อสาร เราก็อาจคาดเดาได้ว่าการสื่อสารนั้น อาจล้มเหลวได้ ดังนั้น สามารถแบ่งทักษะคติได้เป็น

2.1 ทักษะคติต่อตนเอง เป็นการที่ผู้ส่งสารประเมินตนเอง กล่าวคือ ผู้ส่งสารอาจมีทักษะคติที่ไม่ดีต่อตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นทักษะคติในทางลบ แต่ในทางตรงข้ามผู้ส่งสารก็อาจมีทักษะคติที่ดีต่อตนเองได้ ทักษะคติต่อตนเองนั้น มีผลสืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพด้วย ทักษะคติประเภทนี้ยังมีผลต่อการสร้างสารอย่างมากอีกด้วย

2.2 ทักษะคติต่อเนื้อหา เป็นทักษะคติที่ผู้ส่งสารมีต่อเนื้อหาของสารที่เขาจะส่งไปสู่ผู้รับสาร

2.3 ทักษะคติต่อผู้รับสาร หรือ บุคคลอื่นๆ ในกระบวนการสื่อสาร กล่าวคือ ถ้าผู้ส่งสารมีทักษะคติที่ดีหรือไม่ดีต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก็จะทำให้การสื่อสารไปยังบุคคลแต่ละคนนั้นแตกต่างกันไป

3. ระดับความรู้ (Knowledge Level) ผู้ส่งสารที่มีความรอบรู้ดีทั้งในเรื่องของเนื้อหาสารที่จะส่ง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสาร มักจะประสบความสำเร็จมากกว่าผู้ส่งสารที่ไม่มีความรอบรู้ใดๆ เลย เพราะจะทำให้การถ่ายทอดข่าวสารไปยังผู้รับสารเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีอุปสรรคน้อยที่สุด

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture System) หรือสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม บุคคลที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมต่างกัน จะมีการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไปด้วย ในเรื่องของค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ดังนั้นผู้ส่งสารจะต้องทราบถึงพื้นฐานทางสังคม และวัฒนธรรมของผู้รับสารเป็นเบื้องต้นด้วยก่อนที่จะทำการสื่อสาร เพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลวในการสื่อสารที่อาจเกิดขึ้น

ในการทำการสื่อสารให้เกิดสัมฤทธิ์ผล นอกจากผู้ส่งสารจะต้องมีปัจจัยทั้ง 4 ประการข้างต้นแล้ว สิ่งที่เป็นอีกประการหนึ่ง คือ “ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร” (Source Credibility) เพราะการที่บุคคลมีความน่าเชื่อถือนั้น จะคิดจะทำอะไรก็ยอมก่อให้เกิดผลในทางบวกตามที่ต้องการได้ง่าย อีกทั้งสามารถที่จะโน้มน้าวใจให้บุคคลอื่นมีความคิด และอาจรวมถึงมีพฤติกรรมคล้ายตามบุคคลนั้น ได้ง่ายกว่าผู้ที่ดูแล้วไม่มีความน่าเชื่อถือ ดังผลงานการวิจัยของ เคลแมนและฮอฟแลนด์ (Kelman and Hovland, 1953 : 142) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมฤทธิ์ผลของการสื่อสาร ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้รับสารจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อเมื่อผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือ ความละม้ายคล้ายคลึงกับผู้รับสาร ตลอดจนการที่ผู้ส่งสารมีอำนาจในการสั่งการ

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร

การสื่อสารเริ่มต้นจากบรรยากาศแห่งความน่าเชื่อถือ ซึ่งขึ้นอยู่กับภาระกระทำของผู้ส่งสาร การกระทำซึ่งแสดงออกถึงความปรารถนาดี จริงใจต่อผู้รับสาร จะต้องทำให้ผู้รับสารมีความมั่นใจในตัวผู้ส่งสาร ต้องมีความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข่าวสารที่ส่งออกมา (กรรณิการ์ อัสวครเดชา, 2536 : 6) ดังนั้นการเผยแพร่ข่าวสาร ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารในสายตาของผู้รับสารจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ผู้ส่งสารควรมี จึงจะทำให้การสื่อสารประสบความสำเร็จ

เจอร์รี เอ แฮนดิกซ์ (Jerry A. Hendix, 1997 : 36-37) นักวิชาการด้านวิชาการประชาสัมพันธ์ จาก American University ได้ระบุถึง ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารไว้ว่า ความน่าเชื่อถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มของการรับรู้ (Set of Perceptions) เกี่ยวกับผู้ส่งสารในความรู้สึกนึกคิดของผู้รับสาร โดยลักษณะส่วนบุคคลของผู้ส่งสารที่พิจารณาแล้วสามารถเชื่อได้นั้น ในงานวิจัยทางการสื่อสารหลายๆ ชิ้น สรุปได้ว่า ควร มีลักษณะดังนี้

1. มีความน่าเชื่อถือไว้วางใจ (Trustworthiness)
2. มีความชำนาญ เชี่ยวชาญ (Expertise)
3. มีความคล่องตัว กระตือรือร้นอยู่เสมอ (Dynamism)
4. มีบุคลิกที่น่าดึงดูดใจ (Physical Attractiveness)
5. มีการรับรู้ที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (Perceived Similarities between the Source and Receivers)

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2537 : 120) กล่าวว่า ปราชญ์ทางการสื่อสารสรุปว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ 1) ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญ (Competence of Expertness) 2) ความน่าไว้วางใจ (Trustworthiness) ปัจจัยทั้งสองประการนี้ ผู้รับสารต้องมองเห็นว่ามีอยู่ในตัวผู้ส่งสาร ความน่าเชื่อถือในตัวผู้ส่งสารนี้ไม่ใช่สิ่งที่ผู้ส่งสารจะประกาศให้ทุกคนทราบและได้รับการ

ยอมรับ ความน่าเชื่อถือนี้มิได้มีลักษณะใดๆ เหมือนอย่างอายุ เพศ แต่ต้องเป็นสิ่งที่ผู้รับสามารถมองเห็น รับรู้ และเชื่อเช่นนั้น ความสามารถหรือความเป็นผู้ชำนาญเป็นลักษณะที่เฉพาะเจาะจง ส่วนความน่าไว้วางใจ เป็นลักษณะทั่วไป หรือ อาจกล่าวได้ว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารจะแตกต่างกันไปตามหัวข้อ (Topic) ของสารแต่ละเรื่อง ไป และแตกต่างกันในแต่ละสถานการณ์

สารหรือข่าวสาร

ตามแนวคิดของเบอร์โล (David K. Berlo) ในเรื่องของสาร (Message) นั้นสิ่งที่มีส่วนกำหนด ประสิทธิภาพของสาร ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิผลของการสื่อสาร มี 3 ประการ คือ รหัสสาร เนื้อหาสาร และ การจัดสาร โดยทั้ง 3 ส่วนนี้เกิดขึ้นได้เนื่องจากมี ส่วนประกอบ (Element) และ โครงสร้าง (Structure) เป็นส่วนช่วยให้ รหัสสาร เนื้อหาสาร และการจัดสารเกิดความสมบูรณ์ โดย วิรุพห์ ลีลาพฤทธิ (2531 : 35-36) ได้อธิบายถึงปัจจัยทั้ง 3 ของข่าวสารไว้ดังนี้

1. รหัสสาร (Message Codes) รหัสของสาร ก็คือ ภาษา (Language) หรือสัญลักษณ์ (Symbolic) หรือสัญญาณ (Signal) ที่มนุษย์คิดขึ้นเพื่อใช้แสดงออกแทนความคิดเกี่ยวกับบุคคลและสรรพสิ่งต่างๆ เรา สามารถแบ่งรหัสของสารออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

1.1 รหัสของสารที่ใช้คำ (Verbal Message Codes) ได้แก่ ภาษาอังกฤษเป็นระบบสัญลักษณ์ที่ มนุษย์พัฒนาขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ภาษาทุกภาษาของมนุษย์มีการสร้างขึ้นและพัฒนาสืบต่อมา โดย ลำดับเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งทำให้สารปรากฏขึ้นได้

1.2 รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Non-Verbal Message Codes) ได้แก่ ระบบสัญลักษณ์ สัญญาณ หรือเครื่องหมายใดๆ ก็ตามที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ถ้อยคำ เช่น อากัปกริยา ชง ไฟ ฯลฯ ซึ่งมนุษย์ ในแต่ละสังคม แต่ละวัฒนธรรมพัฒนาขึ้น และรับรู้ความหมายร่วมกัน อาทิ เช่น การพยักหน้า การแสดง อารมณ์ตอบรับ หรือแสดงความเข้าใจ เห็นด้วย ชง หรือ ไฟสัญญาณต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นรหัสของสารที่ ไม่ใช้คำ ทำหน้าที่เป็นสารบอกเรื่องราวที่มนุษย์ตกลงรับรู้ความหมายร่วมกัน

2. เนื้อหาสาร (Message Content) เนื้อหาสารประกอบด้วยข้อคิด และประเด็นต่างๆ ในข่าวสารสำหรับ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่กำหนดขึ้น รหัสสารและเนื้อหาสารจะถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ใน กระบวนการสื่อสาร ในการเข้ารหัสข่าวสารบางข่าวสารผู้ส่งสารจะต้องเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่ม ผู้รับสาร เราอาจแบ่งเนื้อหาของสารได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 สารประเภทข้อเท็จจริง ได้แก่ สารที่รายงานให้ทราบถึงความจริงต่างๆ ที่มีอยู่ในโลก ทางกายภาพ อันอยู่ในวิสัยที่มนุษย์จะตรวจสอบได้ถึงความแน่นอนถูกต้องของสารนั้น ถ้าพิสูจน์ ตรวจสอบแล้ว สารนั้นเป็นจริง สารนั้นก็จัดได้ว่าเป็นสารที่มีคุณภาพ ควรแก่การเชื่อถือ

2.2 สารประเภทข้อคิดเห็น ได้แก่ สารซึ่งเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในจิตใจจากการ ประเมินของผู้ส่งสาร อาจเป็นความรู้สึก แนวคิด ความเชื่อที่บุคคลมีตนเอง ต่อบุคคลอื่น ต่อวัตถุ หรือต่อ

เหตุการณ์ใดๆ ก็ตาม สารประเภทนี้เป็นสารที่ไม่อยู่ในวิสัยที่จะถูกตรวจสอบได้ว่าเป็นจริงหรือไม่ อาจทำได้เพียงแก่การประเมินความน่ารับฟัง ความสมเหตุสมผล ตลอดจนความเป็นไปได้ของสารนั้นเท่านั้น สารประเภทนี้ยังสามารถแบ่งได้ดังนี้

2.2.1 ข้อคิดเห็นเชิงประเมินค่า ได้แก่ สารที่บ่งชี้ลงไปว่าจะไรดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร ถูกหรือผิด มีประโยชน์หรือโทษ ฯลฯ

2.2.2 ข้อคิดเห็นเชิงแนะนำ ได้แก่ สารที่บอกกล่าวให้ผู้รับสารทราบว่าจะควรทำอะไร ด้วยขั้นตอนอย่างไร จึงจะได้ผลสมความมุ่งหมาย

2.2.3 ข้อคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต ได้แก่ สารที่ชี้ให้เห็นลักษณะแอบแฝงอยู่ของบุคคล วัตถุ เหตุการณ์ และพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้รับสารเกิดการพิจารณาอย่างถ่องแท้ นำระมัดระวัง

2.2.4 ข้อคิดเห็นเชิงตัดสินใจ หมายถึง สารที่เป็นข้อเสนอ หลักการ ทางเลือกเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ

2.2.5 ข้อคิดเห็นเชิงแสดงอารมณ์ ได้แก่ สารซึ่งแสดงสภาพอารมณ์ ความรู้สึก นิสัยใจคอ ทัศนคติ ความกระตือรือร้นของผู้ส่งสาร สารประเภทนี้อาจกินความกว้างขวางมาก ตั้งแต่คำทักทายไปจนถึงภาพเขียนและกวีนิพนธ์ที่เขียนแสดงบรรยายความรู้สึกและอารมณ์อันลึกซึ้งต่อสิ่งต่างๆ

3. การจัดสาร (Message Treatment) ผู้ส่งสารจะต้องหาวิธีจัดรหัสและเนื้อหาสารที่เขาเลือกและต้องทดสอบข้อคิดหรือประเด็นเหล่านั้นกับผู้รับที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อประโยชน์สูงสุด โดยประเด็นสำคัญที่จะช่วยในการจัดสาร คือ การจัดเรียบเรียงข้อความ

การจัดเรียบเรียงข้อความ (Message Organization)

การจัดเรียบเรียงข้อความที่ได้ผลในการสื่อสาร ปกติมักใช้แบบแผนที่ผู้รับสารคุ้นเคย แต่ก็มิได้หมายความว่าแบบแผนที่แปลกใหม่จะไม่สามารถทำให้การสื่อสารนั้นมีสัมฤทธิ์ผลได้

สื่อหรือช่องทางในการสื่อสาร

ในกระบวนการสื่อสาร สามารถแบ่งช่องทางการสื่อสาร ได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ช่องทางการสื่อสารมวลชน ที่รู้จักกันโดยทั่วไป ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และ ภาพยนตร์ เป็นต้น ช่องทางการสื่อสารอีกประเภทหนึ่ง คือ ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งได้แก่การใช้คำพูด การเขียนหนังสือ ฯลฯ ซึ่งเรียกว่า วัจนสาร และการใช้อากัปกิริยา ท่าทาง การสบตา การสัมผัส ฯลฯ ซึ่งเรียกว่า อวัจนสาร

การใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม จะทำให้การสื่อสารบรรลุประสิทธิผล เพราะช่องทางการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับผู้รับสารในการเลือกจดจำ เช่น เมื่อผู้ส่งสารเปลี่ยนความเร็วในการพูด ระดับเสียง และคุณภาพเสียง ผู้รับสารก็จะเลือกจดจำเนื้อหาสารได้มาก แต่ถ้าผู้ส่งสารเฉยเมยต่อการใช้ช่องทางในการสื่อสาร ย่อมทำให้ผู้รับสารไม่อาจจดจำสารนั้นได้ ความคล่องตัวในการช่องทางการสื่อสารกับผลสัมฤทธิ์ในการสื่อสารมักไปด้วยกัน และวิธีการสื่อสารที่ดีมักจะชักจูงใจผู้รับสารได้ดีด้วย (พรสิทธิ์ พัฒนานุรักษ์, 2531 : 34)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นศึกษาประเภทการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นหลัก เนื่องจากวิธีการสื่อสารที่ผู้บังคับบัญชาใช้กับพลทหารกองประจำการนั้น จะใช้วิธีการสื่อสารระหว่างบุคคลมากกว่า จึงขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

ปรมะ สตะเวทิน (2533 : 35) กล่าวว่า การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) คือ การสื่อสารที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำการสื่อสารกันในลักษณะตัวต่อตัว (Person to Person) กล่าวคือ ผู้สื่อสารสามารถที่จะติดต่อและเปลี่ยนสารกันได้โดยตรง (Direct) ในขณะที่คนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร คนอื่นๆ จะทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร ดังนั้น การสื่อสารระหว่างบุคคลจึงเกิดขึ้นได้ในกรณีคน 2 คน เช่น การพูดคุยกันระหว่าง 2 คน การเขียนจดหมายถึงกัน และการใช้โทรศัพท์ เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลก็เกิดขึ้นได้ในกรณีของกลุ่มย่อย (Small Group) ซึ่งมีมากกว่า 2 ขึ้นไปรวมตัวกันในลักษณะที่สามารถติดต่อแลกเปลี่ยนสารกันได้โดยตรง เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การเรียนในชั้นเรียน เป็นต้น

เบอร์โล (Berlo, 1960) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิเทศศาสตร์ ได้ชี้ให้เห็นว่า ปฏิกริยาของผู้รับสารที่มีต่อสารของผู้ส่งสารนั้น แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ตามลักษณะของผลที่เกิดจากการสื่อสารดังนี้

1. การสื่อสารกลับเชิงบวก (Positive Feedback) คือ การสื่อสารกลับที่ทำให้ผู้ส่งสารพอใจในผลของการสื่อสาร เช่น พนักงานโรงแรมให้บริการที่ดีกับผู้มาพัก และลูกค้ามีความพึงพอใจและใช้บริการโรงแรมของเราตลอดมา
2. การสื่อสารกลับเชิงลบ (Negative Feedback) คือ การสื่อสารกลับที่ทำให้ผู้ส่งสารไม่พอใจในผลของการสื่อสาร เช่น ลูกค้าเขียนข้อความต่อว่าบริการของโรงแรมว่าได้รับการบริการที่ไม่ดีในเรื่องความไม่สะอาดของห้องน้ำ เป็นต้น

โรเจอร์สและชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971) กล่าวว่าไว้ว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอไปหรือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่ใช้ในการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจยอมรับสารนั้น ควรใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนั้นจะเป็นประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมในการยอมรับสารนั้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดต่อสารและตัดสินใจรับสาร ได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้นด้วย

คุณลักษณะของสื่อบุคคล

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่ง ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่มีปฏิริยาโต้ตอบระหว่างกัน

สื่อบุคคลนับว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการสื่อสารเพื่อจูงใจ และการตัดสินใจของบุคคล สื่อบุคคลมีลักษณะดังต่อไปนี้ (กนกรัตน์ สุขวัญนา, 2534 : 17-18)

1. การไหลของข่าวสารเป็นแบบบุคคลวิถี (Two-way Communication) ทำให้ง่ายต่อการได้ตอบปัญหาต่างๆ ได้ทันทั่วทั้งที่ และ นี้สามารถที่จะอธิบายปัญหาต่างๆ ได้ชัดเจนกว่าสื่ออื่น
2. การสื่อสารเป็นแบบลักษณะตัวต่อตัว หากผู้รับสารมีความเชื่อในตัวผู้ส่งสารก็จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ปริมาณของปฏิริยาตอบสนองในขณะที่ทำการสื่อสารเกิดขึ้นในระดับสูง
4. ช่วยลดกระบวนการเลือกในทางจิตวิทยา (Selective Process) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกรับสาร (Selective Exposure)

ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารแบบสองทาง กล่าวคือ ผู้ส่งสารและผู้รับสารสามารถซักถามทำความเข้าใจ และมีปฏิริยาตอบโต้ซึ่งกันและกันได้โดยทันที จัดเป็นลักษณะที่เป็นประโยชน์มากในการชักจูงโน้มน้าวใจผู้รับสาร โดยที่ สเตียร์ เชยประทับ (2525) ได้กล่าวถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ดังนี้

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิถี ถ้าผู้รับสารไม่สามารถเข้าใจก็สามารถไต่ถามหรือขอข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนผู้ส่งสารก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการและความเข้าใจของผู้รับสารได้ในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน

การที่ช่องสารที่เป็นสื่อระหว่างบุคคลมีระดับปฏิภริยาสะท้อนกลับสูง สามารถทำให้ลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร การเลือกแปลหรือตีความสาร และการเลือกจดจำได้

2. สามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้

การสื่อสารระหว่างบุคคลนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้ (เสถียร เขยประทับ, 2525)

1. การติดต่อโดยตรง (Direct Contact) การติดต่อโดยตรงนี้ใช้สื่อบุคคลในการเผยแพร่ข่าวสาร โดยวิธีเยี่ยมบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน วิธีนี้หากประชาชนหรือผู้รับสารสงสัยไม่เข้าใจก็สามารถซักถามทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้เผยแพร่ข่าวสารยังสามารถสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้รับสารได้ด้วย ฉะนั้นในกิจกรรมการเผยแพร่ข่าวสารสร้างความเข้าใจหรือชักจูงใจ โนมิน่าวใจจึงนิยมใช้การติดต่อสื่อสารโดยตรง แต่มีข้อจำกัดคือ การสื่อสารประเภทนี้ต้องใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลาและแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร

2. การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) คือ การติดต่อโดยผ่านกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม กลุ่มต่างๆ ช่วยให้สื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้

ดั่งที่บลูมเมอร์ (Blummer, 1969) กล่าวว่า สังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มที่ต่างชนิดกัน ส่วนใหญ่ชีวิตที่ร่วมกันอยู่ทั้งหมดจะประกอบกันเป็นแบบแผนปฏิบัติและมีพฤติกรรมร่วมของบุคคล เมื่อกลุ่มมีความสนใจมุ่งไปสู่ทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมีความสนใจไปในทางนั้นด้วย

การติดต่อโดยกลุ่มนี้อาจทำได้โดยการประชุม อภิปรายและสนทนาภายในกลุ่ม คือ จัดกลุ่มคนที่มีความสนใจกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปให้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิภริยาโต้ตอบกัน ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธข่าวสาร

รูปแบบของการสื่อสารระหว่างบุคคล

รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้น หากจำแนกตามลักษณะของการใช้ สามารถแบ่งออกเป็นได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งเกิดปฏิสัมพันธ์ในโครงสร้างที่มีแบบแผนกำหนดไว้อย่างแน่นอน (Prescribed Communication) สารที่จะถูกส่งออกไปตามลำดับขั้น หรือ ตามลักษณะหน้าที่ของภารกิจ โดยจะไหลผ่านสายใยความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสื่อสารที่คำนึงถึงบทบาทหน้าที่ และตำแหน่งระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งเป็นการสื่อสารที่มีการกำหนดระเบียบแบบแผนไว้ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น

บันทึกต่างๆ หรือ อาจจะเป็นการสื่อสารที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ได้ เช่น การสั่งงาน โดยตรงผ่านการพูดกันทางวาจา

2. การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นเอง และเกิดขึ้นจากการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นโดยไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนขององค์กร มีลักษณะการสื่อสารที่เป็นส่วนตัวมากกว่าทางตำแหน่งหน้าที่ ส่วนใหญ่จะใช้คำพูด การสื่อสารแบบนี้จะเกิดเมื่อสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอิสระในอัตราความถี่และความเข้มข้นของการสื่อสารจะมีมาก แต่มีข้อเสียตรงที่ข่าวสารข้อมูลต่างๆ อาจจะไปจากความเป็นจริงได้ง่าย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ และวิธีการของผู้บริหารที่จะนำประโยชน์ของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการมาใช้ให้เกิดผลดีกับบรรยากาศในการทำงาน เช่น การสื่อสารกับประชาชนในชุมชน เป็นต้น

นอกจากนี้เรายังสามารถจำแนกการสื่อสารได้ตามทิศทางของการสื่อสาร แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ คือ

1. การสื่อสารจากบนลงล่าง (Downward Communication) หมายถึงการสื่อสารจากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งสูงลงมาตามผู้ปฏิบัติงานในสายบังคับบัญชา รูปแบบของการสื่อสารมักจะออกมาในรูปแบบของคำสั่งด้วยวาจา หรือ คำสั่งด้วยลายลักษณ์อักษร การสื่อสารในลักษณะนี้ ทำให้ตัวสารมีน้ำหนักมีความน่าเชื่อถือ แต่การสื่อสารเช่นนี้อาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารและการตีความหมายของข่าวสาร

2. การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) หมายถึง การส่งข่าวสารจากผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าไปยังบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งหรือระดับสูงกว่า การสื่อสารในรูปแบบนี้จะทำให้ฝ่ายบริหารหรือผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่ารับรู้ข้อมูลต่างๆ ในระดับการปฏิบัติ และสามารถนำข้อมูลส่วนนี้มาใช้ประโยชน์ได้ เช่น ความเห็น คำร้องทุกข์ รายงานการปฏิบัติงาน การสื่อสารประเภทนี้ จะมีผลถึงการเสริมสร้างขวัญในการทำงานและทัศนคติของบุคลากร ช่วยให้เห็นว่าบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในสารที่เขาได้รับจากผู้บังคับบัญชาเพียงใด

3. การสื่อสารตามแนวนอน (Horizontal Communication) หมายถึง การสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ที่มีตำแหน่งในระดับเดียวกัน โดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว การสื่อสารแบบนี้จึงเป็นการสื่อสารที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพราะพื้นฐานของการสื่อสารขึ้นอยู่กับบรรยากาศของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารทางแนวนอนมักเน้นการสื่อสารทางวาจาเป็นหลัก และจะมีลักษณะไม่เป็นทางการ

ผู้รับสาร

เช่นเดียวกับผู้ส่งสาร ผู้รับสารจะต้องมีปัจจัยต่อไปนี้รวมอยู่ได้ จึงจะทำให้การสื่อสารบรรลุเป้าหมายของการสื่อสาร (พรทิพย์ วรกิจ โภคาทร, 2529 : 308 - 311)

1. ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skill) ประกอบด้วย ความสามารถในการฟัง การอ่าน และ การคิด ถ้าผู้รับสารขาดทักษะดังกล่าวจะไม่สามารถรับหรือถอดรหัสสารได้
2. ทักษะคติ (Attitude) ผู้รับสารที่จะถอดรหัสสารได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องไม่ดูถูกตนเอง ไม่มีอคติต่อข่าวสารที่ได้รับ และไม่มีความรู้สึกลงในทางลบกับผู้ส่งสาร นั่นหมายถึง การรับสารจะเป็นไปในทางใดขึ้นอยู่กับว่าผู้รับสารมีทัศนคติต่อตนเอง ทัศนคติต่อเนื้อหาสาร และ ทัศนคติต่อผู้ส่งสารอย่างไรนั่นเอง
3. ระดับความรู้ (Knowledge) การสื่อสารจะได้ผลดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้รับสารว่าจะมีความเข้าใจสัญลักษณ์ เนื้อหาสาร ธรรมชาติของการสื่อสารเพียงไร
4. ระดับสังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture System) บุคคลที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมต่างกัน ตลอดจนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้การรับและแปลความหมายของสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารผิดไปจากความตั้งใจของแต่ละฝ่าย

สำหรับปัจจัยที่ทำให้การติดต่อสื่อสารโดยผ่านสื่อบุคคลมีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลมากกว่าการติดต่อสื่อสารโดยผ่านสื่อมวลชนตามแนวคิดของลาซาร์สเฟลด์ และคณะมี 5 ประการคือ (Lazarsfeld and Menzel, 1968)

1. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลสามารถจัดการเลือกรับสารของผู้ฟังได้ เนื่องจากการหลีกเลี่ยงการสนทนาหรือรับฟังเป็นไปได้อย่างยากกว่าการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้น ผู้รับสารอาจหลีกเลี่ยงไม่รับฟังเนื้อหาที่ขัดแย้งกับทัศนคติและความเชื่อของตนหรือเรื่องที่ตนไม่สนใจได้ง่าย
2. การติดต่อสื่อสารแบบเผชิญหน้าเปิดโอกาสให้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ใช้สนทนากันได้ในเวลาอันรวดเร็ว ถ้าหากเนื้อหาที่สนทนานั้นได้รับการต่อต้านจากคู่สนทนา
3. การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นจะมีลักษณะง่ายๆ เป็นกันเอง จึงง่ายต่อการชักจูงใจให้คล้อยตาม
4. ผู้รับสารส่วนใหญ่มักจะเชื่อถือในข้อตัดสินใจและความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จักและนับถือมากกว่าบุคคลที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อนแล้วมาติดต่อสื่อสารด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร

ข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตมนุษย์ ข่าวสารจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าไร ความต้องการข่าวสารก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นเท่านั้น (วุฒิชัย จานง, 2523)

ชาร์ล เค อัทกิน (Charles K. Atkin, 1973) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากยิ่งขึ้นมีหูมีตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนที่ทันสมัย ทนต่อเหตุการณ์กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

ซามูเอล แอล เบคเกอร์ (Samuel L. Becker, 1972) ได้ให้ความหมายของการเปิดรับข่าวสาร โดยจำแนกตามพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารไว้ดังนี้

1. การแสวงหาข้อมูล (Information Seeking) กล่าวคือ บุคคลจะแสวงหาข้อมูลเพื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหรือเรื่องทั่วไป
2. การเปิดรับข้อมูล (Information Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจ อยากรู้ เช่น การเปิดดูโทรทัศน์เฉพาะรายการที่สนใจหรือมีผู้แนะนำมา หรือขณะอ่านหนังสือพิมพ์หรือดูโทรทัศน์ หากมีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตนเองก็จะให้ความสนใจใฝ่ อ่าน หรือดูเป็นพิเศษ
3. การเปิดรับประสบการณ์ (Experience Receptivity) กล่าวคือ บุคคลจะเปิดรับข่าวสารเพราะต้องการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์

ในการเปิดรับข่าวสารนั้นผู้รับสารจะมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีปัจจัยหลายประการในการเลือกเปิดรับข่าวสารของบุคคลแต่ละคน

เมอร์ริลและโลเวนสไตน์ (Merill and Lowenstein, 1971) กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารดังต่อไปนี้

1. ความเหงา เป็นเหตุผลทางจิตวิทยาโดยตรง เชื่อว่าปกติคนเราไม่ชอบอยู่ตามลำพังคนเดียว เนื่องจากเกิดความรู้สึกสับสน วิตกกังวล กลัวการปฏิเสธจากสังคม ด้วยเหตุนี้จึงพยายามที่จะรวมกลุ่ม มีการสนทนากัน รวมทั้งการเปิดรับสารเพื่อสร้างสังคมให้ตัวเอง
2. ความอยากรู้อยากเห็น เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ ตามปกติแล้วคนเราจะอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่ใกล้ตัวหรือเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดพฤติกรรมการเปิดรับสาร
3. ผลประโยชน์ของตนเอง ในฐานะที่เป็นผู้รับสารจึงต้องแสวงหาและใช้ประโยชน์จากข่าวสาร เพื่อให้เกิดคุณค่าในทางปฏิบัติและจรรโลงใจ ในแง่ของการช่วยให้ความคิดตนเองบรรลุ ขจัดอุปสรรคต่างๆ รวมทั้งการประสบความสำเร็จในชีวิต
4. ลักษณะของสื่อ นอกจากลักษณะทางประชากร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพทาง

เศรษฐกิจและสังคมหรือองค์ประกอบอื่นที่ไม่สามารถเห็นเด่นชัด เช่น ทักษะคิด ความคาดหวัง ความกลัว ฯลฯ ของผู้รับสาร จะมีอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสารแล้ว สื่อแต่ละประเภทก็มีอิทธิพลต่อการเลือกรับเช่นกัน คนแต่ละคนจะเปิดรับสื่อที่สามารถสนองความต้องการและความพึงพอใจของตนเอง

การศึกษาเรื่องการเปิดรับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานั้นประกอบด้วย การเปิดรับข่าวสาร ใน 2 ลักษณะ

1. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

โดยที่ผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเปลี่ยนลักษณะนิสัยและพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยที่การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน

2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่จะมีปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างกัน

โรเจอร์ส และ ชูเมกเกอร์ (Rogers and Shoemaker, 1971) กล่าวว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไปหรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้มีการยอมรับสารนั้น ควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มาก ในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้ผู้รับสารเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติและพฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัดและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านมาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลหนึ่งๆ ได้มีการเลือกรับสื่อที่นั้นเกิดจากคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รับสารในด้านต่างๆ ได้แก่

1. องค์ประกอบทางด้านจิตใจ เช่น กระบวนการเลือกรับข่าวสาร การเลือกรับรู้ ตามทัศนคติและประสบการณ์เดิมของคน

2. องค์ประกอบทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ ภูมิฐานะ การศึกษา ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

แม็คคอมบี้ และ เบ็คเคอร์ (Mc Combs and Becker, 1979) ได้ให้ความเห็นว่า บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและสังเกตการณ์สิ่งต่างๆ รอบตัวจากสื่อมวลชนเพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ ทันสมัยและรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญที่ควรรู้
- 2) เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของตนต่อสภาวะหรือเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวได้
- 3) เพื่อการพูดคุยสนทนา (Discussion) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้
- 4) เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความ เป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและรอบๆ ตัว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วม

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม (KAP)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ ทักษะคิด และการยอมรับปฏิบัติของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไปจากการรับสารนั้นๆ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชนบทได้ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรที่วัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533)

ความรู้ เป็นการรับรู้เบื้องต้น ซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองสิ่งเร้า (S - R) แล้วจัดระบบโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยาด้วย เหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำเป็นที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้

ทักษะคิด เป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทักษะคิดนั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อถือที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทักษะคิดจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าและเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบ

หรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบจากการรับสาร อันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2533)

การยอมรับปฏิบัติหรือพฤติกรรม (Practice) เป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการแปลสารที่ตนได้รับจึงก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันอันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยทั่วไปการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับตั้งแต่ปัจเจกชน คนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสารสังคม (สุรพงษ์ โสภนะเสถียร, 2533)

ทฤษฎีช่องว่างของความรู้ ทัศนคติและการยอมรับปฏิบัติ

โรเจอร์ส (Rogers, 1971) อธิบายว่าความรู้ ทัศนคติกับพฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเสมอไป กล่าวคือ เมื่อการสื่อสารก่อให้เกิดความรู้และทัศนคติในทางบวกต่อสิ่งที่เผยแพร่แล้ว แต่ในขั้นของการยอมรับปฏิบัติหรือพฤติกรรมอาจมีผลในทางตรงข้ามกันได้ ถึงแม้ว่าโดยส่วนใหญ่เมื่อบุคคลมีทัศนคติอย่างไรแล้ว จะมีความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติ แต่พฤติกรรมเช่นนี้อาจไม่เกิดขึ้นเสมอไป ทั้งนี้เพราะในบางกรณีอาจเกิด KAP – GAP ขึ้นได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ ในกรณีทั่วไปเมื่อบุคคลมีความรู้ ทัศนคติ เช่นไร จะแสดงพฤติกรรมไปตามความรู้และทัศนคติที่มีอยู่นั้น คือ K (Knowledge) A (Attitude) P (Practice) จะเกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันหรือสัมพันธ์กัน แต่จะไม่เกิดขึ้นเสมอในทุกกรณีไป

การปิดช่องว่างของความรู้ ทัศนคติและการยอมรับปฏิบัติหรือพฤติกรรม KAP – GAP นี้ โรเจอร์ส ได้เสนอวิธีแก้ไข 4 วิธีดังนี้

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ให้มากขึ้น กล่าวคือ ต้องให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจอย่างแท้จริงถึงวิธีการใช้หรือการปฏิบัติต่อสิ่งที่เผยแพร่
2. ให้คำแนะนำในการปฏิบัติ ซึ่งสามารถทำได้โดยใช้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเข้าไปติดต่อกับสมาชิกที่ต้องการรับนวัตกรรม โดยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด
3. ให้รางวัลแก่ผู้ยอมรับนวัตกรรมหรือยอมรับปฏิบัติเพื่อเป็นการจูงใจแก่สมาชิกอื่นๆ ที่ยังไม่ยอมรับ
4. การใช้กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจ โดยวิธีการใช้สื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ผู้นำทางความคิดเข้าไปติดต่อกับสมาชิกหรือกลุ่มเพื่อนฝูง เพื่อโน้มน้าวใจสมาชิกให้เกิดการยอมรับปฏิบัติอีกต่อหนึ่ง

โดยสรุป KAP หรือ KAP – GAP เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสาร อันเนื่องมาจากผู้รับสารนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมกับสื่อสาร หากการส่งสารและการกระจายนวัตกรรมจำเป็นต้องผ่านการสื่อสารสังคมและผลของการส่งสารและการกระจายนวัตกรรม ก็สามารถวัดได้จากสำรวจ KAP ซึ่งนิยมกระทำกันมากและงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาถึงการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของทหารเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ทฤษฎี KAP และ ทฤษฎี KAP – GAP จึงสามารถอธิบายในส่วนของการศึกษาความรู้ ความตระหนักของทหาร และการมีส่วนร่วมของทหารชุดฝึกหรือการมีจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของทหารได้เป็นอย่างดี ซึ่งนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการวางกรอบแนวทางเพื่อการอธิบายตัวแปรต่างๆ ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ความรู้ ความตระหนัก และ การมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge)

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1971) ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงในเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่วไป ระลึกถึงวิธี กระบวนการหรือสถานการณ์ต่างๆ โดยเน้นที่ความจำเป็นหลัก

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973) ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า หมายถึง ข้อเท็จจริง (Fact) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่างๆ

บิคฮาร์ด เอช มาร์ค (Bickhard H. Mark, 1980) ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ โดยแบ่งเป็นความรู้ต่อสถานการณ์หรือความรู้ในระดับกว้าง

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2523) ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า หมายถึง พฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนสามารถจดจำได้ ระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536) ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า หมายถึง พฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนเพียงแต่จดจำได้ อาจโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็นหรือได้ยิน จำได้ ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ข้อเท็จจริง ทฤษฎี รูปแบบ กฎ โครงสร้างและวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้

จากการให้ความหมายของความรู้ของนักวิชาการหลายๆท่าน จึงอาจสรุปความหมายของ “ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม” ได้ว่าเป็นการระลึก นึกได้หรือจำได้ในความหมาย

ข้อเท็จจริง ความจริง และข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม โดยได้มาจากการมองเห็น ได้ยิน สัมผัสและประสบการณ์ที่สะสมมาตลอด

ความรู้จึงเป็นความสามารถในการใช้ข้อเท็จจริง (Fact) หรือ ความคิด (Idea) ความหยั่งรู้หยั่งเห็น (Insight) หรือสามารถเชื่อมโยงความคิดเข้ากับเหตุการณ์

ความรู้ทำให้ผู้เรียนได้รู้ถึงความสามารถในการจำ ระลึกถึงเหตุการณ์และประสบการณ์ที่เคยพบ มาแล้ว แบ่งได้ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา
2. ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
3. ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

แหล่งที่มาของความรู้ อาจได้มาเป็น 5 แหล่ง (กิตติยา ปรีดาติลก, 2520 : อ้างถึงใน อติสา วีรพัฒนกุล, 2540) ดังนี้

1. ความรู้ที่พระเจ้าเป็นผู้ให้ (Resealed Knowledge) เป็นความรู้อมตะ เชื่อกันว่าความรู้ประเภท นี้จะทำให้คนเป็นนักปราชญ์ได้ ได้แก่ ความรู้ที่ได้จากคำสอนของศาสนาต่างๆ ซึ่งเป็นที่ ยอมรับว่าเป็นความจริง เพราะความเชื่อ ใครจะคัดแปลงไม่ได้
2. ความรู้ที่ได้มาจากผู้เชี่ยวชาญ (Authoritative Knowledge) เช่น หนังสือพจนานุกรม การวิจัย เป็นต้น
3. ความรู้ที่เกิดจากการหยั่งรู้ เป็นความรู้ที่แสดงความเป็นจริงอยู่ในตัวเอง ปัจจัยที่ทำให้การคิด หาเหตุผลไม่ถูกต้องคือ ความลำเอียง ความสนใจและความชอบ
4. ความรู้ที่ได้จากการคิดหาเหตุผล เป็นความรู้ที่แสดงความเป็นจริงอยู่ในตนเอง ปัจจัยที่ทำให้ การคิดหาเหตุผลไม่ถูกต้อง คือ ความลำเอียง ความสนใจและความชอบ
5. ความรู้ที่ได้จากประสาทสัมผัส ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การได้จับต้องและการสัมผัส

การศึกษาหาความรู้ มีทั้งหมด 3 ระยะ ดังนี้

1. ความรู้แท้ เรียนรู้ว่าเป็นอะไร เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ของเรื่องนั้น
2. การประยุกต์เพื่อนำมาใช้ นำความรู้ไปใช้ให้เกิดเป็นประโยชน์ขึ้น
3. การทำให้งามเป็นศิลปะ นำความรู้ไปใช้จนเกิดความชำนาญ เชี่ยวชาญ

การวัดความรู้

เนื่องจากความรู้ คือ ความสามารถทางพุทธิปัญญา ซึ่งแบ่งได้หลายระดับดังกล่าว การวัดความรู้ จึงควรวัดความสามารถในทุกๆระดับ

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้จะต้องอาศัยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ซึ่งจะเป็นการวัดความสามารถทางปัญญาและทักษะต่างๆ ตลอดจนสมรรถภาพด้านต่างๆ ที่ได้รับการเรียนรู้ในอดีต ยกเว้นการวัดด้านร่างกาย (วิเชียร เกตุสิงห์, 2523)

การประเมินด้านความรู้ หมายถึง การประเมินการเปลี่ยนแปลงความรู้ในเนื้อหาและทักษะในการใช้เนื้อหาความรู้ ตามที่ บลูม และคณะ ได้แยกระดับความรู้ไว้ 6 ระดับ คือ

1. ระดับระลึกได้ (Recall) หมายถึง การเรียนรู้ในลักษณะที่จำเรื่องเฉพาะปฏิบัติ กระบวนการและแบบแผนได้ ความสำเร็จในระดับนี้ คือ ความสามารถในการดึงข้อมูลจากความจำออกมาได้ ได้แก่

ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา

ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีและการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง

2. ระดับความรู้ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง บุคคลสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจำเนื้อหาที่ได้รับ สามารถเขียนข้อความเหล่านั้นได้ด้วยถ้อยคำของตนเอง สามารถแสดงให้เห็นได้ด้วยภาพ ให้ความหมายแปลความ และเปรียบเทียบความคิดอื่นๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นต่อไปได้ ได้แก่

การแปลความหมาย คือ แปลจากบทหนึ่งสู่อีกบทหนึ่ง โดยรักษาความหมายได้ถูกต้อง

การตีความหมาย คือ ขยายออกนอกจากเนื้อหาเดิม ด้วยการสร้างขึ้นในรูปแบบใหม่

3. ระดับการนำไปใช้ (Application) หมายถึง ความสามารถนำเอาข้อเท็จจริง และความคิดที่เป็นนามธรรม ปฏิบัติจริงเป็นรูปธรรมได้

4. ระดับการวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่างๆ ออกเป็นส่วนย่อยหรือเป็นการหาความสำคัญ ความสัมพันธ์และหลักการหรือทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุของเรื่องราวต่างๆได้

5. ระดับการนำไปใช้ (Synthesis) หมายถึง ความสามารถในการนำเอาเรื่องราวหรือส่วนประกอบย่อยๆ มาผูกสัมพันธ์กันเป็นเรื่องเดียวกัน โดยมีการดัดเปลี่ยน ริเริ่มสร้างสรรค์ ทำการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. ระดับการประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง การวินิจฉัยหรือการตีราคาอย่างมีหลักเกณฑ์ เป็นการตัดสินใจว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

อย่างไรก็ตามการเกิดความรู้ไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม ย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับสภาพจิตใจในบุคคลต่างกัน อันเป็นปัจจัยมาจากประสบการณ์ที่สั่งสมมา และสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลมีความคิดและแสดงออกตามความคิด ความรู้สึกของตน ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายในที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลได้และยังมีผลกระทบต่อผู้รับสารในเชิงทฤษฎีการสื่อสาร โดยมีสาเหตุ 5 ประการ คือ

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้กับสมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศ โดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบสนองข้อสงสัยและความสับสนของตน
2. การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้นส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการแพร่ นวัตกรรมนั้นๆ ในฐานะความรู้
3. การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไป เพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น
4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมมักจะกระจายความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ต่างๆ ไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นไปเรื่อยๆ
5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะของสังคม สื่อมวลชนที่น่าเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นชัดเจนยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ เป็นสิ่งที่เป็พื้นฐานของงานวิจัยชิ้นนี้ ทำให้ทราบได้ว่า ผู้รับสาร ในที่นี้คือ พลทหารกองประจำการนั้นมีระดับความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับใด และได้รับความรู้นั้น มาจากแหล่งใด โดยสอดคล้องกันกับการเปิดรับข่าวสารของพลทหารกองประจำการเอง จึงเป็นแนวคิดที่ต้องนำมาพิจารณาด้วยในงานวิจัยครั้งนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับความตระหนัก

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Good , 1973 : 54) ให้คำจำกัดความของ ความตระหนักว่า คือ การกระทำที่แสดงว่าจำได้ การรับรู้หรือมีความรู้ และความตระหนักมีความเหมือนกับความสำนึก (Consciousness)

เบนจามิน บี โวลแมน (Wolamn, 1973 : 32) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นการกระทำที่เกิดจากความสำนึก

เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, 1971 : 273) กล่าวว่า “ความตระหนัก” คล้ายกับความรู้อย่างที่ความรู้และความตระหนักต่างไม่เน้นที่ลักษณะของสิ่งเร้า แต่ความตระหนักต่างจากรู้อย่างที่ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเน้นประสบการณ์หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความตระหนัก

อิเซนดและอาร์โนลด์ (1972 : 11) อธิบายความหมายของคำว่า ความตระหนักไว้ดังนี้ กล่าวคือ ความตระหนักเป็นความสัมพันธ์ของความสำนึก (Consciousness) และ เจตคติ (Attitude) ความตระหนักเป็นภาวะจิตใจ ซึ่งไม่อาจแยกเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวโดยเด็ดขาด

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2521 : 24) ให้ความหมายของคำว่า ความตระหนัก ว่าความรู้ตัวอยู่แล้ว คือการที่รู้ยู่ว่าสิ่งนี้มีอยู่หรือเป็นอยู่ แต่ไม่รู้อย่างละเอียดถี่ถ้วน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523 : 133) กล่าวว่า ความตระหนัก เป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความรู้ (Cognitive Domain) แต่ความตระหนักนั้นไม่ได้เกี่ยวกับความจำ หรือความสามารถระลึกได้ ความตระหนักหมายถึง ความสามารถนึกคิด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 20) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึงการที่บุคคลนึกคิดได้หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามีหรือนึกคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตแต่ไม่ได้แสดงว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ “ความตระหนัก” จะหมายถึง ลักษณะอาการที่แสดงถึงการรับรู้ คิดได้ รู้สึกสำนึกของประชาชน ซึ่งในที่นี้ หมายถึง ทหาร ตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาของกองทัพ และผู้บังคับหน่วยฝึกของพลทหารกองประจำการ และ พลทหารกองประจำการทั่วประเทศกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับความสำคัญของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาเฉพาะกรณีสิทธิในการจัดการทรัพยากร รวมทั้ง ปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม

องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดความตระหนัก

เบรคเลอร์ (1986) กล่าวว่าไว้ว่า ความตระหนัก เกิดจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้า อันได้แก่ บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม และสิ่งต่างๆที่โน้มเอียง หรือที่จะตอบสนองในทางบวกหรือทางลบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ โดยองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดความตระหนักมีด้วยกัน 3 ประการ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Component) จะเริ่มต้นจากระดับง่ายและมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ
2. อารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) เป็นความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนักชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี เป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าต่างๆ
3. พฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นการแสดงออกทั้งทางวาจา กิริยา ท่าทาง ที่มีต่อสิ่งเร้า หรือแนวโน้มที่บุคคลจะกระทำ

แนวความคิดของเบรกเลอร์ดังกล่าวนี้ สามารถนำมาใช้อธิบายความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ได้ว่า เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าต่างๆ อันได้แก่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมผ่านทางสื่อต่างๆแล้ว บุคคลจะเกิดความรู้สึก ค่านิยม รวมทั้งความตระหนักในการที่จะรักษาสิทธิของตนในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงเป็นการนำไปสู่พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ตามกฎหมายมาตรา 56 เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่

ความสัมพันธ์ระหว่างความตระหนักและความรู้

ความตระหนักเป็นพฤติกรรมด้านอารมณ์ หรือความรู้สึก (Affective Domain) อันเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดของความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) ปัจจัยด้านความรู้สึกหรืออารมณ์นั้นจะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านความรู้และความคิดเสมอ อาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่เกิดจากข้อเท็จจริง ประสบการณ์ การสัมผัส และการใช้จิตไตร่ตรอง คิดหาเหตุผล ในขณะที่ความตระหนักเป็นเรื่องของโอกาส การได้รับสัมผัสจากสิ่งเร้า หรือสิ่งแวดล้อมโดยไม่ตั้งใจ (ประสาท อิศรปริดา, 2533 : 177)

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักจะช่วยให้ผู้วิจัย สามารถเข้าใจว่าจิตสำนึกสาธารณะของพลทหารกองประจำการนั้น สามารถเกิดขึ้นได้อย่างไร ผ่านการพิจารณาความตระหนักขั้นพื้นฐาน แล้วเป็นการช่วยให้เห็นชัดเจนขึ้นว่า ทหารสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับพลทหารกองประจำการได้ ด้วยการเสริมความรู้ จะเป็นการพัฒนาความตระหนัก และนำไปสู่จิตสำนึกสาธารณะในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวได้ดีขึ้นในที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ นั้นเริ่มมาตั้งแต่สมัยที่มนุษย์เริ่มอยู่กันเป็นชุมชน โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมสามารถมีได้หลายลักษณะ หลายวัตถุประสงค์ ดังนั้นการให้คำนิยามหรือคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุมและถูกต้องจึงเป็นไปได้ยาก นักวิชาการจึงให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมตามสาขาวิชาหรือความสนใจของตน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 10) กล่าวถึงหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ดังนี้
 การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องยึดหลักความต้องการและปัญหาของปัญหาของประชาชนเป็นจุดเริ่มต้นกิจกรรม กิจกรรมต้องดำเนินการในรูปกลุ่ม เพื่อสร้างพลังกลุ่มให้รับผิดชอบร่วมกัน และคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชน ปลูกฝังให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของ ขั้นตอนการดำเนินงาน ประชาชนควรมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น กิจกรรมที่ต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และ วัฒนธรรมของชุมชน การเริ่มต้นกิจกรรมควรอาศัยผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านเคารพนับถือ

วิไลพร สมบูรณ์ชัย (2534 : 14) มีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมทำนองเดียวกัน คือ มีลักษณะการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามผลและร่วมบำรุงรักษา

ในรายงานการประชุมของ Ad Hoc Group of Expert เรื่อง “Popular Participation as a strategy for Promoting Community Level Action and National Development” (อ้างใน บุญชัย เกิดปัญญาวงศ์ 2535 : 76) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า “ การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ไม่สามารถให้คำจำกัดความที่ตายตัวได้ และในแต่ละประเทศหรือแม้แต่ในประเทศเดียวกัน มีการให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ในการเข้าใจความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นต้องดูบริบท (Context) ของแต่ละประเทศ และสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองของประเทศนั้น” นอกจากนี้การประชุมดังกล่าวยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ด้วยว่า

การมีส่วนร่วมจะนำมาซึ่งโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วม และมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนา และในการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันในประเด็นของ

1. การสนับสนุนและกระบวนการพัฒนา
 2. การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม
 3. การตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การวางแผน และการปฏิบัติ
- ตามแผน ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (Department of International Economic and Social Affairs 1981 : 5)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมใดๆนั้น จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในการลงมือกระทำ กล่าวคือจะต้องประกอบไปด้วยบุคคลและการลงมือกระทำ

ไพร์ตัน เตชะรินทร์ (2527) กล่าวว่า นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูป ส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคมมูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิด และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือ โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัด และแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อคิน รพีพัฒน์ (2527 : 38, 320) ซึ่งให้เห็นความสำคัญถึงการให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่าง ไม่ใช่กำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หากทุกอย่างต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดขึ้นเอง ซึ่งมี 5 ขั้นตอนในการมีส่วนร่วมสรุปได้ดังนี้

- ก. ขั้นในการจัดหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- ข. ขั้นในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา
- ค. ขั้นในการเลือกวิธีการและการวางแผนในการแก้ปัญหา
- ง. ขั้นในการดำเนินงานตามแผน
- จ. ขั้นในการประเมินผลวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยที่ทำให้เกิดผลสำเร็จ

Philippe Encyclopedia of Social Work ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า “ การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การแบ่งอำนาจในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในการกำหนดหรือจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะไม่สามารถทำได้โดยขาดความเข้าใจร่วมกันในจิตสำนึกและการประสานงานกันโดยการร่วมมือกันของบุคคลที่ส่วนใหญ่แสดงออกโดยผ่านกลุ่มตัวแทนในการกำหนดและหาแนวทาง

ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งในขณะนี้จะทำให้บุคคลและกลุ่มสามารถตัดสินใจในสิ่งที่กระทบต่อชีวิตของเขา โดยเฉพาะผลประโยชน์ที่เขาควรจะได้รับจากบริการต่างๆ (เล่มเดียวกัน : 81)

สหประชาชาติได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาว่าคือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในระดับต่างๆ คือ

1. ในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรให้บรรลุเป้าหมาย

2. ในการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ โดยสมัครใจ (United Nation 1978 : 4)

จากความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ต่างๆดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมจะประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการด้วยกันดังนี้

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการเกี่ยวข้องทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ใช่เฉพาะแต่ด้านกำลังกายหรือทักษะ กล่าวคือผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิตใจไม่ใช่เฉพาะด้านการกระทำเท่านั้น

2. การกระทำให้ เมื่อผู้มีส่วนร่วมมีความเกี่ยวข้องทั้งด้านการกระทำและจิตใจแล้วก็เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอมพร้อมใจและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจแบบ ยุคลวิถี คือ มีการติดต่อทั้งไปและกลับระหว่างบุคคลและกลุ่ม

3. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่มนั้นด้วย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มและต้องการเห็นผลสำเร็จของงานนั้นๆด้วย

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือ ร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะเข้าร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการทำงานและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

แนวความคิดเกี่ยวกับการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนนั้น ได้ เกิดขึ้นกับชุมชนต่างๆทั่วโลก ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ อ้างถึงใน ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ 2527 : 182)

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

การพัฒนาต่างๆ จำเป็นต้องเริ่มต้นจากประชาชน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและในกิจกรรมต่างๆ อันจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาและช่วยเหลือตนเองได้ โอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องอาศัยเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

หากปราศจากเงื่อนไขหนึ่งข้างต้นนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนก็จะไม่เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามนอกจากเงื่อนไขทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม เนื่องจากการมีส่วนร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ใสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ ในการมีส่วนร่วมมากกว่าที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารกันรู้เรื่องทั้งสองฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่ง หน้าที่ หรือ สถานภาพทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น สามารถจำแนกได้ 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมตัวของกลุ่มชาวบ้านจัดโครงการทอดผ้าป่าต้นไม้
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนประชาชน เช่น กรรมการกลุ่มกรรมการหมู่บ้าน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดก็ได้

แบบอย่างของผู้มีส่วนร่วม

ผู้มีส่วนร่วมนั้น แบ่งออกได้ 3 ประเภทดังนี้

1. เป็นผู้กระทำการ คือ ผู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนา หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งขึ้นมา
2. เป็นผู้รับผลการกระทำ กล่าวคือ ได้รับผลจากกิจกรรมโดยตรง
3. เป็นสาธารณชนทั่วไป หรือประชาชนทั่วไปที่มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ขอบเขตของการมีส่วนร่วม

ประเด็นเรื่องขอบเขตการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผู้พิจารณาไว้ 2 ทางด้วยกัน คือ

- 1) พิจารณาจากกิจกรรมการพัฒนา เป็นการพิจารณาว่าประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมใดหรือขั้นตอนใดในการพัฒนา
- 2) พิจารณาจากลักษณะการเข้าร่วมของประชาชน เป็นการดูว่าประชาชนเข้าร่วมอย่างไร

ขั้นตอนในการพัฒนาตามความคิดเห็นของ ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์ (2525) กล่าวว่า ประชาชนอาจเข้าร่วมในขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการค้นหาปัญหา กำหนดสาเหตุของปัญหา จัดลำดับของความสัมพันธ์และหาแนวทางแก้ไข
2. ขั้นตอนการตัดสินใจ เลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. ขั้นตอนการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

4. ขั้นตอนการประเมินผลงานของกิจกรรมการพัฒนา

สำหรับขอบเขตการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ ประชาชนอาจเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือเข้าร่วมในทุกขั้นตอนก็ได้

ลักษณะการเข้าร่วมของประชาชน ขอบเขตของการมีส่วนร่วม ดังกล่าวนี้ ประชาชนอาจเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือเข้าร่วมในทุกขั้นตอนก็ได้

อย่างไรก็ตามลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอาจเข้าร่วมในลักษณะใดก็ได้ซึ่งผู้เข้าร่วมอาจจะเป็นได้ทั้งบุคคลภายในหรือภายนอกชุมชน โดยอาจจะพิจารณาได้จากประโยชน์ที่จะได้รับหรือประสบการณ์ที่ได้รับในอดีต ซึ่งมีผลต่อกิจกรรมนั้นๆ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและข้อจำกัดของการพัฒนาแนวใหม่ คือ ระบบราชการยังคุ้นเคยกับการสั่งการและตัดสินใจแทนประชาชน และประชาชนคุ้นเคยกับการรับคำสั่ง และการยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐแทนการช่วยเหลือตนเอง (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527 : 16 - 17)

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนใหญ่จะร่วมเฉพาะตอนเสนอโครงการ และตอนลงมือปฏิบัติ ไม่มีการร่วมแบบครบวงจรกับองค์กรพัฒนาส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้เฉพาะ ขาดเป้าหมาย และผลประโยชน์ของกิจกรรม มักจะไม่แบ่งไปสู่ประชาชน แต่จะแบ่งกันเฉพาะในกลุ่มคณะกรรมการหรือสมาชิก

ปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มีหลายประการ ได้แก่ การกำหนดและวางแผนกิจกรรมถูกรวมอำนาจที่ส่วนกลางมากเกินไป ความไม่สมบูรณ์ของวัสดุในโครงการเทคโนโลยีที่ใช้ในกิจกรรมไม่เหมาะสมกับสภาพชุมชน และความสามารถของคนในชุมชนนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ยังฝังใจในวัฒนธรรมเสีย อันเนื่องมาจากการพัฒนาแบบเดิม ที่ประชาชนไม่มีสิทธิมีเสียง ไม่มีโอกาสได้พัฒนา และทำให้การเข้าร่วมกิจกรรม เพราะความเกรงใจผู้นำชุมชนหรือกลุ่มอิทธิพล ปัญหาความรู้อันเนื่องมาจากการไร้การศึกษา และขาดการรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้ในการกำหนดเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้ทราบว่า ทหารชุดฝึกนั้นมีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการอย่างไร ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานอ้างอิงในการปฏิบัติจริงของทหารชุดฝึกว่าประสบผลสำเร็จมากเพียงไร

การศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

ระบบการเรียนรู้ของคน

การเรียนรู้ของคนเรามีอยู่หลายรูปแบบ จำแนกตามลักษณะของวิธีการและผลที่เกิดจากการเรียนรู้ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ กลุ่มที่จำแนกโดยวิธีการเรียนรู้ และกลุ่มที่จำแนกตามผลของการเรียนรู้ (โกวิท และ สมศักดิ์, 2523)

แผนภูมิที่ 1 แสดงการได้รับการเรียนรู้ของคน

1. จำแนกตามวิธีการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนตอบสนองแล้วให้คำชมเชยหรือรางวัล ทำให้ผู้เรียนรู้เกิดความพึงพอใจ ในผลสำเร็จของตนเองและทำสิ่งนั้นไปเรื่อยๆ หรือการเรียนรู้โดยให้ทำสิ่งหนึ่งคู่ไปกับสิ่งหนึ่งเป็นประจำ เป็นต้น
2. จำแนกตามผลการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ความจำได้ขึ้นใจ การเรียนให้เกิดความคิดรวบยอด การเรียนให้เกิดความเข้าใจและการเรียนให้รู้จักใช้ความคิด การเรียนรู้ที่ใช้ในการให้การศึกษาเรื่องต่างๆ นั้น ถ้าจำแนกตามผลที่เกิดจากการเรียนรู้จะมองเห็นผลของการศึกษาได้ชัดเจน และสามารถที่จะใช้เป็นแนวในการจัดการเรียนการสอนให้ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของการศึกษาได้ง่าย ดังนั้นการเรียนรู้ที่พิจารณาจากผลการเรียนรู้ จึงมีลักษณะเดียวกับจุดประสงค์ทางการศึกษา

ในการจัดการศึกษาเรื่องต่างๆ ผู้จัดจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ต่างๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

กับจุดประสงค์ทางการศึกษาของแต่ละเรื่องที่ใช้เป็นเกณฑ์ ระบบที่นิยมใช้ได้แก่ ระบบ Bloom's Taxonomy of Educational Objectives ของ Bloom และคณะ (1971) ในระบบนี้ จุดประสงค์ทางการศึกษา ถูกแบ่งออกเป็น 3 ด้านด้วยกันได้แก่

1. ความรู้ – ความคิด (Cognitive Domain)
2. ความรู้สึก (Affective Domain)
3. การปฏิบัติ (Psycho - motor)

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม

1. การทำให้คนมีความรู้ความจำเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้น เราสามารถส่งผ่านความรู้ได้หลายทาง โดยเฉพาะสื่อมวลชนทุกแขนงสามารถเป็นสื่อส่งผ่านความรู้สิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข่าว วิเคราะห์วิจารณ์ และจัดการ ฯลฯ เรื่องที่สำคัญที่สุดจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานทางด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก

2. การที่จะทำให้คนมีความเข้าใจเรื่องต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมได้นั้น สิ่งจำเป็นลำดับแรกคือต้องมีการให้ความรู้ จะเป็นการสอนให้หรือให้ค้นคว้าเอง หรือให้อ่านเองจากเอกสารที่เตรียมให้ก็ตาม ถือเป็นสิ่งจำเป็นทั้งสิ้น นอกจากนี้ ความเข้าใจของคนยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอีกด้วย และอาจมีแนวโน้มไปในทางลบหรือบวกก็ได้

3. ในเรื่องของการนำเอาความรู้และความเข้าใจไปประยุกต์ใช้นี้ จะสังเกตได้ว่าการแก้ปัญหาจะขึ้นอยู่กับความกว้างและลึกของความรู้และความเข้าใจของบุคคลนั้น ฉะนั้นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมหากเป็นปัญหาง่ายๆ คนอาจจะใช้ความรู้ความเข้าใจสามัญสำนึก ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันมาช่วยกันแก้ไขได้ แต่ถ้าปัญหาซับซ้อนจำเป็นต้องอาศัยผู้มีความรอบรู้มาช่วยให้ข้อมูล ดังนั้นขั้นตอนที่สำคัญของการแก้ปัญหาจึงควรเริ่มที่ การแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลความรู้ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อหาคำตอบของปัญหานั้นๆ

ขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็คือการให้การศึกษาแก่ประชาชนในด้านระบบนิเวศ ทรัพยากรและการใช้ประโยชน์และโครงการพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ จะต้องเปิดเผยต่อสาธารณะให้ได้ทำความเข้าใจและแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่จัดทำขึ้น และเปิดเวทีแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี

การเตรียมผู้ปฏิบัติในหน่วยงานเอกชนเพื่อให้มีความพร้อมที่จะดำเนินงานให้สอดคล้องกับกระแสการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องทำงานมากขึ้น

ขั้นตอนต่อไป คือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยวิธีการต่างๆ ตั้งแต่การลงประชามติ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการ

และขั้นตอนที่สำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในอันดับต่อไป คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา กิจกรรมการเข้าใจปัญหาในโครงการหรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง กระจายโอกาสของการใช้ทรัพยากร กระจายการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ กระจายการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ความรู้สึกรู้สอกของการเป็นเจ้าของควรเกิดขึ้นกับผู้ที่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และผูกพันที่อยากจะติดตามดูแล ปรับปรุงแก้ไขจนเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ

เบรมเบค และ โฮเวลล์ (Brembeck และ Howell, 1952) กล่าวถึงการโน้มน้าวใจไว้ว่าเป็นความพยายามอันแน่วแน่ที่จะเปลี่ยนแปลงความคิด การกระทำโดยการควบคุมแรงผลักดันของมนุษย์ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้า หรือ ความพยายามที่จะสร้างอิทธิพลเหนือผู้อื่น (Influence Attempt)

การโน้มน้าวใจ คือ เจตจำนงของบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรมของบุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคล โดยผ่านทางสาร (Bettinghaus & Cody, 1987 : 3)

ไซมอนส์ (Simons อ้างถึงใน เกศินี จุฑาวิจิตร, 2542: 5) สรุปคำจำกัดความของการโน้มน้าวใจว่า หมายถึง การสื่อสารของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น โดยการเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยม หรือทัศนคติ

เออร์วิน เบตทิงเฮาส์ (Erwin P. Bettinghaus, 1980 อ้างถึงใน อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2537: 8) สรุปการโน้มน้าวใจว่าเป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เกิดขึ้น เมื่อบุคคลคนเดียวต้องการที่จะตอบสนองเฉพาะจากบุคคลคนเดียวหรือมากกว่า และมีความตั้งใจที่จะได้รับการตอบสนองผ่านการสื่อสาร ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสองคน หรือมากกว่า เห็นด้วยกับการให้ความร่วมมือในการสื่อสาร ที่พยายามจะเข้าถึงการเปลี่ยนแปลง การตัดสินใจ และกระทำ การโน้มน้าวใจเป็นเครื่องมือที่ใช้การเปลี่ยนแปลงสังคม แต่เรามักโต้แย้งว่า มันมีประโยชน์ในการเป็นเครื่องมือหลักที่จะแก้ปัญหาสังคมที่หลากหลาย

การสื่อสารโน้มน้าวใจ หมายถึง การสื่อสารเพื่อการจูงใจ ชี้นำ และชักชวนให้บุคคลทำตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การศึกษาเรื่องการโน้มน้าวใจนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการพยายามทำความเข้าใจ และผลักดันพฤติกรรมของผู้อื่นให้ปฏิบัติตามที่ต้องการ โดยอาศัยกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิผลเป็นเครื่องมือในการโน้มน้าวใจ โดยมุ่งไปที่เป้าหมาย คือ ผู้รับสาร สถานการณ์ ข่าวสาร และช่องทางการสื่อสาร (อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2537: 5)

สถานการณ์ ข่าวสาร และช่องทางในการรับสารเพื่อการจูงใจ ได้มีการศึกษาในกระบวนการทางจิตวิทยา สังคมวิทยา ไว้หลายรูปแบบ และ หลายทฤษฎี ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ สำหรับการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ และทฤษฎีการตัดสินใจด้วยสังคม

การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ

อรวรรณ ปิลาพันธ์โอวาท (2537: 7-8) กล่าวถึง องค์ประกอบพื้นฐานในการโน้มน้าวใจดังต่อไปนี้

1. เมื่อมองจากภายนอกของผู้รับสาร องค์ประกอบในการโน้มน้าวใจมี 4 ประการคือ

1.1 ความแตกต่างภายในผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารแต่ละคนมีปัจจัยแตกต่างกัน ซึ่งทำให้มีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน อาทิ ความน่าเชื่อถือ อำนาจทางสังคม บทบาททางสังคม สัมพันธภาพกับผู้รับสาร และลักษณะทางประชากรอื่นๆ เช่น อายุ เพศ อาชีพ

1.2 ความแตกต่างภายในสาร สารแต่ละชิ้นจะมีความน่าโน้มน้าวใจแตกต่างกัน การพูดหรือการเขียน มีความน่าโน้มน้าวใจไม่เหมือนกัน ความแตกต่างในหัวข้อเนื้อหาของสาร ลักษณะของการโน้มน้าวใจที่ใช้ การจัดเรียงเรียงสาร ข้อโต้แย้งภาษา ตลอดจนลักษณะของท่วงทำนองลีลา

1.3 ความแตกต่างของสื่อ ความน่าโน้มน้าวใจของสารจะแตกต่างกัน เมื่อเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลเปรียบเทียบกับ การสื่อสาร โดยผ่านสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

1.4 ความแตกต่างภายในสภาพการณ์ สภาพการณ์ที่มีบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือขาดบุคคลหนึ่งบุคคลใด เช่น การโน้มน้าวใจให้บริจาคเงิน โดยมีสื่อมวลชนคอยถ่ายทอดภาพรายล้อมอาจจะเป็นตัวเร้าบวกในการโน้มน้าวใจก็ได้

2. สำหรับตัวผู้รับสารเอง การที่ผู้รับสารคนหนึ่ง จะมีความละเอียดอ่อน (Susceptible) ต่อการถูกโน้มน้าวเพียงใด อาจพิจารณาได้จาก

2.1 ลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ การศึกษา อาชีพ

2.2 ทรรศนะ และ ทศนคติ

2.3 ความรู้ ซึ่งผู้รับสารมีเกี่ยวกับสารนั้นๆ

2.4 ลักษณะด้านอารมณ์

2.5 ความสำคัญที่ผู้รับสารให้แก่หัวข้อหนึ่งๆ

2.6 วิธีการที่ผู้รับสารรับรู้สภาพการณ์หนึ่งๆ

มอนโรล (Monroe, 1975) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการโน้มน้าวใจ หรือจูงใจนั้นมีอยู่ 5 ขั้นตอน เพื่อให้ผู้รับสารยอมรับในสิ่งที่ผู้ส่งสารเสนอ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ (Attention) เป็นขั้นการสร้าง ความสนใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้รับสารโดย

การจัดเรียงเรียงสารเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้รับสาร

2. ขั้นสร้างความต้องการ เป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ผู้ส่งสาร โน้มน้าวใจเป็นสิ่งที่เขาต้องการ และยกกระทำ
3. ขั้นตอบสนองความต้องการ (Satisfaction) เป็นขั้นที่ผู้รับสารรู้สึกว่าจะต้องทำตามที่ผู้ส่งสาร โน้มน้าวใจเพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของผู้รับสาร
4. ขั้นบรรยายให้ผู้รับสารเห็นภาพชัดเจน (Visualization) เป็นขั้นที่ผู้ส่งสารใช้สาร หรือ สัญลักษณ์ในการสร้างจินตนาการให้ผู้รับสารเห็นภาพเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารตัดสินใจลงมือปฏิบัติ
5. ขั้นการกระทำ (Action) ขั้นนี้เป็นขั้นสุดท้ายที่ผู้รับสารเชื่อหรือลงมือปฏิบัติตามที่ผู้ส่งสาร โน้มน้าวใจ

ทั้งนี้ผลการโน้มน้าวใจนั้น เราสามารถมองได้จากสภาพของบุคคลเดิมที่ได้เปลี่ยนทัศนคติ สามารถจะสังเกตเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ความรู้สึก พฤติกรรม โรเซนเบิร์กและโฮฟแลนด์ (Rosenberg and Hovland, 1960) กล่าวว่าผลของการ โน้มน้าวใจจะรวมทัศนคติและความเชื่อไว้เมื่อมีการตอบสนอง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับสารจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ และสำนึกการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ และความรู้สึก การเปลี่ยนพฤติกรรม

1. การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ และจิตสำนึก (Concept, Awareness) หรือการเปลี่ยนแปลงความคิดรวบยอด ความเชื่อที่เรามีต่อสิ่งหนึ่ง คุณค่าที่เราให้ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ ความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง และโลกทัศน์รอบตัวเรา ปกติการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ และสำนึกแสดงออกให้เห็นได้ทางวาจา ซึ่งผู้รับสารแสดงออกมาหลังจากที่ได้รับฟังสาร โน้มน้าวใจไปแล้ว แต่อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงในการรู้ ความคิดรวบยอด หรือโลกทัศน์อาจจะไม่เกิดขึ้นในทันที แต่จะเกิดเพราะไปได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการพูดคุยหลังจากนั้น เราอาจสังเกตได้ว่า ผู้ส่งสารที่โน้มน้าวใจอาจจะไม่สามารถทำให้ผู้รับสารถึงขั้นลงมือปฏิบัติได้ แต่อาจทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ และ จิตสำนึก ความคิดรวบยอด หรือการรับรู้ได้ และการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ก็พื้นฐานในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในภายภาคหน้าเมื่อได้รับสาร โน้มน้าวใจต่อไป

2. การเปลี่ยนแปลงอารมณ์ความรู้สึก (Affection) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่แสดงออกได้โดยการหัวเราะ ร้องไห้ ขนหัวลุก ฯลฯ ซึ่งสังเกตและวัดการตอบได้จากวาจา หรือ อากัปกริยาของผู้รับสารด้วยตนเอง

3. การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการกระทำที่สามารถเห็นได้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นไปได้ค่อนข้างยาก ในการสังเกตการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมจะสังเกตได้จากวาจา และการกระทำของผู้รับสาร

อย่างไรก็ตามไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นการรับรู้

อิทธิพลเหนือความชอบ หรือการเปลี่ยนแปลงการกระทำที่ดีทั้งหมดนี้ไม่สามารถจะแยกแยะออกจากกันได้อย่างชัดเจนนัก คือในบางครั้งเราก็อาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ แต่สิ่งที่แน่นอนก็คือการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายนั้น มีจุดเริ่มมาจากการเปลี่ยนทัศนคติของผู้รับสารในเรื่องใดเรื่องหนึ่งและความยากง่ายของเรื่องที่ต้องการสื่อสารก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน นอกจากนี้ในบางครั้งการเปลี่ยนแปลงก็อาจไม่เกิดขึ้นในทันทีทันใด ต้องอาศัยระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้สื่อสารที่จะต้องวางแผนการ โน้มน้าวใจอย่างรอบคอบเพื่อให้ได้ผลตามที่ต้องการ

ข้อพิจารณาในการสื่อสารโน้มน้าวใจ

เพื่อให้การ โน้มน้าวใจบรรลุวัตถุประสงค์ได้รวดเร็วขึ้น ผู้สื่อสารจึงควรคำนึงถึงข้อพิจารณาต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ในการ โน้มน้าวใจ

- 1.1 ให้เกิดความเป็นเอกภาพ มีการเน้น การย้ำ การกระตุ้น การซ้ำ ได้อย่างต่อเนื่อง
- 1.2 ทำให้ผู้สื่อสารสามารถเลือกใช้ช่องสารและช่องทางการสื่อสาร ได้อย่างถูกต้อง
- 1.3 สามารถติดตามผลการดำเนินงานโดยมีการประเมินผลเป็นระยะตามต้องการ รวมทั้ง

พิจารณาถึงปฏิกิริยาสะท้อนกลับแล้วนำมาปรับปรุงการสื่อสารครั้งใหม่ต่อไป

- 1.4 เป็นแนวทางและเป้าหมายในการดำเนินงาน ถือเป็นสิ่งจูงใจสำหรับผู้ทำการสื่อสาร
- 1.5 ทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้ วิเคราะห์และประเมินสาร เพื่อการ โน้มน้าวใจได้ถูกต้อง

2. การถือผู้รับสารเป็นศูนย์กลางในการ โน้มน้าวใจ ผู้รับสาระสำคัญมากสำหรับการ โน้มน้าว

ใจ ต้องมีการวิเคราะห์อย่างแน่ชัดว่า ผู้รับสารคือใครเป็นอย่างไร มีประสบการณ์ การรับรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ทัศนคติ และระบบสังคม วัฒนธรรมอย่างไร เราจะไม่สามารถ โน้มน้าวใจผู้รับสารได้เลย หากไม่ทำการวิเคราะห์ผู้รับสารอย่าง แจ่มแจ้ง และถือผู้รับสารเป็นศูนย์กลางในการเตรียมสารที่ถูกต้องเหมาะสม

3. กระบวนการ โน้มน้าวใจ การ โน้มน้าวใจ เป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นกระบวนการ เพราะมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่มีจุดเริ่มต้น ไม่มีจุดสิ้นสุด กระบวนการ โน้มน้าวใจประกอบด้วย

- 1.1 มีวัตถุประสงค์ตั้งไว้เด่นชัด
- 1.2 วิเคราะห์ผู้รับสารอย่างถ่องแท้ เพื่อทำการเตรียมสาร
- 1.3 การเลือกสื่อ หรือช่องทางส่งสารของผู้รับสาร
- 1.4 ผู้รับสารถอดรหัสของสาร และตีความสาร
- 1.5 การมีปฏิกิริยาตอบสนอง

ความสำเร็จในการ โน้มน้าวใจ จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (Bettinghaus, 1980)

1. ความคล้ายคลึงกันหรือความแตกต่างกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารในผู้ส่งสารคนเดียว
กันส่งสารที่มีเนื้อหาเดียวกันไปให้ผู้รับสารที่ต่างกัน คนละคนกันก็อาจจะทำให้เกิดผลในการโน้มน้าวใจที่
ต่างกันก็ได้ เพราะผู้รับสารอาจมีคุณสมบัติทางกายภาพที่แตกต่างกัน อาทิ เพศ อายุ การศึกษา เชื้อชาติ และ
อาชีพ ทำให้เกิดปัจจัยทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเรื่องของแรงจูงใจที่จะทำ
ให้เกิดการตอบสนองความสมดุลของการเรียนรู้รวมไปถึงบุคลิกภาพที่แตกต่างกันด้วย

2. ความแตกต่างในเนื้อหาสาระ เมื่อบุคคลได้รับข่าวสารบุคคลจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจหรือ
ไม่ที่หัวข้อหรือเนื้อหาสาระของข่าวสารก่อน ในขณะที่การจัดโครงสร้างของเนื้อหา การใช้ภาษา รวมไปถึง
ถึงรูปแบบของบทจะมีผลต่อการดึงดูดใจให้ผู้รับสารเปิดรับข่าวสารได้ต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบได้

3. ความแตกต่างในช่องทางที่ใช้ในการสื่อสาร ในการวิจัยของเบอร์โล (Berlo, 1960) ช่อง
ทางซึ่งถือได้ว่าเป็นพาหนะนำสารไปส่งผู้รับสาร โดยนำสารไปส่งประสาทรับความรู้สึกทั้ง 5 ได้แก่

1. ทางการเห็น โดยประสาทตา
2. ทางการได้ยิน โดยประสาทหู
3. ทางการได้กลิ่น โดยประสาทจมูก
4. ทางการสัมผัส โดยประสาทกาย
5. ทางการลิ้มรส โดยประสาทลิ้น

การสื่อสารแบบอยู่ต่อหน้าจะใช้ช่องทางสื่อสารทั้ง 5 ประการนี้มาประกอบกัน

4. ความแตกต่างกันในสถานการณ์ของการโน้มน้าวใจ ในแต่ละสถานการณ์ที่มีการโน้มน้าว
ใจเกิดขึ้น ความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางสังคมนั้นๆ ด้วย เช่น การโน้มน้าวใจให้แก่ผู้รับสารใน
ลักษณะที่คุ้นเคยหรือไม่คุ้นเคยกับผู้รับสารหรือสถานการณ์นั้นสร้างความพอใจ หรือไม่พอใจแก่ผู้รับสาร
เหล่านี้จะทำให้มีการตอบสนองจากผู้รับสารแต่ละคนที่แตกต่างกันออกไป

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ

มิลเลอร์ และ เบอร์กูล (อ้างถึงใน อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท, 2537: 132-133) ได้พูดถึงกลยุทธ์ของ
การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจที่สำคัญ มี 2 วิธี ดังนี้ คือ

1. วิธีแรก เรียกว่า “เท้าค้อย่างเข้าประตู” (“Foot in the door”) หมายความว่า ผู้ส่งสาร
พยายามโน้มน้าวใจผู้รับสารด้วยการขอร้องที่ละเล็กทีละน้อยไปจนมาก ข้อสมมติฐานคือ การขอร้องใน
ตอนแรกจะฟังดูมีเหตุผลมากจนคนมักไม่ค่อยปฏิเสธ และคำขอร้องที่มากขึ้นๆ จะตามมา จนผู้ส่งสาร
ประสบความสำเร็จในการโน้มน้าวใจได้ไม่ยาก ตัวอย่างเช่น ผู้ส่งสารขอร้องให้ผู้รับสารติดสติ๊กเกอร์
สนับสนุนมูลนิธิหรือองค์การของคนไ้บนกระจกรถฝ่าห้องทำงาน การขอร้องครั้งต่อไปให้ช่วยบริจาค
เงินซึ่งทวีจำนวนขึ้นเรื่อยๆ คงไม่ยากนัก

2. วิธีที่สอง เรียกว่า “ประตูใส่หน้า” (Door in the Face” Technique) วิธีนี้ตรงข้ามกับวิธีแรก

คือ ผู้ส่งสารขอร้องในปริมาณมากที่สุดจนเชื่อแน่ว่าจะถูกปฏิเสธ เมื่อได้รับการปฏิเสธ ผู้ส่งสารจะค่อยลดปริมาณการขอลง ซึ่งคือจำนวนการขอร้องที่ต้องการ สมมติฐานของกลยุทธ์นี้คือ ผู้รับสารภายหลังที่ถูกบีบคั้นจากการขอครั้งแรกมีแนวโน้มที่จะยอมตามในการขอครั้งที่ 2 ตัวอย่างของการขอครั้งนี้คือ การขอจากอิรักเพื่อยุติสงครามอ่าวเปอร์เซีย อิรักขอให้ฝ่ายพันธมิตรยกเลิกหนี้สงครามทั้งหมด ให้ฝ่ายพันธมิตรบูรณะประเทศให้อิรักและให้ Kuwait เป็นมณฑลหนึ่งของอิรัก ซึ่งเมื่อในที่สุดแล้ว อิรักรู้ว่า ฝ่ายพันธมิตรจะไม่ยอมตามคำร่อนั้น และต้องมีการเจรจาต่อรอง ซึ่งอาจจะเป็นระดับที่อิรักต้องการ (คือมีสมมติฐานลึกๆ ในใจว่าได้มากกว่านั้นก็ดี) จึงเรียกร้องสูงมาก ในขั้นแรกๆ

จุดจูงใจในสาร (Message Appeals)

การโน้มน้าวใจจะได้ผลดียิ่งขึ้นถ้ามีจุดจูงใจที่ผู้รับสารสามารถเชื่อมโยงได้กับกรอบอ้างอิงของตัวเอง จุดจูงใจที่ใช้กันทั่วไปได้แก่

1. จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว (Fear Appeals) ตัวอย่างของจุดจูงใจประเภทนี้ เช่น เลิกสูบบุหรี่ เสียชีวิตเพราะการสูบบุหรี่จะทำให้เกิดมะเร็งในปอด มีการศึกษาด้านการใช้จุดจูงใจโดยใช้ความกลัวปรากฏว่าความกลัวในระดับต่ำมีผลในทางโน้มน้าวใจมากกว่าความกลัวในระดับสูง ถ้าความกลัวมีมากเกินไปแล้ว ผู้รับสารอาจจะเกิดความกระวนกระวาย ฉะนั้นแทนที่เขาจะสนใจในสาร เขาจะสนใจในความกระวนกระวายของเขาแทน ในการวิจัยที่สหรัฐอเมริกาในยุคต่อมา นักวิจัยค้นพบว่า ระดับของการใช้ความกลัวแปรไปทางเดียวกับความน่าเชื่อถือของผู้รับสาร นั่นก็คือ ถ้าผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือสูง เขาสามารถใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจ ถ้าผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือต่ำ ผู้ส่งสารสามารถใช้ความกลัวในระดับต่ำมาโน้มน้าวใจ นอกจากนี้ นักวิจัยยังค้นพบว่า ความสัมพันธ์ของหัวข้อของการโน้มน้าวใจก็สัมพันธ์กับระดับของความกลัวที่จะใช้กับผู้รับสาร คือ ถ้าผู้รับสารรู้สึกตัวเองเกี่ยวข้องกับหัวข้อนั้น ผู้ส่งสารอาจใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจได้ เช่น ถ้าผู้ส่งสารพูดถึงอันตรายจากโคเลสเตอรอลและผู้ฟังเป็นผู้สูงอายุ การใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจจะได้ผลมากกว่า ถ้าผู้ฟังเป็นเพียงเด็กๆ ตัวแปรที่จะอธิบายประสิทธิผลของการใช้ความกลัวในการโน้มน้าวใจมีหลากหลาย อาทิ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ความสำคัญของเนื้อหาที่มีต่อผู้รับสาร บุคลิกภาพของผู้รับสาร เป็นต้น

2. จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ (Emotional Appeals) นักวิจัยชาวตะวันตก ได้ทำการทดลองและพบว่า สารที่ใช้อารมณ์จะโน้มน้าวใจได้มากกว่าสารที่ไม่ใช้อารมณ์ ตามปกติการโน้มน้าวใจโดยใช้อารมณ์จะมีวิธีการดังต่อไปนี้

- ก. การใช้ภาษาที่เจืออารมณ์เพื่อบรรยายสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด การใช้ภาษา

เจืออารมณ์แบบนี้ จะก่อให้เกิดความตระหนัก (Awareness) ในตัวผู้รับสาร แต่อาจสร้างทัศนคติได้ทั้งบวกและลบ

ข. การเชื่อมโยงความคิดที่เราเสนอใหม่กับความคิดเก่า ความคิดเก่าบางอย่างเป็นที่ชื่นชอบ ความคิดเก่าบางอย่างเป็นที่รังเกียจเด็ดจันท์ ถ้าผู้ส่งสารสามารถเชื่อมโยงความคิดใหม่นี้ได้กับความคิดเก่า ก็อาจจูงใจทางอารมณ์ให้ผู้รับสารคล้อยตามได้ ไม่ว่าจะเลือกความคิดเก่าที่เป็นบวกหรือลบ

ค. การเชื่อมโยงความคิดที่เสนอเข้ากับ อ วัจนสารที่สามารถเร้าอารมณ์ได้ เช่น การเสนอรูปเด็กผู้หญิงเวียดนามที่วิ่งหนีระเบิดนาปาล์ม ร่างกายล่อนจ้อน เพราะแรงระเบิด และร้องไห้ด้วยความตกใจ รูปนี้เป็นหน้าปกนิตยสารที่มีชื่อ และจำหน่ายทั่วโลก เป็นรูปที่สะท้อนใจผู้รับสารมากที่สุด ในรูปหนึ่งในเรื่องสงครามเวียดนาม หรือการพุดปลุกใจให้รักชาติ อาจจะมีรูปผู้นำ ชงชาติ เพื่อสร้างบรรยากาศ

ง. การทำให้วัจนสารและอ วัจนสารสอดคล้องกันโดยผู้ส่งสาร กรณีนี้เป็นกรณีพิเศษสำหรับการพุด ถ้าผู้พุดพุดเรื่องที่ต้องใช้อารมณ์เข้าเจือปน ผู้พุดต้องมีอากัปกริยาท่าทางน้ำเสียงประกอบด้วย ผู้ฟังจึงจะคล้อยตาม ถ้าผู้พุดพุดด้วยเนื้อหาที่เจืออารมณ์และมีท่าทางเฉยเมย ผู้ฟังก็คงจะถูกโน้มน้าวใจได้ยาก

3. จุดจูงใจโดยใช้ความโกรธ (Anger Appeals) วิธีนี้ผู้ส่งสารสร้างความโกรธหรือความคับข้องใจแก่ผู้รับสารแล้วจึงเขียนหรือพุดเพื่อลดหรือเพิ่มความเครียดแก่ผู้รับสารและวิธีแก้ไข ตัวอย่างคือ วาทะในช่วงเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในประเทศที่ผู้ส่งสารสร้างความโกรธหรือความคับข้องใจในหมู่ประชาชนด้วยการหยิบยกเรื่องนายกรัฐมนตรีกุมมาจากการเลือกตั้งขึ้นมาเป็นจุดจูงใจ

4. จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ขัน (Humorous Appeals) วิธีนี้โน้มน้าวใจโดยการลดความเครียด อาจทำได้โดยวิธีเขียนประชดแดกดัน เช่น เขียนประชดโจรว่า “ขอความกรุณา อย่าขโมยอีกเพราะไม่มีให้ขโมยแล้ว” และคิดป้ายนี้ไว้หน้าบ้าน

5. จุดจูงใจโดยใช้รางวัล (Reward as Appeals) ปกติแล้วสารที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับสารจะประสบความสำเร็จมากกว่าสารที่ไม่ได้ให้คำสัญญาสิ่งใดกับคนฟัง ยิ่งสารมีรางวัลหรือสิ่งตอบแทนมาก ก็ยิ่งเรียกร้องความสนใจหรือจูงใจคนฟังได้มาก เอเวอร์เรตต์ โรเจอร์ส ได้ยกตัวอย่างการให้เงินเป็นสิ่งตอบแทนสำหรับการทำหมันในประเทศ เอเชียหลายประเทศ เขาพบว่า ยิ่งให้เงินมากเท่าใด ก็จะมีชาวบ้านมารับการทำหมันมากขึ้นเพียงนั้น ในประเทศไทยเรามักพบเสมอว่า ผู้แทนที่พุดโน้มน้าวใจชาวบ้านให้ไปลงคะแนนเสียงให้ตนมักจะโน้มน้าวใจไม่ใช้การสื่อสาร แต่เป็นเงินหรือรางวัล ฉะนั้นจึงถือว่า ไม่ใช่บทบาทของการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจอย่างแท้จริง

บทบาทของการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจอาจจะเห็นได้ชัดเจนดีขึ้นถ้ารางวัลที่พุ่งมาไม่ใช่รูปธรรม เช่น ผู้พูดอาจจะโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เลิกคนเข้าเป็นผู้แทนราษฎรได้ถ้าคนโน้มน้าวใจว่า จะผลักดันกฎหมายที่ลดภาษีเงินได้ นายกรัฐมนตรีของไทยที่มาจากการเลือกตั้งอาจมีแนวโน้มที่จะได้รับเลือกเป็นผู้นำประเทศอีกครั้ง ถ้าเขาโน้มน้าวใจให้เห็นว่าผลงานของเขาจะก่อให้เกิดผลดีในอนาคตอย่างไร เช่น การเจรจาสงบศึกในแหลมอินโดจีน การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

6. จุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ (Motivational Appeals) แท้ที่จริงแล้วจุดจูงใจทุกชนิดที่กล่าวมาแล้วถือเป็นแรงจูงใจ แต่มีแรงจูงใจบางอย่างที่มนุษย์เรียนรู้เมื่อประสบการณ์ผ่านเข้ามาในชีวิต แรงจูงใจเหล่านี้ได้แก่ ความรักชาติ ความรักในเพื่อนมนุษย์ ศาสนา และค่านิยมต่างๆ เช่น การนิยมพรหมจรรย์ในหญิงสาวก่อนการสมรส การที่จะสื่อสารโดยใช้แรงจูงใจต้องมีการวิเคราะห์ผู้ฟังอย่างมาก เพราะคุณค่านิยม หรือแรงจูงใจอย่างหนึ่งอาจมีความหมายมากต่อผู้ฟังคนหนึ่งในขณะที่ผู้ฟังอีกคนหนึ่งอาจจะไม่รู้สึกอะไรเลย

ในทางจิตวิทยาถึงว่าแรงจูงใจคือแรงขับภายในจิตใจของบุคคล ที่คอยกำกับให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมบางประการออกมาเมื่อได้รับสิ่งเร้าที่เหมาะสมเพียงพอและนักจิตวิทยายังเชื่อในสมมติฐานที่ว่า มนุษย์พยายามจะตอบสนองแรงขับหรือความต้องการของตนเองอยู่ตลอดเวลา

การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการวิจัยครั้งนี้ ในขั้นตอนของการยอมรับและปฏิบัติตาม เพราะในเรื่องของจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ประชาชนมักมีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมในทางบวกอยู่แล้ว จึงเป็นการศึกษาว่าพลทหารกองประจำการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนนั้นจะนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตสำนึกของตนเองมากน้อยเพียงใด และ นำไปปฏิบัติตามในวิถีทางที่ถูกต้องหรือไม่

แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนากับหลักสิทธิมนุษยชน

สำหรับประเทศไทยแล้ว พุทธศาสนากับสังคมไทยนั้น มีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลาช้านาน เนื่องด้วยเป็นศาสนาประจำชาติ จึงมีประชากรให้ความเคารพนับถือเป็นส่วนใหญ่ วิถีชีวิตของคนไทยจะเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาผ่านทางารแสดงออกทางกาย วาจา และ ใจ จากการเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา เป็นการยืนยันว่าพุทธศาสนา เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งของชาติ จะพบว่า มนุษย์มีความพยายามแสวงหาแนวคิด และวิธีการเพื่อที่จะทำให้สังคมโลกมีความสุข โดยตระหนักถึงวิถีปฏิบัติที่ให้ความเคารพต่อชีวิต สิทธิ และเสรีภาพของประชาคมโลก แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนจึงถือกำเนิดขึ้นมา และมีการรับแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้ามาในสังคมไทย เป็นไปตามกระแสความคิดของประชาคมโลก

และเป็นไปตามการลงนามรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน การนำแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน มาพิจารณาโดยเชื่อมโยงกับศาสนา เป็นการแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องนี้ ไม่ใช่เรื่องใหม่หรือแปลกแยก ไปจากสิ่งที่สังคมไทยรู้จัก แต่เป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติอยู่แล้วตามคำสอนของศาสนาที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนี้ ยึดถืออยู่

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน มีมานานตั้งแต่สมัยบาบิโลน อียิปต์ และโรมัน จนถึง ปัจจุบัน มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาไม่ว่าจะต่างเพศ ผิวพรรณ เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ย่อมมีสิทธิประจำตัวซึ่ง โอนให้แก่กันไม่ได้ สิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิธรรมชาติและเกิดขึ้นจากสภาพธรรมชาติแห่งการเป็นมนุษย์ และ แนวคิดสิทธิมนุษยชนมิใช่เป็นแนวคิดของตะวันตก แต่เป็นสิ่งที่มียู่ทุกสังคม เช่น ความเชื่อเรื่องกรรมใน สังคมไทย ที่ช่วยหล่อหลอมให้ประชาชน ได้ยึดถือเป็นแบบแผนทางสังคม กล่าวคือ เมื่อประชาชนมีความ เชื่อและเคารพกันตามหลักของกรรม การเคารพสิทธิและหน้าที่ของประชาชน โดยมีกรรมเป็นปทัสถาน ของความดีหรือชั่วและสามารถตัดสินตามกฎแห่งกรรม ดังพุทธพจน์ ว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของ ตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนก สัตว์ไว้ให้เลวและประณีตได้” (ม.อ.14/5811/323) ด้วยหลักคำสอนดังกล่าวช่วยให้สังคมชาวพุทธไม่นิยม ความรุนแรง แต่ใช้การประนีประนอม เป็นวิถีทางที่ปรากฏในสังคมไทย

พระมหากระษेत्र อากาศสุวรรณ ได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักคำสอนในพุทธศาสนากับหลักสิทธิ มนุษยชน ว่าเป็นหลักการที่สนับสนุนซึ่งกันและกันได้ เพื่อเป็นการปรารถนาให้มนุษยชาติอยู่ร่วมกัน ได้ อย่างสันติ เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาและเมตตาธรรม จึงเห็นความสำคัญของสรรพชีวิต

โดยแนวคิดทางพุทธศาสนา มองว่า ชีวิตเป็นสิ่งที่วนเวียนอยู่ในวัฏสงสาร โดยยึดหลักความจริง ตามธรรมชาติได้แก่ กฎไตรลักษณ์ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย การมีความสุขทางโลก เป็นเรื่องของตัณหาและ อตตาทิยึดมั่น เป็นหลักความจริงตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็มนุษย์ สัตว์ พืชและสรรพสิ่งในธรรมชาติ ที่ เป็นปัจจัยสัมพันธ์กัน มีการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และแตกสลายไปในที่สุด

ศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก เห็นว่าแนวคิดแบบทฤษฎีกฎธรรมชาติแบบลือคเป็นเรื่องของการ ปลดปล่อยคนออกจากการกดขี่ โดยชี้ว่า “หลักความคิดเรื่องกฎธรรมชาติ ให้ความสนใจเป็นส่วนใหญ่กับ ปัญหาของคนที่ถูกอยู่ได้ แยกอำนาจของคนด้วยกันซึ่งเป็นปัญหาที่เพียงแต่เรียกร้องต้องการให้มี หลักประกันภายนอกและหลักประกันทางสถาบัน รวมทั้งการถ่วงดุลอำนาจกันเท่านั้น เป็นเรื่องที่เน้น ความเป็นอัตตา ขณะที่ ลือคซึ่งเป็นบิดาแห่งลัทธิเสรีนิยมเห็นว่า เสรีภาพหมายถึงความแก่เพียงการเป็นเสรีที่ จะทำอะไรก็ได้ตามที่ตนชอบ แต่ผลที่สุดแล้วความคิดเสรีนิยมของลือคคุ่มงสนใจอยู่กับความมั่นคงและ การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินเท่านั้น

ขณะที่ศาสนามองการหลุดพ้นจากการกดขี่ตามทฤษฎีกฎธรรมชาตินั้น จะเป็นเพียงการหลุดพ้นทางโลกเท่านั้น การหลุดพ้นที่แท้จริงจะอยู่ที่การหลุดพ้นจากกฎของไตรลักษณ์ เพื่อพิจารณาหลักธรรมสากลที่เกี่ยวกับชีวิตตามหลักศาสนาพุทธ อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ชีวิตโดยธรรมชาติเป็นทุกข์ก็เพราะถูกแวดล้อมด้วยสิ่งทั้งปวงอันไม่เที่ยงแท้ การดำรงอยู่ของมนุษย์ก็ไม่ถาวรยั่งยืน หากเป็นแต่เพียงองค์ประกอบด้วยขั้นห้า อาจารย์เซนห์ ยังมองอีกว่า หลักความคิดเรื่องกฎ และสิทธิธรรมชาติดังกล่าวไปแล้ว คุณจะสนใจอยู่กับสิ่งต่างๆ ที่ล้วนเป็นเรื่องของอัตตา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชีวิต สุขภาพ ผลประโยชน์ทางกายและทางวัตถุ หากพิจารณากันในแง่ของคุณประโยชน์ เป็นเพียงเชิงปริมาณเป็นสำคัญ แทบไม่มีเชิงคุณภาพอยู่เลย จึงก่อเกิดลัทธิเสรีนิยม ที่ก่อให้เกิดการบูชาริดและใช้กำลังอำนาจครอบงำเพื่อนมนุษย์ไปทั่วโลก

พุทธศาสนาไม่ใช่เป็นเรื่องปล่อยชีวิตไปตามยถากรรมหรือมองชีวิตไปในทางลบ หลักธรรมของพระพุทธเจ้าเต็มเปี่ยมด้วยพลังทางศีลธรรมและสติปัญญา ธรรมะของพุทธศาสนาไม่ได้พอใจอยู่แต่ที่ธรรมชาติของคนเท่าที่ปรากฏให้เห็นเท่านั้น หากแต่พยายามแสวงหาคุณค่าอันแท้จริงของคน ซึ่งเป็นอิสระจากอัตตาและตัณหา ซึ่งนัยนี้จะหมายถึงสิทธิและอิสระส่วนบุคคล จะได้ถูกชักนำไปในทิศทางที่สร้างสรรค์อย่างแท้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การหลุดพ้น ความก้าวหน้า ความยุติธรรม และสันติสุข

ศาสนาเป็นเรื่องของการเน้นหลักของเมตตาและอหิงสา โดยจะสอนให้คนปฏิบัติ ซึ่งหากศาสนิกชน นำไปปฏิบัติ ก็จะมีผลเป็นการเคารพหรือไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ตัวอย่างเช่น ในศีลข้อที่ 1 ที่ห้ามการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตและการทรมานสัตว์ ชาวพุทธที่นำศีลข้อนี้ไปปฏิบัติย่อมไม่ละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายของผู้อื่น หรือศีลข้อที่ 2 ห้ามนำเอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยเจ้าของไม่อนุญาต ข้อนี้ถือเป็นการห้ามมิให้ละเมิดทรัพย์สิน หรือเป็นการเคารพในทรัพย์สินของบุคคลอื่น เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว พระราชธรรมนิเทศ ยังกล่าวถึง พระพุทธศาสนากับการสร้างจิตสำนึก และมุมมองในการเรียกร้องสิทธิในการสัมภาษณ์งานวิจัย เรื่องพระพุทธศาสนา สิทธิมนุษยชน และแนวคิดของนักวิชาการชาวพุทธในประเทศไทย ว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สร้างจิตสำนึก พื้นฐานของคนเกิดมาจากสถาบันครอบครัว การศึกษา วุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เติบโตขึ้น จิตใจเข้มแข็งขึ้น ฉะนั้น อาศัยการศึกษาทำให้คนคิดควบคุมตนเอง เช่น พระพุทธเจ้าเจอเด็กที่กำลังไล่ตีงู เราจะห้ามเขานั้น เราใช้สิทธิอะไรไปห้าม เมื่อเราไม่มีสิทธิ จึงต้องเข้าไปนั่งคุยกับเขา ถามว่าทำอะไรกันหนุ ตูงูอะไร งูเขียว ตีทำไม ขอเหตุผลว่าตีทำไม เด็กไม่เคยคิดหว่าตีทำไม เด็กจะหาคำตอบไม่ได้ เพราะงูเขียวมันไม่กัดคน พระพุทธเจ้าทรงถามว่า ถ้าตีเธอบ้างเอาไหม ไม่เอา เพราะกลัวเจ็บ พระองค์ถามว่า แล้วงูที่หนุตีเขากลับเจ็บไหม กลัวเจ็บ เด็กก็คิดได้ นี่คือการบวนาการสร้างจิตสำนึก ไม่ใช่ลักษณะของการเรียกร้องอ่อนวอน

ดังนั้น จะต้องพัฒนาปัญญาขึ้นไปอย่างนี้ เมื่อปัญญาเพิ่มกิเลสก็ลด เมื่อกิเลสลดทรรคนะจะเปลี่ยนไป มันจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนเกิดความเป็นมิตรหรือการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตร ”

หลักคำสอนทางพุทธศาสนา นักวิชาการต่าง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า พระพุทธศาสนา มีหลักการที่สมบูรณ์ และละเอียดลึกซึ้งกว่าปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพราะพุทธศาสนามีใช่เพียงแต่ต้องการสิทธิธรรมคาต่างๆ ไป เท่านั้น แต่มีสิทธิที่จะพ้นทุกข์ และเป็นการพ้นทุกข์อย่างถาวรด้วย จะเห็นได้ว่า หลักเบญจศีลและเบญจธรรมในพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ศีล 5 เป็นหลักประกันพื้นฐานที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกัน ได้โดยไม่ละเมิดต่อชีวิตและทรัพย์สิน ถือเป็นหลักการที่มีความเป็นสากลยิ่งกว่าหลักสิทธิมนุษยชน ถึงแม้ว่าเป็นเพียงหลักการขั้นต้นก็ตาม เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้พัฒนาจากขั้น ศีล สมาธิ และปัญญาในที่สุด

อย่างไรก็ตาม เมื่อหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจทำให้ชาวพุทธขาดความสนใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนของตะวันตก เพราะมีความเชื่อว่าได้ปฏิบัติอยู่แล้ว จึงทำให้การศึกษาเรื่องนี้อยู่ในวงจำกัด ผู้วิจัยจึงเห็นควรในการศึกษาเรื่องของจิตสำนึกสาธารณะ โดยต้องการที่จะศึกษาด้วยว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนานั้นสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับพลทหารกองประจำการในเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้หรือไม่ และเพียงใด การให้การศึกษากับผู้ที่ไม่เคร่งครัดในศาสนาจึงเป็นเรื่องที่พึงกระทำอย่างยิ่ง เนื่องจาก พุทธศาสนิกชนที่ไม่เคร่งครัด หรือไม่ใช่ชาวพุทธที่แท้จริง อาจประพฤตินละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อบุคคลกลุ่มต่างๆ ในขณะที่ชาวบ้านที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเลย เมื่อถูกทำการละเมิดสิทธิ จึงไม่รู้ว่ากำลังถูกละเมิด กลับมองเป็นเรื่องของกรรมที่ต้องยอมรับ จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า ควรศึกษาแนวทางการสื่อสารเพื่อให้ความรู้แก่พลทหารกองประจำการซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนานั้นมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ในการร่วมมือกับรอกองทัพบกในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบตัวให้คงอยู่และเพียงพอต่อชีวิตของคนรุ่นต่อไป

เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2547 :40 - 51) ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งทำให้ประชาชน / ผู้รับสารซึ่งมีสติปัญญาแตกต่างกันสามารถเข้าใจและจดจำได้ง่ายที่สุด เนื้อหาหรือเรื่องที่พระองค์ทรงสอนจะมีหลักการสอนโดยแบ่งเป็น 3 หมวด คือ ข้อคำนึงต่างๆ เกี่ยวกับเนื้อเรื่องที่สอน เกี่ยวกับตัวผู้เรียน และเกี่ยวกับตัวผู้สอน มีรายละเอียดดังนี้

ก. เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน

1. สอนจากสิ่งที่เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจยาก หรือ ยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ อริยสัจ ทรงเริ่มสอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่โดยธรรมดา รู้เห็นประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว ต่อจากนั้นจึงสาวหาเหตุที่ ยากลึกซึ้งและหาทางแก้ไขต่อไป
2. สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยๆ ลุ่มลึก ยกขึ้นเป็นลำดับขั้นและต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป
3. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ฟังสอนด้วยของจริง ให้เรียนรู้ได้ดูได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่า ประสบการณ์ตรง
4. สอนเนื้อหาตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่อง โดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา
5. สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้
6. สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้เรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ ตนรู้หรือแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก
7. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเอง

ข. เกี่ยวกับตัวผู้เรียน

1. รู้ คำนึงถึง และสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ปรับวิธีสอนสอนให้เหมาะสมกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างกันที่บุคคล อาจจะใช้ต่างวิธี ข้อนี้เกี่ยวข้องต่อเนื่องมาจากข้อ 1
3. คำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนแต่ละรายๆ ไปด้วย ว่าในแต่ละคราว หรือ เมื่อถึงเวลานั้นๆ เขาควรจะได้เรียนอะไรและเรียนได้แค่ไหนเพียงไร หรือว่าสิ่งที่ต้องการให้เขาเรียนรู้อะไรได้หรือยัง
4. สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เขาเกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจน แม่นยำและได้ผลจริง
5. การสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ในการแสวงหาความจริง มีการแสดงความคิดเห็น ได้ตอบเสรี หลักนี้เป็นข้อสำคัญในวิธีแห่งปัญญาซึ่งต้องการอิสรภาพในทางความคิด และโดยวิธีเมื่อเข้าถึงความจริง ผู้เรียนก็จะรู้สึกว่าตนได้ มองเห็นความจริงด้วยตนเองและมีความชัดเจนมั่นใจ หลักนี้เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นประจำและมาในรูปของการถามตอบ
6. เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นรายๆ ไปตามควรแก่กาลเทศะ และเหตุการณ์
7. ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อยสติปัญญาหรือมีปัญหา

ค. เกี่ยวกับตัวผู้สอน

1. การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การเริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จ ผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจ และนำเข้าสู่เนื้อหาได้ พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงเริ่มสอนด้วยการเข้าสู่เนื้อหาธรรมทีเดียวก่อนแต่จะเริ่มสนทนากับผู้ทรงพบด้วยเรื่องที่เขาู้เข้าใจดีหรือสนใจอยู่
2. สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลิน ไม่ให้ตึงเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจและให้เกียรติแก่ผู้เรียนให้เขามีความภาคภูมิใจในตัวเอง
3. สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ยุ่งยากตนไม่มุ่งเสียดสีใครๆ
4. สอนโดยเคารพ คือตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่มีความหมาย มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน
5. ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ สละสลวยเข้าใจง่าย

กลวิธีและอุบายประกอบการสอน

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2547 : 59-77) กล่าวถึงกลวิธีและอุบายประกอบการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้

1. การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ ช่วยให้เข้าใจความหมายได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำแม่นยำ เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลินทำให้การเรียนการสอนมีรสยิ่งขึ้น พระพุทธเจ้าทรงใช้อุทาหรณ์และนิทานประกอบการสอนมากมาย จะเห็นได้จากการใช้คัมภีร์ต่างๆ มีอุทาหรณ์และนิทานปรากฏอยู่ทั่วไป เฉพาะคัมภีร์ชาดกอย่างเดียวก็มีนิทานชาดกถึง 547 เรื่อง
2. การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา ช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดและเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้อธิบายในสิ่งที่เป็นนามธรรม เปรียบเทียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือแม้เปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูปธรรมก็ช่วยให้ความหนักแน่นมากขึ้น การใช้อุปมานี้ น่าจะเป็นกลวิธีประกอบการสอนที่พระพุทธเจ้าทรงใช้มากที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีการอื่น
3. การใช้อุปกรณ์การสอน ในสมัยพุทธกาลย่อมไม่มีอุปกรณ์การสอนชนิดต่างๆ ที่จัดขึ้นไว้เพื่อการสอน โดยเฉพาะเหมือนสมัยปัจจุบัน เพราะยังไม่มีการศึกษาเป็นระบบขึ้นอย่างกว้างขวาง หากใช้อุปกรณ์บ้างก็คงต้องอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติ หรือเครื่องใช้ต่างๆ ที่ผู้คนใช้กันอยู่
4. การทำเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดโดยไม่ต้องกล่าวสอนด้วยวาจาแต่เป็นทำนองการสาธิตให้ดู พระพุทธเจ้าทรงกระทำเป็นตัวอย่างด้วยการเป็นผู้นำที่ดีและการมีพระจริยาวัตรอันดีงามเป็นอยู่โดยปกตินั่นเอง
5. การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษา

บวกกับปฏิภาณไหวพริบ ข้อนี้จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าที่มีความรอบรู้ไปทุกด้าน เมื่อผู้ใดทูลถามปัญหาเป็นคำร้อยกรองพระองค์ก็ทรงตอบเป็นคำร้อยกรองไปทันที ทำนองกลอนสด บางทีเขาทูลถามหรือกล่าวข้อความโดยใช้คำที่มีความหมายไปในทางที่ไม่ดีงาม พระองค์ก็ตรัสตอบไปด้วยคำพูดเดียวกันนั้นนั่นเอง แต่เป็นคำพูดในความหมายที่ต่างออกไปเป็นฝ่ายดีงาม

6. อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแผ่ธรรมในพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า ในการสั่งสอนคนแต่ละถิ่นหรือแต่ละหมู่คณะ มักทรงเริ่มต้นที่บุคคลผู้เป็นประมุข เช่น พระมหากษัตริย์ หรือหัวหน้าของชนหมู่นั้นๆ ทำให้การประกาศพระศาสนาได้ผลดีรวดเร็วและเป็นการยืนยันพระปรีชาสามารถของพระองค์ด้วย

7. การรู้จักจังหวะและโอกาส เมื่อยังไม่ถึงจังหวะไม่เป็นโอกาสก็ต้องมีความอดทน ไม่ชิงหักหาญหรือดิ่งดันทำ แต่ก็ต้องตื่นตัวอยู่เสมอ เมื่อถึงจังหวะหรือเป็นโอกาส ก็ต้องมีความฉับไวที่จะจับมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ไม่ปล่อยให้ผ่านไปเสียเปล่า แม้ในการเผยแผ่ศาสนาแก่คนส่วนใหญ่ พระพุทธเจ้าก็ทรงปฏิบัติตามจังหวะและโอกาสด้วย เช่นในระยะแรกประกาศศาสนา ณ วันมาฆบูชาหลังตรัสรู้ 1 ปี เมื่อประทับอยู่ ณ เวฬุวัน พระสงฆ์สาวกมาชุมนุมพร้อมกัน ณ ที่นั้น และเป็นโอกาสเหมาะ พระพุทธเจ้าก็แสดงโอวาทปาติโมกข์สำหรับเป็นหลักยึดถือร่วมกันของคณะสงฆ์ก่อนที่จะแยกย้ายกันไปบำเพ็ญศาสนกิจ

8. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มียึดตายตัว ตัดค้นหา มานะทิฐิเสียให้น้อยที่สุด ก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ สุดแต่จะใช้กลวิธีใดให้การสอนได้ผลดีที่สุด ก็จะทำในทางนั้น ไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติ ไม่กลัวว่าจะถูกรู้สึกว่าแพ้ บางคราวเมื่อสมควรก็ต้องยอมให้เรียนรู้สึกตัวว่าเก่ง สมควรคล้อยก็คล้อย สมควรปลอบก็ปลอบ มีพุทธพจน์ว่า “เรายอมฝึกคนด้วยวิธีอ่อนละมุนละไมบ้าง ด้วยวิธีรุนแรงบ้าง ด้วยวิธีอ่อนละมุนละไมและทั้งรุนแรงปนกันไปบ้าง”

9. การลงโทษและการให้รางวัล แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงใช้การชมเชย ยกย่องบ้าง ก็เป็นไปในรูปแบบการยอมรับคุณงามความดีของผู้นั้น กล่าวชมโดยธรรมให้เขามั่นใจในการกระทำ ความดีของตนแต่ไม่ได้เกิดเป็นการเปรียบเทียบข่มคนอื่นลง บางทีทรงชมเพื่อให้ถือเป็นตัวอย่างหรือเพื่อแก้ความเข้าใจผิด ให้ตั้งทัศนคติที่ถูก อย่างไรก็ตามจะมียุติแบบหนึ่ง คือการลงโทษตนเองซึ่งมีทั้งในทางธรรมและทางวินัย ในพระวินัยถือว่ามิชอบปฏิบัติความประพฤติอยู่แล้วและบทบัญญัติเหล่านี้ทรงตราไว้ด้วยความเห็นชอบร่วมกันของคณะสงฆ์ พร้อมทั้งมีบทกำหนดโทษไว้เสร็จ ส่วนในทางกรรมกฤษฎีที่เหลือของจริง ๆ สอนไม่ได้ก็กลายเป็นผู้ที่พระพุทธเจ้าและเพื่อนพรหมจารีทั้งปวงไม่ถือว่าเป็นผู้ที่ควรจะกล่าวสั่งสอน โดยวิธีนี้ถือว่าการลงโทษอย่างรุนแรงที่สุด

10. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ย่อมต้องอาศัยปฏิภาณคือ ความสามารถในการประยุกต์หลักวิธีการและกลวิธีต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะครั้ง เฉพาะคราวไป

แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

คำว่า “ สิ่งแวดล้อม” มีผู้ให้คำจำกัดความไว้แตกต่างกันออกไป อาทิเช่น

เกษม จันทร์แก้ว (2527: 1) สิ่งแวดล้อม (environment) หมายถึง สิ่งต่างๆทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้นอยู่รอบๆตัวเรา (มนุษย์ สัตว์ หรือสิ่งที่กล่าวถึง) และทั้งที่มีลักษณะกายภาพที่เห็นได้และไม่สามารถจะเห็นได้

เกษม สนิทวงศ์ (ม.ป.ป.: 2) กล่าวไว้ว่า สิ่งแวดล้อมประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่สร้างขึ้นในระยะเวลาหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ สิ่งแวดล้อมนี้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ได้แก่ บรรยากาศ ชั้นบนผิวโลก ดินของโลก และสิ่งที่มีชีวิตอาศัยอยู่ สำหรับสิ่งมีชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สาธารณูปการต่างๆ แบบของสถาบันและสังคมมนุษย์

บุญรับ ศักดิ์มณี (2546: 3) สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น แสงแดด อากาศ ตัวเรา ป่าไม้ สัตว์ป่า อาคารบ้านเรือน รถยนต์ โทรศัพท์ วัฒนธรรมต่างๆ เป็นต้น

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งที่เห็นได้ด้วยตาและไม่เห็นได้ด้วยตา สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ตลอดจนสิ่งที่ให้ทั้งคุณและโทษ

รอบตัวเรา ในที่นี้มีได้หมายถึง มนุษย์เท่านั้น หากแต่สิ่งที่อยู่รอบตัวเราอาจเป็นป่าไม้ ดิน น้ำ แม่น้ำ ต้นไม้ หรือสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง มีทั้งประโยชน์และโทษในตัวเอง

สิ่งแวดล้อมจะเป็นทุกอย่างที่อยู่บนพื้นโลกและบนอากาศ รวมทั้งของเหลว ของแข็ง ก๊าซ (ทั้งที่เป็นพิษและไม่เป็นพิษ) สารเคมี (ทั้งที่เป็นพิษและไม่เป็นพิษ) สภาวะทางฟิสิกส์ (เสียง ความสั่นสะเทือน แสง และความร้อน) ต้นไม้ สัตว์ มนุษย์ ดิน หิน แร่ อากาศ วัตถุธาตุ สิ่งก่อสร้าง อาคาร บ้านเรือน ถนน ชุมชน วัด เมือง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี กฎระเบียบ ข้อบังคับ ฯลฯ เป็นสิ่งซึ่งสามารถสัมผัสด้วยอาการทั้งห้าได้ หรืออาจเป็นทรัพยากรหรือไม่ใช่ทรัพยากรก็ได้

สิ่งแวดล้อมอาจเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เรียกว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (natural environment) เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำ ดิน อากาศ มนุษย์ แร่ ฯลฯ และเป็นสิ่งที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมา (man-made environment) สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา อาทิ เมือง ถนน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี กฎ จารีต กฎระเบียบ ฯลฯ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ทรัพยากรธรรมชาติ(natural source) นั้น หมายถึง “สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยธรรมชาติและ

ให้ประโยชน์ต่อมนุษย์” และมนุษย์ได้ตัดแปลงทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิม เป็นทรัพยากรสำเร็จรูปตามความต้องการของมนุษย์นั่นเอง

สมบัติเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อม

1. คุณสมบัติแต่ละประเภทของสิ่งแวดล้อมมีเอกลักษณ์หรือคุณลักษณะเฉพาะตัว เช่น ดิน ไม้ น้ำ ดิน มนุษย์ สัตว์ วัฒนธรรม ฯลฯ ป่ามีกลไกครอบคลุมการเกิดขึ้น ซึ่งอาจเกิดเฉพาะแห่งเฉพาะที่ การเปลี่ยนแปลงจะไม่เกิดขึ้นในระดับมหภาค (macroscale) แต่อาจเปลี่ยนในระดับจุลภาค (microscale)
2. สิ่งแวดล้อมนั้นจะไม่อยู่โดดเดี่ยวในธรรมชาติ แต่จะมีสิ่งแวดล้อมที่อยู่ด้วยเสมอ เช่น มนุษย์กับที่อยู่อาศัย ดิน ไม้กับดิน ปลายกับน้ำ ฯลฯ
3. สิ่งแวดล้อมประเภทหนึ่ง มีความต้องการสิ่งแวดล้อมอื่นเสมอ เช่น ปลายต้องการน้ำ ดิน ไม้ ต้องการน้ำ มนุษย์ต้องการที่อยู่อาศัย ฯลฯ ทั้งนี้เป็นจากสิ่งแวดล้อมทุกชนิดต้องการสิ่งอื่นเพื่อการอยู่รอดหรือรักษาสถานภาพของตนเอง หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดอาจสูญสลายได้
4. สิ่งแวดล้อมจะอยู่กันเป็นกลุ่ม เรียกกลุ่มของสรรพสิ่งนี้ว่า ระบบนิเวศหรือระบบสิ่งแวดล้อม ซึ่งภายในระบบนิเวศนี้มียุทธศาสตร์ประกอบของสิ่งแวดล้อมหลายชนิด แต่ละชนิดจะมีลักษณะและหน้าที่เฉพาะ โดยจะทำหน้าที่ตามที่ตนมีหน้าที่ในระบบนิเวศนั้นๆ ซึ่งการรวมกันเป็นกลไกสิ่งแวดล้อมกระบวนการต่างๆ ในกลุ่มแล้ว แสดงออกเป็นพฤติกรรมร่วมกัน หรือแสดงออกเป็นการทำงานร่วมกัน
5. สิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวพันกันแบบลูกโซ่ ดังนั้นเมื่อทำลายสิ่งแวดล้อมหนึ่งแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เป็นลูกโซ่เสมอ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ตัดต้นไม้ทำลายป่าจะส่งผลกระทบต่อการพังทลายของดิน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เกิดอุทกภัย อากาศแปรปรวน สูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น
6. สิ่งแวดล้อมแต่ละประเภทมีลักษณะทนทานและเปราะต่อการถูกกระทำได้แตกต่างกัน บางชนิดมีความคงทนได้ดี บางชนิดเปราะบาง เช่น ดินมักถูกชะล้างได้ง่าย ทั้งนี้เป็นเพราะการอยู่ร่วมกันของสิ่งแวดล้อมเป็นกลุ่มระบบนั้น มีกลไกสิ่งแวดล้อมควบคุมให้เกิดกระบวนการภายในกลุ่มและระบบที่สำคัญคือแสงอาทิตย์และสิ่งมีชีวิต
7. สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป โดยการเปลี่ยนนั้น อาจเปลี่ยนแปลงชั่วคราวหรือถาวรได้ กลไกสิ่งแวดล้อม “มีชีวิต” เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติทั่วไป ดังมีกระบวนการเกิดภายในและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น เช่น เมืองทุกเมืองค่อยๆ เติบโต การทำงานป่าแสลงเผ่าจะมีพืชค่อยๆ ขึ้นทดแทน เป็นต้น

บุญรับ ศักดิ์มณี (2546: 3 - 5) กล่าวถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมไว้ดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต มนุษย์ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อม

ในการดำรงชีวิต โดยการรับเอาธาตุและพลังงานต่างๆ เข้าสู่ร่างกายด้วยการกินพืชและสัตว์เป็นอาหาร อาศัยน้ำที่หมุนเวียนอยู่ในธรรมชาติในการดื่มและใช้ อาศัยดินเป็นแหล่งผลิตอาหารและพืชพันธุ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้นำมาใช้ประโยชน์อย่างหลากหลาย อาศัยพลังงานที่มีอยู่ตามธรรมชาตินำมาเปลี่ยนรูปเพื่อใช้ประโยชน์ในการหุงต้มอาหาร การผลิต การคมนาคม การสื่อสาร และเพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ

2. เป็นสิ่งกำหนดการตั้งถิ่นฐานและชุมชน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานและชุมชนของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตในบริเวณพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบรอบๆ ทะเลสาบ ที่ราบชายฝั่งทะเล จึงมักเป็นแหล่งชุมชน โบราณที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในปัจจุบัน เช่น อียิปต์ กรีก โรมัน จีน อินเดีย และได้กลายเป็นบริเวณที่มีประชากรหนาแน่นของโลก

3. เป็นตัวกำหนดลักษณะอาชีพ มนุษย์ในแต่ละท้องถิ่นจะประกอบอาชีพแตกต่างกันออกไป ตามสภาพของพื้นที่และลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น บริเวณที่ราบลุ่ม มักจะมีอาชีพทำเกษตรกรรม บริเวณชายทะเลหรือเกาะต่างๆ ก็จะทำประมง บริเวณที่เป็นแหล่งแร่ก็จะทำเหมืองแร่เป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้สภาพของพื้นที่และลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติยังมีผลต่อการผลิตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพที่แตกต่างกันอีกด้วย

4. เป็นตัวกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรม รูปแบบวัฒนธรรมของมนุษย์แต่ละท้องถิ่น มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของการดำเนินชีวิตที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น เช่น การแต่งกาย การกินอาหาร ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ส่วนถูกกำหนดให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นทั้งสิ้น นอกจากนี้สภาพแวดล้อมยังมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยใจคอของมนุษย์อีกด้วย เช่น ในเขตอบอุ่นผู้คนมักมีลักษณะนิสัยที่ตรงข้ามกับเขตอบอุ่น เช่น เฉื่อยชา เกียจคร้าน ใจร้อน หงุดหงิด อารมณ์เสื่อง่าย ขาดความรอบคอบ ส่วนคนที่อยู่ในป่ามักมีนิสัยดุร้าย ชอบการต่อสู้และผจญภัย เป็นต้น

บุญรับ ศักดิ์มณี (2546) กล่าวว่า การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และคุณภาพชีวิตล้วนต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา โดยรัฐบาลแต่ละประเทศจะใช้วิธีการต่างๆ ที่จะนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาให้ประชาชนได้มีปัจจัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอและคุณภาพชีวิตที่ดี ประเทศใดมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะช่วยให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปอย่างมั่นคงและก้าวหน้า

การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาเมือง

การมีส่วนร่วม (participation) ของบุคคลในสังคม มักเกิดจากสาเหตุหลัก 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและห่วงกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงร่วมใจกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่ม หรือชุมชนไป ในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความริเริ่มกระทำการตอบสนองต่อความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

นโยบายของรัฐต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญทั้งระดับชุมชน ประเทศชาติและของโลก การพัฒนาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นเรื่องสำคัญจะต้องดำเนินการมาตั้งแต่ต้น นโยบายของรัฐ พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ปัญหาสังแวดล้อมต่างๆ ให้รัดกุมที่สุด

นโยบายของการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติแต่ละอย่างก็จะแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะเรื่อง และต้องคำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ต่อสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น นโยบายการพัฒนา ป่าไม้ ดิน น้ำ แร่ธาตุจะแตกต่างกันออกไป แต่สำหรับนโยบายในภาพรวมของรัฐต้องดำเนินการดังนี้

1. ถือว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการป้องกัน และ แก้ไขอย่างเหมาะสม
2. ถือว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นสมบัติส่วนรวมที่ต้องใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และ ประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ถูกวิธีจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
3. ให้มีการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการต่างๆ ทั้งของส่วนราชการและเอกชน
4. ให้มีการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งควบคุมติดตามการปฏิบัติตามมาตรฐาน
5. ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยให้ลำดับความสำคัญแก่โครงการที่มีผลในการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม
6. ให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัย การศึกษา และการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องจิตสำนึก

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำนิยาม ความสำนึก หรือ จิตสำนึก (consciousness) หมายถึง ความรู้สึกในการกระทำ หรือ การมีตัวตน ทางสังคมวิทยา หมายถึง การรู้ตัวว่าตัวเองมีอยู่ หรือมีคนอื่นอยู่ด้วยและตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้น ในที่นี้จะใช้คำว่า จิตสำนึก

การมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งหนึ่ง ไม่ได้ทำให้คนแสดงออกตามความสำนึกเสมอไป พฤติกรรมการแสดงออกใดๆ ของมนุษย์นั้นอาจเป็นผลมาจากทัศนคติ บรรทัดฐานของสังคม นิสัย และผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากที่ทำพฤติกรรมนั้นๆ แล้วด้วย

พฤติกรรมทั้งปวงนี้ย่อมเนื่องมาจากจิตใจ ผู้ที่มีจิตใจได้รับการอบรมมาดี ย่อมจะแสดงออกถึงพฤติกรรมทั้งปวงในทางดี ฉะนั้นการอบรมให้ถึงจิตใจ ถึงจะกล่าวว่าเป็นการสร้างเสริมก็เป็นการสร้างเสริมถึงต้นเหตุ ถ้าจะกล่าวว่าเป็นการแก้ก็เป็นการแก้ถึงต้นเหตุ

1. จิตใจมีความสำคัญ เพราะเป็นมูลฐานแห่งความประพฤติในทุกทางทั้งความเจริญ ความเสื่อม ความสุข ความทุกข์ต่างๆ จิตใจนี้ต้องมีการดูแลรักษาแก้ไข
2. จิตเป็นสมบัติล้ำค่า เป็นแก้วสารพัดนึก สารพัดที่ทุกคนมีอยู่แล้ว หากแต่เจ้าของอาจยังไม่รู้จัก ยังมีได้เจียรระโน
3. จิตที่บริหารฝึกดีแล้ว จะเป็นจิตที่มีสมรรถภาพสูง มีความสุขมากและปล่อยวางไว้ตามสบาย
4. การบริหารจิตให้มีสมาธิก็เพื่อให้จิตมีพลังหรือกำลังสามารถมีสติรอบคอบ รักษาตนได้ดี
5. ผู้ที่สามารถปกครองจิตของตนเองได้เอง ย่อมมีความสามัคคีปลอดภัยดีกว่าใครๆ
6. จิตเป็นภาวะเป็นนามธรรม เป็นผู้รับรู้และสั่งการผ่านทางยอดจอสมมอง ฐานสมอง (Basal Ganglia) และสมองชั้นรองๆ ตามลำดับ สมองจึงเป็นเครื่องมือของจิตในการบัญชาการความเป็นอยู่ทั้งสิ้นของร่างกาย จิตรับรู้และสั่งการทั้งเปิดเผยทางระบบประสาทรอบนอก และไม่เปิดเผยดังนั้นความเป็นอยู่ของร่างกาย ความเป็นไปต่างๆ จึงขึ้นอยู่กับจิตที่จะบัญชาการ

จิตของคนเรานั้นแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ด้วยกันคือ

1. จิตสำนึก (Conscious Mind)
2. จิตใต้สำนึก (Sub – Conscious Mind)
3. จิตเหนือสำนึก (Super – Conscious Mind)

จิตสำนึก (Conscious Mind)

จิตสำนึก คือ จิตที่คนเราตั้งใจหรือต้องการความสำเร็จไม่ว่าจะทางหนึ่งทางใดก็ตามอาจจะต้องการเรียนเก่ง ต้องการร่ำรวย อยากมีชื่อเสียง อยากเป็นกวี นักประพันธ์ อยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ จิตสำนึกเป็นจิตไจระดับแรกของมนุษย์ มีหน้าที่กระตุ้นให้ทำสิ่งต่างๆ ตามสัญชาตญาณทั่วไป ซึ่งได้แก่ การกิน การนอน การป้องกันตนเอง การสืบพันธุ์ จิตสำนึกมีอยู่ทั้งหมด 7 % เป็นส่วนที่มนุษย์เรานำมาใช้ตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในการเรียน การทำงาน หรือการคิดค้นประดิษฐ์ สิ่งต่างๆ เราใช้จิตใจส่วนที่เป็น 7 % นี้ เป็นส่วนประกอบทั้งสิ้น จิตสำนึกของคนเราเปรียบเหมือนตะแกรงที่คัดสิ่งที่ไม่ต้องการออก แต่สิ่งใดที่จิตสำนึกของคนเราสนใจนั้น จะถูกเก็บไว้ในรูปของมโนภาพ และถูกส่งผ่านเข้าไปยังจิตภายใน หรือจิตใต้สำนึก ซึ่งจะถูจดจำไว้ใช้ในอนาคต่อไป จิตสำนึกของเรานั้นไม่มีอำนาจสร้างสรรค์ มีหน้าที่เพียงส่งความคิด ที่เป็นปฏิกิริยาต่างๆ หรือความคิดเรื่องต่างๆ อันเป็นที่สนใจของเราผ่านไปให้จิตสำนึกเท่านั้น

จิตใต้สำนึก (Sub – Conscious Mind)

จิตใต้สำนึก คือ ส่วนของจิตใจจำนวน 93 % ที่ไม่ได้ถูกนำมาใช้โดยตรง จิตใต้สำนึกเป็นเสมือนเครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่มีพลังหึมา เช่น คนที่กำลังโกรธ หรือ ตกใจอย่างสุดขีด บางครั้งสามารถยกของหนักชนิดที่ 2 คน ยกไม่ไหวไปไหนมาไหนได้ เพราะในขณะที่โกรธหรือตกใจอย่างสุดขีดนั้น เขาสามารถข้ามสติ (จิตสำนึก) (By – Passing Consciousness) ไปสู่จิตใต้สำนึกซึ่งมีพลังมาก และทำสิ่งต่างๆ อย่างมหัศจรรย์ได้ จิตใต้สำนึกไม่เพียงแต่มีพลังอย่างที่กล่าวมาแล้ว แต่ยังมีพลังทางด้านความคิดและอื่นๆ อีกด้วย เช่น ตามปกติเราสามารถใช้เวลาพักผ่อนได้อย่างมาก ประมาณร้อยละ 10 ของพลังสมองที่มีอยู่เท่านั้น ถ้าหากว่าเราไม่สามารถข้ามสติไปสู่จิตใต้สำนึกได้ แต่ถ้าเรารู้จักวิธีที่จะเข้าถึงจิตใต้สำนึก เราจะเพิ่มความสามารถของเราในด้านต่างๆ มากกว่าความสามารถเดิมอีกหลายสิบเท่า

จิตเหนือสำนึก (Super – Conscious Mind)

จิตเหนือสำนึก มีคุณบัตคล้ายกับ จิตสำนึกที่ยิ่งใหญ่ หรือ Cosmic Mind ซึ่งเป็นแหล่งที่เก็บรวบรวมความรู้ทุกอย่างของอดีต ปัจจุบัน อนาคต ผสมผสานกันเป็นเนื้อเดียวกันไม่สามารถบอกได้ว่าเริ่มต้นจากสิ่งใด และจะไปสิ้นสุดลงที่ใด ดังนั้นผู้ที่มีการพัฒนาจิตละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ทะลุผ่านจิตไจระดับแรกๆ (จิตสำนึกและจิตใต้สำนึก) แล้ว จะเข้าถึงจิตใจอันละเอียดอ่อนที่เรียกว่าจิตเหนือสำนึกที่จะทำให้เกิดความหยั่งรู้ด้วยตนเองต่างๆ (เทิน ศรีสุข, 2537: 28)

จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness)

นับว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย และเป็นวาทกรรมที่ว่าด้วยเรื่องประชาสังคม โดยคำว่า สาธารณะ หมายถึง กิจ สมบัติ สิ่งของ สถานที่ ที่มีได้เป็นของปัจเจกบุคคลคนใด ทั้งยังอาจหมายถึง ความเป็นส่วนรวมและสังคมได้อีกโสดหนึ่งด้วย

จิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะ คือ การรู้และคำนึงถึงสิ่งที่เป็นส่วนรวม ร่วมกันและผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มเดียวกับตน การกำหนดกลุ่มสังคม หรือการกำหนดกลุ่มสาธารณะด้วยเกณฑ์ต่างๆกัน ทำให้เกิดจิตสำนึกในกลุ่มต่างชนิดกัน เช่น จิตสำนึกทางเชื้อชาติหรือจิตสำนึกทางชาติพันธุ์ หรือจิตสำนึกทางชนชั้น ซึ่งมีสาระหลักเดียวกัน คือ บุคคลมีความรู้สึกคำนึงถึงการมีอยู่ของกลุ่มแต่ละประเภทนั้น และตนเองเป็นสมาชิกของกลุ่มหนึ่งที่เปรียบเทียบกับกลุ่มอื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกัน ความตระหนักสำนึกนี้จะมีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลที่มีต่อสมาชิกของกลุ่มเดียวกัน และกลุ่มอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525: 81-82)

จิตสำนึกสาธารณะ เป็นก้าวแรกของเส้นทางสู่ “ความเป็นพลเมือง” ในความหมายที่แท้จริง คือ พลเมืองผู้ตื่นรู้ และตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของแนวคิดสังคมเข้มแข็ง หรือประชาสังคม

จิตสำนึกในความหมายของประชาสังคม อาจกล่าวได้ว่า คือ คุณธรรมของพลเมือง ซึ่งเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนขบวนการ คุณธรรมต้องเริ่มจากศรัทธาที่จะอุทิศตนและเสียสละแก่ผู้อื่นในสังคม ประกอบด้วยความเข้าใจว่า การเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐนั้น ยังต้องรับผิดชอบต่อสาธารณะและต่อชุมชนเพียงใด

ประการสำคัญต้องระลึกว่า สิทธิและความต้องการของปัจเจกควรสอดคล้องกับความรับผิดชอบที่มีต่อส่วนรวมด้วย ผลประโยชน์ของเราและกลุ่มอาจแตกต่างกับค่านิยมของกลุ่มอื่น พลเมืองของประชาสังคมนอกจากจะมีความกระตือรือร้นต่อการมีส่วนร่วมแล้ว ยังต้องมีความอดกลั้นมากขึ้น เคารพและยอมรับความแตกต่างหลากหลาย

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองผู้มีสำนึก ก็คือการศึกษาที่ทำให้ประชาชนอยากมีส่วนร่วม มีความตื่นตัวต่อความเป็นไปของบ้านเมือง เป็นพลเมืองที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม มีความสามารถอยู่ร่วมกับความแตกต่าง ซึ่งแนวทางหลักๆ ได้แก่ ความรู้

เกี่ยวกับสิทธิพลเมือง ทักษะ คุณลักษณะพลเมือง และคุณธรรมสำหรับพลเมือง หรืออาจรวมไปถึงข้อมูล ข่าวสารและการเตรียมพลเมืองให้เป็นพลโลกที่รับมือกระแสโลกาภิวัตน์ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แคลปเปอร์ (1960) ศึกษาและสรุปงานวิจัยที่สำคัญเกี่ยวกับพลหรืออิทธิพลของการสื่อสารมวลชนและสรุปให้เห็นถึงความสามารถของการสื่อสารมวลชนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมของบุคคลว่า โดยปกติการสื่อสารไม่ใช่สาเหตุสำคัญเพียงประการเดียวที่ทำให้เกิดผลในผู้รับสาร แต่จะทำหน้าที่ร่วมกันหรือผ่านปัจจัยและอิทธิพลที่เป็นตัวกลางอื่นๆมากกว่า และประสิทธิภาพของการสื่อสารมวลชนขึ้นอยู่กับลักษณะต่างๆ ของสาร แหล่งสาร หรือสถานการณ์ของการสื่อสาร

ลดาวัลย์ พอใจ (2536) ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอ พิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็มีความสัมพันธ์กับความตระหนักและความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก็มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วรรณิ จงศักดิ์สวัสดิ์ (2536) ศึกษาผลของสื่อมวลชนในการพัฒนาจิตสำนึกของประชาชนต่อปัญหามลพิษทางน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจในปัญหามลพิษทางน้ำ ในระดับปานกลาง และมาก และมีการเปิดรับข่าวสารด้านปัญหามลพิษทางน้ำจากสื่อมวลชนด้วยความถี่พอสมควร และบ่อยมาก และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา คือ หนังสือพิมพ์และวิทยุ สำหรับประเภทของรายการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบข่าวจากโฆษณาทางโทรทัศน์เป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ บทความในหน้าหนังสือพิมพ์และจากรายการสารคดีทางโทรทัศน์ และนอกจากนี้ยังได้ทราบข่าวจากสื่ออื่นๆ อีกเช่น ไปสเตอร์ ป้ายประกาศ งานนิทรรศการ แผ่นพับ สติกเกอร์ งานสัมมนา และเพื่อนบอก ส่วนการรับรู้ในสถานการณ์และจิตสำนึกที่มีต่อปัญหามลพิษทางน้ำ พบว่า คืออยู่แล้ว และจากสมมติฐาน พบว่า เพศ สาขาที่ศึกษา และการเข้าร่วมกิจกรรมในมหาวิทยาลัยของกลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กับความสนใจในปัญหามลพิษทางน้ำอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการวิเคราะห์ถึงผลของสื่อมวลชน พบว่า พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านปัญหามลพิษทางน้ำไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ในสถานการณ์และระดับจิตสำนึกที่มีต่อปัญหามลพิษ ทางน้ำ และยังพบว่าพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปฏิบัติตนในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางน้ำ โดยที่ไม่มีความสัมพันธ์เนื่องไปถึงความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับปัญหามลพิษทางน้ำของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

ประพล มลิณฑจินดา (2542) ศึกษาความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า ระดับความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับสูง อายุ การศึกษา ตำแหน่ง อาชีพ การรับรู้ข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจในปัญหาสิ่งแวดล้อม มีผลต่อความตระหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ในปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลต่อความตระหนัก

ศรินลักษณ์ สวัสดิ์มงคล (2542) ศึกษา กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในการพัฒนาชุมชน พบว่า กลยุทธ์และรูปแบบการสื่อสารของทหารในการพัฒนาชุมชน ใช้สื่อบุคคลในการเข้าถึงประชาชนโดยมีทหารระดับปฏิบัติการประจำอยู่ในพื้นที่ของกลุ่มเป้าหมาย ใช้ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการในการรับ-ส่งข่าวสารกับประชาชน และใช้ความเป็นมิตร ความจริงใจและมีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือประชาชน นอกจากนี้แล้วทหารยังใช้ผู้นำชุมชน เป็นอีกช่องทางในการสื่อสารเพื่อช่วยเหลือประชาชน รวมทั้งทหารไปติดต่อสื่อสารกับประชาชนด้วยตนเอง และยังพบว่า ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อทหาร มีความคาดหวังกับทหาร และมีความพึงพอใจในบทบาทของทหารอยู่ในระดับสูงอีกด้วย สำหรับปริมาณการสื่อสารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติของประชาชนต่อบทบาทของทหารในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ และการรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง และความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของทหารในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งรูปแบบการสื่อสารยังมีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง ความพึงพอใจในบทบาทของทหารในการพัฒนาชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ และ การติดต่อสื่อสารของประชาชนกับทหารมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของทหารอย่างมีนัยสำคัญ เว้นแต่ทัศนคติต่อคุณลักษณะของทหารที่ประชาชนรู้สึกไม่ชอบ ไม่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารของประชาชน

อัญชติ ธีรเนตร (2543) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยนำทฤษฎีกระบวนการที่สนั่นการเล่าเรื่อง และ ทฤษฎีสัญญา วิทยา มาใช้เป็นกรอบในการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก พบว่า การโน้มน้าวใจในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จะเริ่มด้วยการเล่าเรื่อง หรือเปรียบเทียบสิ่งใกล้ ตัวผู้ฟังกับธรรมะที่จะสอน หรือสรุปประเด็นสำคัญไว้ในตอนต้นเรื่อง ซึ่งช่วยจูงใจผู้ฟังให้สนใจเนื้อหา และมีวิธีการดำเนินเรื่องโดยใช้หลักฐานอ้างอิงคำสอนด้วยการอธิบายให้รายละเอียด การ พรรณนา ขยายความ การบอกเล่าจากประสบการณ์ตรง การยกตัวอย่าง และการเปรียบเทียบกับสิ่งใกล้ตัว ทำให้เห็นภาพชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ

ปิยพัชร์ ดินบัวทอง (2544) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด พบว่า ทหารชุดฝึกใช้กลยุทธ์การจัดการที่เรียกว่า “Cyclic order” คือการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทีมงานได้มีเวลาผ่อนคลาย การดำเนิน การฝึกอยู่ภายใต้

ข้อกำหนดที่วางไว้ ครูฝึกแต่ละคนมีเอกลักษณ์ในการสื่อสารกับเยาวชนต่างกันแต่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน โดยกลยุทธ์การสื่อสารในการฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 กลยุทธ์หลักคือ 1. กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้ วจนภาษา ได้แก่ การพูดแบบทหาร ความมีเหตุผล การให้รางวัล การตรวจสอบ การสั่งสอน การสร้างความสัมพันธ์ และผู้ร้ายกลายเป็นผู้ดี 2. กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้ อวจนภาษา 3. กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้รูปแบบกิจกรรม ได้แก่ การละลายพฤติกรรม ฝึกเป็นฝึกเล่นเป็นเล่น ระบบหมู่ เกมเกียรดิยศ ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซื่อใจเด็ก การสร้าง spy และช่วงเวลาปลดปล่อย นอกจากนี้แล้ว ยังพบว่า ทหารชุดฝึกได้นำหลักปฏิบัติภารกิจจิตวิทยาทางทหาร คือ หลักจิตวิทยาแห่งวินัย มาใช้ในการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชน และใช้จิตวิทยาเชิงกร้าว หรือเข้มงวดและแบบประนีประนอมผสมกัน โดยนำกรอบของรูปแบบการสื่อสาร SMCR มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์

ปฏิญญากรณณ์ เพ็ญภินันท์ (2544) ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก และทัศนคติของประชาชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนัก ทัศนคติ กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พบว่า การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ขณะที่ทัศนคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสามารถสรุปตัวแปรที่มีประสิทธิภาพที่ใช้อธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ดีที่สุด คือ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

นารีกันต์ พรหมนอก (2544) ศึกษาการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารโรงแรมส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับต่ำ มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง มีความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสูงและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสูง นอกจากนี้แล้ว การเปิดรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งจากสื่อมวลชนและสื่อบุคคลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรม ความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริหาร ความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริหารไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรม ความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรม และโรงแรมที่มีขนาดและ

ระดับมาตรฐานการบริการแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน และระดับมาตรฐานการบริการของโรงแรมเป็นตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการอธิบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้มากที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม” มีสาระสำคัญของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้กับพลทหารกองประจำการ เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ศึกษาความตระหนักของพลทหารกองประจำการอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บังคับบัญชาในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ศึกษาแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ รวมทั้งศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

แหล่งที่มาของข้อมูล

2.1 การสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบในเชิงนโยบาย จนถึง ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่รับผิดชอบพลทหารกองประจำการ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 20 ท่าน โดยแบ่งหัวข้อในการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

2.1.1 การสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาที่รับผิดชอบในเชิงนโยบายเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และ แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

2.1.2 การสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่รับผิดชอบพลทหารกองประจำการ โดยตรงเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และ แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร และ การมีส่วนร่วมกับกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

2.2 การสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้กับพลทหารกองประจำการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง ศึกษาความตระหนักของพลทหารกองประจำการอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 กลุ่ม คือ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และ พลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกำหนดขอบเขตดังนี้

1. กลุ่มแรก คือ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการ จำนวน 20 ท่าน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1 ผู้บังคับบัญชาในระดับนโยบาย ทางกองทัพบกได้มอบหมายให้ ผู้ช่วยเสนาธิการฝ่ายกิจการพลเรือน เป็นผู้ให้ข้อมูลในระดับนโยบาย เนื่องจากทางกองทัพบกเห็นว่า งานวิจัยชิ้นนี้ ตรงกับสายงานของกิจการพลเรือนโดยตรง

1.2 ผู้บังคับบัญชาในระดับปฏิบัติการ ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้บังคับบัญชาจากหน่วยในเขตกรุงเทพมหานครที่มาจากเหล่าทางทหารที่มีความหลากหลาย อาทิ ทหารราบ ทหารม้า ทหารปืนใหญ่ ทหารสื่อสาร เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของข้อมูล โดยสัมภาษณ์ตั้งแต่ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับหมู่ โดยผู้วิจัยเลือกหน่วยทหารที่สามารถติดต่อสื่อสารในการประสานงานได้สะดวก จึงต้องเลือกแบบเจาะจง ได้ทั้งหมด 7 หน่วย ดังนี้

1.2.1 กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์

1.2.2 กรมทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์

1.2.3 กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 1

1.2.4 กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 2

1.2.5 หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ ดอนเมือง

1.2.6 หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง

1.2.7 มณฑลทหารบกที่ 11

2. กลุ่มสอง คือ พลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง จากหน่วยในเขตกรุงเทพมหานคร ขึ้นมา 7 หน่วย แล้วกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จ โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95 % และกำหนดความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ไม่เกิน 5 % (วิเชียร เกตุสิงห์, 2543) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน แต่เก็บจริงได้แบบสอบถามคืนมา 405 ชุด

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากหน่วยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ โควต้า ผลการคัดเลือก มีดังนี้

1. กองทัพอากาศที่ 1 มียอดพลทหารกองประจำการที่ปฏิบัติงานจริง 300 คน แจกแบบสอบถามไป 60 ชุด เก็บคืนได้ 55 ชุด
2. กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ มียอดพลทหารกองประจำการที่ปฏิบัติงานจริง 800 คน แจกแบบสอบถามไป 100 ชุด เก็บคืนได้หมด
3. กรมทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ มียอดพลทหารกองประจำการที่ปฏิบัติงานจริง 157 คน แจกแบบสอบถามไป 30 ชุด เก็บคืนได้ 30 ชุด
4. หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ ดอนเมือง มียอดพลทหารกองประจำการที่ปฏิบัติงานจริง 200 คน แจกแบบสอบถามไป 30 ชุด เก็บคืนได้ 30 ชุด
5. กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน ที่ 1 มียอดพลทหารกองประจำการที่ปฏิบัติงานจริง 400 คน แจกแบบสอบถามไป 60 ชุด เก็บคืนได้หมด
6. กองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 2 มียอดพลทหารกองประจำการที่ปฏิบัติงานจริง 400 คน แจกแบบสอบถามไป 60 ชุด เก็บคืนได้หมด
7. หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง มียอดพลทหารกองประจำการที่ปฏิบัติงานจริง 300 คน แจกแบบสอบถามไป 60 ชุด เก็บคืนได้หมด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
2. ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
3. การมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิ

มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

4. การเปิดรับข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงต้องใช้ทั้งแบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด

การวิจัยเชิงปริมาณ

ใช้วิธีการสร้างแบบสอบถามโดยการค้นคว้าและดัดแปลงจากแนวคิดงานของผู้ที่ได้ทำวิจัยมาแล้ว และได้นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้ได้คำตอบที่ตรงประเด็นและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการมากที่สุด โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 : ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ภูมิลำเนาเดิม ที่พักอาศัย ปัจจุบัน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 : คำถามเกี่ยวกับข้อมูลการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 3 : คำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 4 : คำถามเกี่ยวกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 23 ข้อ

เกณฑ์ในการให้คะแนนในการวัดตัวแปร

ผู้วิจัยได้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนนในการวัดตัวแปรจากแบบสอบถามและการแบ่งความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

1. การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม วัดปริมาณการรับสื่อที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม เกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องการรณรงค์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับกองทัพบก

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

นำผลรวมของคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ

คะแนนที่ต่ำกว่า 1.50	หมายถึง	มีการเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำมาก
คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีการเปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ
คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีการเปิดรับข่าวสารในระดับปานกลาง
คะแนนระหว่าง 3.50 - 4.49	หมายถึง	มีการเปิดรับข่าวสารในระดับสูง
คะแนนระหว่าง 4.50 - 5.00	หมายถึง	มีการเปิดรับข่าวสารในระดับสูงมาก

2. กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม วัดความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

นำผลรวมของคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ

คะแนนที่ต่ำกว่า 1.50	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำมาก
คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำ
คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนระหว่าง 3.50 - 4.49	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง
คะแนนระหว่าง 4.50 - 5.00	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงมาก

3. ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม วัตถุประสงค์จากความตระหนักเกี่ยวกับการร่วมกับกองทัพบกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คำถามส่วนที่ 1

ข้อความเชิงบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	5	คะแนน
เห็นด้วย	=	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	=	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1	คะแนน

ข้อความเชิงลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	1	คะแนน
เห็นด้วย	=	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	=	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	=	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	=	5	คะแนน

นำผลรวมของคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนที่ต่ำกว่า 1.50	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับต่ำมาก
คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับต่ำ
คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับปานกลาง
คะแนนระหว่าง 3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับสูง
คะแนนระหว่าง 4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับสูงมาก

คำถามส่วนที่ 2

เกณฑ์การให้คะแนนมีดังนี้

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

นำผลรวมของคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนที่ต่ำกว่า 1.50	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับต่ำมาก
คะแนนระหว่าง 1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับต่ำ
คะแนนระหว่าง 2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับปานกลาง
คะแนนระหว่าง 3.50 - 4.49	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับสูง
คะแนนระหว่าง 4.50 - 5.00	หมายถึง	มีความตระหนักในระดับสูงมาก

การตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของเครื่องมือ

การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ความเชื่อถือได้ (Reliability) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถาม โดยศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาและได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำไปตรวจสอบก่อนที่จะนำไปใช้จริง จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันของเนื้อหาและความเป็นไปได้ของคำตอบที่จะได้จากกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งความยากง่ายในการใช้ภาษาเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาค่าความเชื่อถือได้ ในส่วนของคำถามเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามในส่วนของกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.8816 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามในส่วนของความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.8380 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเอง โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลประมาณ เดือนกว่าๆ คือ เดือนมีนาคม 2548 และ สัปดาห์แรกของเดือนเมษายน 2548

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ออกแบบแนวคำถามที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ด้วยตนเอง โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ในการสัมภาษณ์ และได้ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจว่าตรงตามที่ต้องการหรือไม่แล้วนำผลที่ได้รับไปหาค่าความน่าเชื่อถือได้ เพื่อแก้ไขให้เหมาะสม

สำหรับแบบสัมภาษณ์ที่ได้จัดทำขึ้น ได้นำไปทดสอบ เพื่อศึกษาว่าภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์สามารถตอบคำถามตรงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยหรือไม่ และมีอุปสรรคในการตอบคำถามหรือไม่ประการใดบ้าง จากนั้นได้นำไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง ก่อนนำไปทดสอบกับผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของหน่วยในเขตกรุงเทพมหานคร

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสัมภาษณ์เจาะลึกนี้ทำการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาระดับนโยบาย และ ระดับปฏิบัติการ ผู้วิจัยใช้วิธีนี้เพื่อต้องการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นที่จะศึกษา คือ กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และต้องการให้ได้ข้อมูลและคำตอบที่ถูกต้องตรงประเด็นมากที่สุด โดยทำการสัมภาษณ์บุคคลดังนี้

- 1) พล.ท.จรงค์ดี พานิชกุล ผู้ช่วยเสนาธิการฝ่ายกิจการพลเรือน (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2548)
- 2) พ.อ.ปรีชา ทรัพย์หิรัญ ผู้บังคับการกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 1 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2548)
- 3) พ.อ.ยศนันท์ หวายเจริญ ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2548)

- 4) พ.อ.เบญจพล ยุกตะทัต รองผู้บังคับการกรมทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยานที่ 2 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2548)
- 5) พ.อ.กฤษ วัฒนา ผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548)
- 6) พ.ท.ศราพงษ์ รมยานนท์ ผู้บังคับกองพัน หน่วยบัญชาการกำลังสำรอง (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2548)
- 7) พ.ท.ณัชพล โตสิงห์ รองผู้บังคับกองพัน ที่ 4 กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2548)
- 8) พ.ต.ปรมาร บุนนาค รองผู้บังคับกองพัน ที่ 3 กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2548)
- 9) พ.ท.วิชัย ธารีฉัตร ผู้บังคับกองพันที่ 1 กรมทหารม้าที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548)
- 10) พ.ท. ลัญจกร นิยมเสน ผู้บังคับกองพัน หน่วยป้องกันภัยทางอากาศ ดอนเมือง (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2548)
- 11) พ.ท.ศาสตรา ศรีเพ็ญ รองเสนาธิการ กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2548)
- 12) พ.ท.สุชาติ พรหมใหม่ รองผู้บังคับกองพันทหารราบ มณฑลทหารบกที่ 11 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2548)
- 13) พ.ท.มนตรี สุวรรณรงค์ ผู้บังคับกองพันทหารสื่อสารที่ 13 มณฑลทหารบกที่ 11 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2548)
- 14) ร.อ.โกวิท บุญยกิจ โฉมทัย ผู้บังคับกองร้อย กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2548)
- 15) ร.อ. ภูริพงษ์ บำเพ็ญเพียร ผู้บังคับกองร้อย กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2548)
- 16) ร.อ.อักรเดช นิลรอด ผู้บังคับกองร้อยบริการ ที่ 3 มณฑลทหารบกที่ 11 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2548)
- 17) ร.อ.ณรงค์ศักดิ์ รอดดอนอม ผู้บังคับกองร้อยบริการ ที่ 1 มณฑลทหารบกที่ 11 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2548)
- 18) ร.อ.ภูษิต คล้ายหิรัญ ผู้บังคับกองร้อย หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2548)
- 19) จ.ส.อ.มงคล อุบลนุช จำกรม กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์ (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2548)

20) จ.ศ.อ.บุญนำ วิสมล ผู้บังคับหมู่ต่อสู้รณถึง กรมทหารราบที่ 1 รักษาพระองค์
(สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2548)

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในส่วนของ การสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการไว้แล้วในบทที่ 5 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

การวิจัยเชิงสำรวจ

การสำรวจพลทหารกองประจำการ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ไปแจกจ่ายในวันนัดสัมภาษณ์ และ ได้ไปรับคืนในวันสัมภาษณ์เลย เนื่องด้วยมีการขออนุมัติจากกองทัพบก จึงทำให้ทุกหน่วยให้ความร่วมมือ เป็นอย่างดียิ่ง รวมทั้งผู้บังคับบัญชายังช่วยกำชับให้พลทหารกองประจำการตอบตามความเป็นจริงให้มากที่สุดอีกด้วย

โดยผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลผลการวิจัยในส่วนของพลทหารกองประจำการไว้แล้วในบทที่ 6 ของ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และ การวิจัยเชิงปริมาณ ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาดำดับชั้นนั้น เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ จึงไม่สามารถแจกแจงได้ จึงต้องทำการสรุปแต่ละประเด็นที่ศึกษา แล้วจึงทำการวิเคราะห์สรุปรวม โดยการนำ ข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญมาพิจารณาและตีความหมายของข้อมูล เพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการ วิจัย สามารถแจกแจงขั้นตอนการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. จากข้อมูลที่ได้นำมาพิจารณาว่าเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีที่มีอยู่หรือไม่อย่างไร
2. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้นำมาครบถ้วนพอที่จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้หรือไม่
3. นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เพื่อจัดกลุ่มกลยุทธ์การสื่อสาร
4. สร้างข้อสรุปชั่วคราวโดยนำทฤษฎี และแนวคิดมาเชื่อมโยงกับข้อมูลที่จัดกลุ่มแล้วเพื่อแสดงให้เห็นถึงการพิสูจน์ข้อค้นพบเบื้องต้นว่าเป็นไปตามทฤษฎีหรือไม่อย่างไร

5. เชื่อมโยงข้อมูลให้สมบูรณ์ และ พิจารณาอีกครั้งว่าข้อสรุปที่ได้สามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้หรือไม่

การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ ได้มีการกำหนดหลักทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ดังนี้

1. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ นำเสนอข้อมูลโดยตรง เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป เช่น ข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลการรับรู้ประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบก ใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

2. การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ จำนวน 3 ข้อ ด้วยวิธีการทางสถิติวิเคราะห์ คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ในแต่ละสมมติฐาน

การประมวลผลข้อมูล

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องทั้งหมดและทำการลงรหัส (Code) จากแบบสอบถาม แล้วจึงนำมาประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS และวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 บท ด้วยกัน ตั้งแต่บทที่ 4 จนถึงบทที่ 6 เนื้อหาของแต่ละบทมีดังนี้

1. การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกองทัพบก และ ข้อมูลของพลทหารกองประจำการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นไว้ในบทที่ 4

2. การนำเสนอข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) เพื่อให้เห็นถึงลักษณะของกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของกองทัพบก โดยเนื้อหาจะประกอบด้วย เทคนิคและกลวิธีต่างๆที่กองทัพบกใช้ในการสื่อสารกับพลทหารกองประจำการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำเสนอถึงหลักการสื่อสารทั่วไป รวมถึงยุทธวิธีและกิจกรรมอื่นๆ ที่ใช้ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ในบทที่ 5

3. การนำเสนอข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

3.1 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ ของกองทัพบก

3.2 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

3.3 นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณดังกล่าวข้างต้น ไว้ในบทที่ 6

บทที่ 4

ข้อมูลเบื้องต้น

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบทบาทของพลทหารกองประจำการที่มีต่อ กองทัพบกและประเทศชาติ ตลอดจนนโยบายทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของกองทัพบก การนำนโยบายมาปฏิบัติเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ การดำเนินการของหน่วยทหารที่เกี่ยวกับเรื่องของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่ นโยบายของกองทัพบกเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม รายละเอียดมีดังนี้

บทบาทของพลทหารกองประจำการที่มีต่อกองทัพบกและประเทศชาติ

เนื่องจากทหารมีบทบาทสำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาประเทศ ดังนั้น กองทัพจึงได้กำหนด บทบาทหน้าที่ของผู้ชายไทยที่ไม่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการทหาร ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ กองทัพได้มีการเกณฑ์ชายไทยที่มีอายุย่างเข้า 20 ปี เข้ามารับราชการทหาร เรียกว่า ทหารกอง ประจำการ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับราชการทหาร พ.ศ.2497 ซึ่งแต่ละปีจะมีโดยเฉลี่ยประมาณ 80,000 คน ซึ่งเป็นประชาชนคนไทย ที่มาจากทุกภาคของประเทศ โดยแต่ละปีจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน เข้ามา และอยู่ในราชการคราวละ 2 ปี ทหารกองประจำการส่วนมาก จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและ บางส่วนยังมีปัญหาด้านการอ่าน การเขียนไม่คล่อง อันเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนากองทัพและ ประเทศชาติ

ดังนั้นทหารกองประจำการนับว่าเป็นกลุ่มคนที่มีปัญหาสำคัญต่อกองทัพและประเทศชาติมาก เพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่มีความเชื่อว่า ถ้าทุกคนในชาติได้รับการศึกษาอย่างดีแล้ว ย่อมจะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศต่างๆ และ ให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ของประเทศและสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป สำหรับพลทหารกองประจำการนั้น เมื่อหมด เวลาตามที่กำหนดหรือถูกปลดประจำการแล้วมีหน้าที่ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวยุ และชุมชนให้อยู่ดีมี คุณภาพชีวิตที่ดี จึงกล่าวได้ว่า บทบาทของทหาร โดยเฉพาะทหารกองประจำการ คือ การพัฒนากองทัพ และพัฒนาประเทศชาติ

ในการที่จะให้ทหารเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนากองทัพและประเทศอย่างได้ผลนั้น จำเป็นต้องพัฒนาให้ทหารมีความรู้ทางวิชาการ อาชีพ และด้านอื่นๆ ให้สูงขึ้น เพื่อจะได้มีส่วนในการสร้างความเจริญมั่นคง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ให้แก่ประเทศต่อไป โดยเฉพาะทหารกองประจำการส่วนใหญ่ล้วนเป็นชาวนบที่มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ดังนั้นการที่ทหารกองประจำการมีความรู้ ความชำนาญทางด้านเกษตรกรรมแผนใหม่ ได้รับความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ และด้านอื่นๆ กล่าวได้ว่าเป็นการช่วยพัฒนากองทัพให้มีความเจริญก้าวหน้า และสามารถประกอบภารกิจได้สำเร็จตามเป้าหมาย และเมื่อทหารกองประจำการเหล่านี้ปลดประจำการกลับไปยังภูมิลำเนาของตน ไปประกอบอาชีพและเป็นแบบอย่างในการประกอบอาชีพแก่ชุมชน และ ท้องถิ่น ก็ถือได้ว่า ทหารกองประจำการมีส่วนและบทบาทในการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ฝึกฝนอบรมไปช่วยในการพัฒนาชีวิตของตนเอง และพัฒนาประเทศชาติด้วย

นโยบายของกองทัพเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กองทัพพบได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีการกำหนดนโยบายประการหนึ่งในงานด้านกิจการพลเรือน เพื่อให้หน่วยขึ้นตรงของกองทัพได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยมีกรมกิจการพลเรือนทหารบก กำกับดูแลในเชิงนโยบาย ในอันที่จะส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับกำลังพลของกองทัพและประชาชนทั่วไปให้มีความรักและหวงแหนช่วยกันป้องกันรักษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรป่าไม้ โดยเน้นนโยบายการให้การศึกษาเกี่ยวกับกำลังพลเป็นหลัก เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้เพิ่มขึ้น ในหลักสูตรต่างๆ ของกองทัพ จะมีการปูพื้นฐานว่าพลเมืองมีสิทธิพื้นฐานที่ต้องได้รับอะไรบ้าง

สรุปผลการดำเนินงานของกรมกิจการพลเรือน

กรมกิจการพลเรือนทหารบก มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่หน่วยในกองทัพพบได้ดำเนินการ เมื่อปีที่ผ่านมา จำนวนกว่า 20 โครงการ ที่สำคัญได้แก่ โครงการกองทัพปลูกหญ้าแฝกเฉลิมพระเกียรติพระชนมพรรษาครบรอบ 80 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (2546 - 2549) ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2550 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำให้มีสภาพความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกโครงการหนึ่งได้แก่ โครงการสวนสาธารณะเบญจกิติ เนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ครบ 6 รอบ และได้รับพระราชทานชื่อสวนสาธารณะนี้ว่า "เบญจกิติ" ในพื้นที่โรงงานยาสูบเดิม เป็นสวนน้ำขนาดใหญ่ สำหรับการออกกำลังกาย

กายและการพักผ่อนหย่อนใจของคนกรุงเทพฯ และผู้ที่เดินทางเข้ามาจากต่างจังหวัด มีพื้นที่โครงการ ประมาณ 430 ไร่

การนำนโยบายมาปฏิบัติเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพล ทหารกองประจำการ

กองทัพบกได้นำนโยบายหลักมาปฏิบัติ กล่าวคือ มีการให้ความรู้แก่กำลังพลที่เป็นทหารกอง ประจำการทั้งในภาคปฏิบัติและภาคทฤษฎี ด้วยการสอดแทรกไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรมในหลักสูตร ต่างๆ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้กำลังพลเหล่านั้นเมื่อปลดประจำการไปแล้ว สามารถเป็นผู้นำหรือเป็นตัวอย่างที่ ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งความสะอาดและ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชนที่พักอาศัย โดยกำลังพลที่เป็นพลทหารกองประจำการจะได้รับการ สร้างจิตสำนึกจากสิ่งใกล้ตัวพวกเขา ก่อน โดยผู้บังคับบัญชาจะมอบความรับผิดชอบในการดูแลโรงเรียน เติงนอน เครื่องนอน รวมทั้งอาคารบริเวณภายในหน่วยให้มีความสะอาดและความเป็นระเบียบ สวยงาม นอกจากนั้นแล้ว ในบางครั้งได้จัดกำลังพลเข้าร่วมในกิจกรรมการทำความสะอาดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ อื่นๆ ที่ขอความร่วมมือ หรือขอรับการสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อเป็นการบำเพ็ญประ โยชน์แก่สาธารณชน และ เป็นการสร้างจิตสำนึกไปในขณะเดียวกัน

นอกจากนี้กองทัพบกยังรับนโยบายของรัฐมาปฏิบัติอีกด้วย จึงนับเป็นข้อดีของกองทัพบกที่ ภาครัฐมักใช้หน่วยทหารในการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การก่อสร้าง การขุดรอกคูคลอง การอนุรักษ์ป่า การ พัฒนาแหล่งน้ำ การทำฝนเทียม เป็นต้น ทำให้ทหารมีโอกาสออกไปทำงานนอกพื้นที่มาก เป็นลักษณะ ของการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Learning by doing) เป็นการซึมซับเข้าไปในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ถ้า เราไม่ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ก็จะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ โดยเฉพาะโครงการตามแนวพระราชดำริ จะเน้นให้เห็นความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสิทธิของแต่ละบุคคล มีการช่วยให้ทหารช่วยใน เรื่องการไม่ใช้สารเคมี การให้ทหารไปช่วยในเรื่องการใช้ปุ๋ยชีวภาพ และ โครงการปลูกหญ้าแฝก เพื่อการ อนุรักษ์ดิน อนุรักษ์น้ำ นอกจากนี้แล้วทหารยังเป็นกำลังสนับสนุนให้กับกรมป่าไม้ กำลังพลปีหนึ่งๆ เป็น หมื่นคน ที่ไปช่วยอนุรักษ์ป่ากับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ โดยกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะออกคำสั่ง ให้เจ้าหน้าที่ทหาร มีหน้าที่ช่วยกันรักษาป่าไม้ด้วย จึงต้องให้ความรู้กับทหารก่อนออกไปทำงาน ไม่ว่าจะ เป็นหลักสูตรพลทหารกองประจำการ นายสิบ หลักสูตรกิจการพลเรือน ทุกระดับ

การดำเนินการของหน่วยทหารที่เกี่ยวกับเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการของหน่วยทหารที่เกี่ยวกับเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งพื้นที่การดำเนินการออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. พื้นที่ภายในหน่วยทหาร หมายความว่า ภายในค่ายทหาร เปรียบเหมือนประชาคมหนึ่ง หรือ ชุมชนหนึ่ง จึงได้กำหนดนโยบายในการปลูกต้นไม้ภายในหน่วย ให้มีความน่าอยู่ อีกทั้งมีการสร้างกิจกรรมร่วมกันภายในหน่วย เป็นการสร้างเครือข่ายของชุมชนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น
2. พื้นที่ภายนอกหน่วยทหาร เป็นในรูปของการออกไปฝึกนอกพื้นที่ แล้วมีการณรงค์ให้ปลูกต้นไม้ รักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตามแนวชายแดน หรือ ในชุมชนตามแนวชายแดน หรือเป็นในลักษณะการทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น

การสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

การสร้างจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้น โดยการสร้างให้พวกเขาเกิดอัตถประโยชน์และเกิดคุณค่าต่อกองทัพบก จึงต้องมีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะว่า ถ้าเขาทำลงไปแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเขา และ ตัวเขามีประโยชน์ต่อหน่วย และ ต่อชุมชนอย่างไร
2. มอบเป็นภารกิจให้ปฏิบัติ โดยการทำให้พวกเขาคิดว่า เป็นเรื่อง que ทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ บางหน่วยใช้การแบ่งส่วนความรับผิดชอบด้วย

ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแพร่นโยบายของกองทัพบกเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

การที่กำลังพลให้ความสนใจในการอ่านหนังสือน้อย ทำให้การได้รับข่าวสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ มีจำกัด นอกจากนี้แล้ว พื้นฐานความรู้และสภาพแวดล้อมที่กำลังพลอยู่อาศัยแตกต่างกัน หน่วยทหารส่วนใหญ่จึงหันมาเน้นให้พลทหารกองประจำการปฏิบัติให้มากขึ้นและให้ผู้บังคับบัญชาชี้แจงกับพลทหารกองประจำการให้เพิ่มขึ้น

บทที่ 5

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผลของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จำนวน 20 ท่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กลยุทธ์การสื่อสารของ กองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม แนวทางในการพัฒนา จิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมกับ กองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมกับกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึก สาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยส่วนที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชน ด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารของผู้บังคับบัญชาทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการนั้น มีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารในลักษณะ ที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ทุกหน่วยจะมองพลทหารกองประจำการว่าเป็นบุคคลพลเรือน ฉะนั้นกองทัพบกมี หน้าที่สร้างให้พลทหารกองประจำการเหล่านี้ มีระเบียบวินัยเพิ่มมากขึ้น เมื่อเขาปลดประจำการไปแล้ว เป็นการปลูกฝัง และสร้างให้เกิดทักษะ เพื่อให้เป็นบุคคลพลเรือนที่มีคุณภาพต่อสังคมต่อไป โดยการสร้าง ให้พวกเขาเกิดอัตถะประโยชน์และเกิดคุณค่าต่อกองทัพบก จึงต้องมีการสร้างจิตสำนึกสาธารณะว่า ถ้าเขา ทำลงไปแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเขา และตัวเขามีประโยชน์ต่อหน่วย และต่อชุมชนอย่างไร ดังกล่าว ไปแล้วในบทที่ 4 กองทัพบกจำเป็นต้องใช้แรงจูงใจในการสร้างจิตสำนึก รวมทั้งต้องใช้มาตรการสั่งการ ที่เป็นลักษณะมาตรการสร้างแรงจูงใจ มากกว่ามาตรการสร้างแรงขับ

จากการวิเคราะห์พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลยุทธ์หลัก คือ

1. กลยุทธ์การสื่อสารแบบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Learning by doing)
2. กลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรม (Training)

กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

1. กลยุทธ์การสื่อสารแบบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

กลยุทธ์การสื่อสารในลักษณะนี้ หน่วยขึ้นตรงของกองทัพบกจะรับนโยบายของกองทัพบกมาปฏิบัติ หลังจากนั้น จะมีการมอบหมายภารกิจให้กับพลทหารกองประจำการรับผิดชอบ โดยจะให้พลทหารกองประจำการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริงเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วย แล้วหน่วยถึงจะมีการชี้แจงให้พลทหารกองประจำการเหล่านี้ เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของพวกเขา โดยมีผู้บังคับบัญชาทำให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วจึงให้พลทหารกองประจำการได้ทดลองปฏิบัติจริง

ตัวอย่างของการใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้แก่ เรื่องของการบำบัดน้ำเสียภายในหน่วยทหาร โดยใช้สาร EM ซึ่งเป็นนโยบายจากหน่วยเหนือ ที่นำมาใช้ภายในหน่วยทหาร พลทหารกองประจำการจะได้ทดลองใช้สาร EM ดังนั้นพวกเขาจะเห็นภาพจากสิ่งที่ตนเองปฏิบัติจริง ว่าสาร EM มีประโยชน์อย่างไร เมื่อพวกเขาปลดประจำการไปแล้ว เขาจะรักษาสิทธิของเขาในการช่วยกันจัดการสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขาให้ดีขึ้น พวกเขาจะนำสาร EM ไปใช้ในการบำบัดน้ำเสียที่บ้านของพวกเขาเอง

สำหรับตัวอย่างอื่นๆ เช่น เรื่องของการกำจัดสิ่งปฏิกูล การแยกขยะ จะมีการ Recycle รวมทั้งมีการณรงค์ให้ช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ รวมถึงการใช้พลังงานอย่างไร ที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษในอากาศ

กล่าวได้ว่า กลยุทธ์การสื่อสารแบบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การมอบเป็นภารกิจให้ปฏิบัติ จะใช้กลยุทธ์การพูดแบบทหารมาประกอบให้การปฏิบัตินั้น ได้รับการตอบสนองดีขึ้น ซึ่งรายละเอียดของกลยุทธ์ในแบบดังกล่าวผู้วิจัยจะกล่าวถึงต่อไปในรายละเอียดของกลยุทธ์ในเชิงฝึกอบรม

2. สาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง จะใช้กลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรมมาประกอบด้วย ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์การพูดแบบทหาร กลยุทธ์การสั่งสอน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า กองทัพบกจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรมมาประกอบเพื่อให้พลทหารกองประจำการเห็นภาพมากยิ่งขึ้น โดยรายละเอียดของกลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรมผู้วิจัยจะกล่าวถึงต่อไป

นับได้ว่าการปฏิบัติจริงของพลทหารกองประจำการในประเด็นต่างๆ ข้างต้นนั้น เป็นวิธีการสร้างจิตสำนึกให้กับพลทหารกองประจำการเหล่านี้ ในการช่วยกันจัดการสภาพแวดล้อมใกล้ตัวของพวกเขาให้ดีขึ้น เมื่อเรื่องใกล้ตัวดีแล้ว พวกเขาจะมีจิตสำนึกสาธารณะเมื่อเข้ามาอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้ดียิ่งขึ้น กล่าวคือ กองทัพบกต้องทำให้เรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นเรื่องยากและไกลตัวพลทหารกองประจำการ ให้เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเขาให้มากที่สุดนั่นเอง

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่ จะเน้นให้มีการปฏิบัติจริงก่อน เพื่อให้พลทหารกองประจำการนั้น ได้เห็นภาพที่ชัดเจน แล้วผู้บังคับบัญชาจึงอธิบายต่อถึงประโยชน์ของการกระทำนั้น เพื่อกระตุ้นความต้องการในการนำสิ่งนั้นไปปฏิบัติต่อ พร้อมทั้งกระตุ้นความสนใจในการปฏิบัติของพลทหารกองประจำการด้วยจุดจูงใจต่างๆ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไปในรายละเอียด ของแต่ละจุดจูงใจที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการนำมาใช้จริง หลังจากนั้นพลทหารกองประจำการก็จะสนองตอบด้วยการนำสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาให้กระทำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น การปลูกต้นไม้และรดน้ำต้นไม้ภายในหน่วย การรักษาความสะอาดภายในหน่วย เป็นต้น สามารถสรุปขั้นตอนของการโน้มน้าวใจที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้ดังนี้

1. ขั้นการกระทำ
2. ขั้นบรรยายให้ผู้รับสารเห็นภาพชัดเจน
3. ขั้นสร้างความต้องการ
4. ขั้นสร้างความสนใจ
5. ขั้นตอบสนองความต้องการ

อย่างไรก็ตาม บางกรณี เช่น การใช้สาร EM ในการบำบัดน้ำเสีย จำเป็นต้องโน้มน้าวใจให้เห็นประโยชน์ของสาร EM เสียก่อน เพื่อกระตุ้นความสนใจ และ ความต้องการ ที่จะทดลองใช้สาร EM เมื่อกระตุ้นแล้ว พลทหารกองประจำการจะตอบสนองความต้องการเมื่อเขาเห็นภาพตัวอย่างในการใช้สาร EM

แล้ว พวกเขาย่อมต้องการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการโน้มน้าวใจจะแตกต่างจากข้อสรุปข้างต้น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ
2. ขั้นสร้างความต้องการ
3. ขั้นตอบสนองความต้องการ
4. ขั้นบรรยายให้ผู้รับสารเห็นภาพชัดเจน
5. ขั้นการกระทำ

จึงกล่าวได้ว่า ขั้นตอนของการ โน้มน้าวใจเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของกองทัพบกนั้น อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์

2. กลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรม

เป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้ผ่านทาง การอบรมชี้แจง ให้ความรู้ ความเข้าใจ กับพลทหารกองประจำการในเรื่องสิทธิของตนเองในการช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อนหรือหลังจากการ ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วย ประกอบไปด้วย หลายๆ กลยุทธ์ รายละเอียดมีดังนี้

กลยุทธ์การพูดแบบทหาร

หน่วยชั้นตรงของกองทัพบก จะยึดแนวทางการสื่อสารด้วยการใช้คำพูดแบบทหารเป็นหลัก กล่าวคือ คำพูดที่ใช้ จะมีลักษณะของการสั่งการให้ปฏิบัติตาม น้ำเสียงจะ เสียงดัง เด็ดขาด จริงจัง และ เข้มแข็ง มีการใช้คำพูดที่ดึงดูดใจ เป็นในลักษณะของการพูดเตือนกันมากกว่าการขู่เชิญให้ปฏิบัติ ทำให้พลทหารกองประจำการเรียนรู้ว่า เมื่อได้รับคำสั่ง จึงเป็นหน้าที่ที่พวกเขาต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติการกิจนั้นให้สำเร็จลุล่วง ภายหลังจากปฏิบัติแล้ว ผู้บังคับบัญชาจะพูดชี้แจงให้พลทหารกองประจำการเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นว่าทำไมต้องทำตามคำสั่งนั้นๆ จะสังเกตเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาใช้คำพูดเพื่อโน้มน้าวใจพลทหารกองประจำการ โดยใช้จุดมุ่งใจในการให้ปฏิบัติตามดังนี้

จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์

1. ผู้บังคับบัญชามีการชี้แจงให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของพลทหารกองประจำการ โดยใช้ภาษาพูดที่เน้นอารมณ์ในการบรรยายสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เพื่อสร้างให้เกิดความตระหนักและรู้ถึงสิทธิของตนเองในการร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
2. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ โดยเปลี่ยนความคิดเก่าของพวกเขา ก่อน เพื่อสร้างความคิดใหม่ให้ เช่น กรณีของการทิ้งขยะ และการแยกขยะ จำเป็นต้องอธิบายว่า ทำไมต้องทิ้งลงถังขยะ และแยกขยะเพื่อประโยชน์อะไร เนื่องจากพลทหารกองประจำการส่วนใหญ่มาจากสังคมเกษตร ยังคงยึดติดสังคมแบบเดิมอยู่ กองทัพบกจึงมีหน้าที่ในการสอนระเบียบวินัยให้กับพวกเขา ก่อนปลดประจำการ
3. กองทัพบกยังมีการนำเสนอสารผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของหน่วยเพื่อกระตุ้นเร้าให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้
4. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะใช้ทักษะส่วนบุคคลในการออกคำสั่งให้เห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยอากัปกิริยาที่น่าเชื่อถือ อารมณ์ประกอบด้วย ซึ่งในประเด็นนี้ ทหารจะได้รับการปลูกฝังเรื่องของความเป็นผู้นำทุกคนอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของแต่ละหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบกในการพูดโน้มน้าวใจเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการได้

จุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ

ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการได้ใช้คำพูดเพื่อให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งว่า ถ้าไม่ช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเกิดผลกระทบกับตัวเขา ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ อย่างไร

กลยุทธ์การมีเหตุผล

ในการสื่อสารกับพลทหารกองประจำการ ผู้บังคับบัญชาจะต้องมีเหตุผลในการสั่งการให้พลทหารกองประจำการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการให้เหตุผลและความสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้พลทหารกองประจำการเข้าใจและเห็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักในการมีส่วนร่วมเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมไม่ให้มีผลกระทบต่อตัวพวกเขาเองและต่อสังคมโดยรวม

วิธีการให้เหตุผลที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นใช้มีดังต่อไปนี้

1. การอบรมชี้แจง ให้เห็นข้อดี ข้อเสีย โดยใช้วิธีการสื่อสาร โน้มน้าวใจว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น กระทบไปเพื่อคุณภาพชีวิต หรือ ความเป็นอยู่ของพวกเขาเองอย่างไร
2. การชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน จากการที่ผู้บังคับบัญชาได้รับความรู้ผ่านสื่อมวลชนต่างๆ มาเพื่อบอกต่อให้กับพลทหารกองประจำการให้เกิดความเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิทธิของพวกเขาในการที่จะช่วยกันจัดการและรักษาไว้ให้คงอยู่ เช่น กรณีภัยแล้ง การปลูกพืชผล ถ้าไม่มีน้ำ ก็ไม่มีผลผลิต หรือ กรณีน้ำท่วม เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าของมนุษย์
3. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม หรือ ส่งคนไปอบรมเพิ่มเติม เช่น กรณีนำศูนย์คิวเซ จากจังหวัดสระบุรีมาแนะนำ การใช้สาร EM ให้กับพลทหารกองประจำการ เป็นต้น

กลยุทธ์การให้รางวัล

เป็นอีกกลยุทธ์ที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการเลือกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจะลงไปตรวจสอบด้วยตนเองอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ว่า สิ่งที่สั่งการลงไปแล้วนั้น พลทหารกองประจำการ มีความเข้าใจและให้ความร่วมมือมากน้อยแค่ไหน ด้วยการสังเกตและสอบถามด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์ พบว่า การให้รางวัล ถือเป็นจุดสนใจอันหนึ่งที่สามารถโน้มน้าวใจพลทหารกองประจำการให้มีส่วนร่วมกับการก่อกำเนิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นได้ โดยการให้รางวัลสามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การให้รางวัลแบบเป็นส่วนรวม

จากการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ ใช้วิธีการพุดชมเชยหน้าแถวเป็นส่วนรวม เมื่อพลทหารกองประจำการให้ความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพุดชมเชยนั้นเป็นการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่ดีขึ้น และ ทำให้พลทหารกองประจำการเกิดความรู้สึกอยากจะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกองทัพมากขึ้น และเพื่อให้ทุกคนถือเป็นตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม ผู้บังคับบัญชาจะใช้การชมเชยเป็นรายบุคคลด้วยหากพบเห็นพลทหารกองประจำการบางคนมีพฤติกรรมที่ดีในการช่วยหน่วยจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การให้รางวัลแบบเป็นรายบุคคล

จากการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาบางท่าน ใช้วิธีการให้รางวัลเฉพาะรายบุคคล ด้วยวิธีการให้สิทธิในการลาพักผ่อนเพิ่มมากขึ้น กับพลทหารกองประจำการที่มีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมกับหน่วยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการกระตุ้นให้พลทหารกองประจำการอยากจะมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากพลทหารกองประจำการต้องการมีเวลาว่างที่จะกลับไปหาครอบครัวที่ต่างจังหวัด และมีเวลาพักผ่อนบ้าง ภายหลังจากฝึกฝนจากหน่วย ปกติพลทหารกองประจำการจะมีสิทธิในการลาอยู่บ้างแล้ว หากแต่ผู้บังคับบัญชาจะให้สิทธิเพิ่มขึ้นแล้วแต่โอกาสและเทศกาล นับว่าเป็นสิ่งตอบแทนที่พวกเขาต้องการ

กลยุทธ์การสั่งสอน

การสั่งสอน เป็นการใช้วจนภาษารูปแบบหนึ่งเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจกับพลทหารกองประจำการในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม อบรมสั่งสอนให้พลทหารกองประจำการรู้และเข้าใจในสิทธิของบุคคลในการร่วมกันกับกองทัพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การนำความรู้ในสิ่งที่ไม่รู้ใ้ส่องมองให้กับพลทหารกองประจำการ เพื่อให้พวกเขาได้รับข้อมูลข่าวสาร และเป็นการชี้แนะเพื่อก่อให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม โดยกลยุทธ์การสั่งสอนแยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การสั่งสอนโดยตรง

ลักษณะคำสั่งสอนที่ใช้ จะเป็นลักษณะของการชี้ให้เห็นถึงคุณและโทษของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่ประหยัด โดยผู้บังคับบัญชาจะต้องทำให้เขาเกิดความเข้าใจก่อนว่า ถ้าเขาทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม แล้วมันจะเกิดประโยชน์กับตัวเขาอย่างไร และถ้าไม่ทำจะเกิดผลกระทบต่อตัวเขาและคนอื่นๆ อย่างไร ส่วนมากจะออกมาในรูปของการบรรยายในเชิงอบรมวิชาการ และ การอธิบายให้พลทหารกองประจำการเข้าใจถึงสิทธิของตนเองในการมีส่วนร่วมกับกองทัพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นในลักษณะของการสนทนา รายบุคคล จากการลงไปสอบถามความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น อีกทั้งเป็นการวางกฎข้อบังคับในเชิงปฏิบัติ ว่าผลดีและผลเสียในการไม่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับนั้น จะเป็นอย่างไร

นอกจากนี้แล้ว ผู้บังคับบัญชายังใช้วิธีการสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง และ สอนให้พลทหารกองประจำการได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ถือเป็นการสั่งสอนให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การ

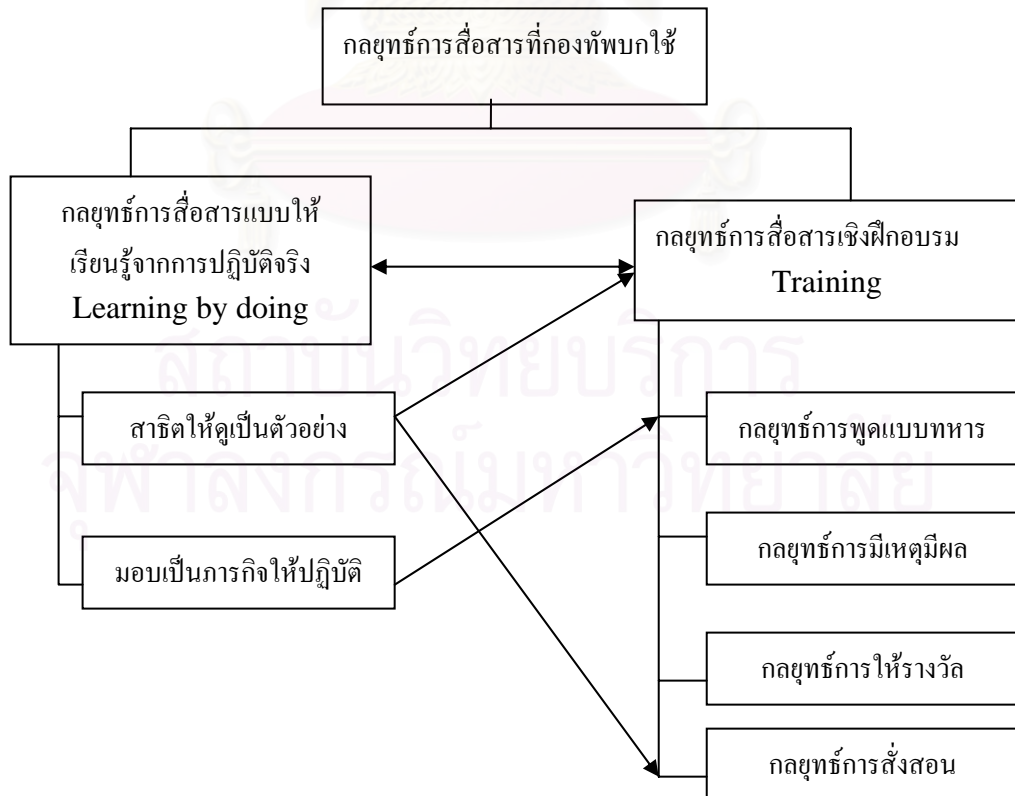
บ้ำบ้ค้ำน้ำเสี้ยด้วยการใช้สาร EM การแยกขยะ เป็นต้น เป็นการสั่งสอนโดยตรงที่ช่วยก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน และแม่นยำขึ้น

2. การสั่งสอนโดยอ้อม

นอกจากการสั่งสอนโดยตรงแล้ว ยังมีการสั่งสอนโดยอ้อมอีกด้วย คือ การแทรกคำสอนไว้ในกิจกรรม อาทิเช่น กรณีการประหยัดน้ำและไฟ จะทำสำเนาบัตรแจกจ่ายทุกหน่วยว่า แต่ละหน่วยมีการใช้น้ำ ไฟ ใช้อย่างไร เป็นการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ว่าถ้าไม่ช่วยกันประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ จะทำให้ตนเองและชุมชนเดือดร้อนมากแค่ไหน รวมทั้งคำเตือนสติในหลายๆ เรื่อง ขณะพลทหารกองประจำการกำลังลงมือปฏิบัติจริง

กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 2 ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์กระบวนการสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึก สาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมไว้ด้วย โดยนำแนวคิดเรื่องแบบจำลองการสื่อสารของ เดวิด เบอร์โล (David K. Berlo) ซึ่งประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และ ผู้รับสาร มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ สำหรับในบทนี้ จะขอกว่า ถึง 3 องค์ประกอบแรก คือ ผู้ส่งสาร สาร และ สื่อ ส่วนการวิเคราะห์ผู้รับสาร นั้น ผู้วิจัย จะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 6 ผลการวิจัย สำหรับ 3 องค์ประกอบแรก มีดังนี้

ผู้ส่งสาร (Sender)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในที่นี้ ผู้ส่งสาร ก็คือ กองทัพบกโดยผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารแก่พลทหารกองประจำการ ซึ่งผู้บังคับบัญชาโดยส่วนใหญ่ มีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ทักษะทางการสื่อสาร ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะได้รับการปลูกฝังการเป็นผู้นำและผ่านการฝึกอบรมวิชาครุทหารมาแล้วทั้งสิ้น จึงทำให้ ทักษะทางการสื่อสารย่อมได้รับการปลูกฝังมาแล้วเช่นกัน และก่อนที่ผู้บังคับบัญชาจะถ่ายทอดสิ่งที่ต้องการให้กับพลทหารกองประจำการนั้น ตัวผู้บังคับบัญชานั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการสื่อสารก่อน จึงจะทำให้พลทหารกองประจำการเข้าใจในทิศทางเดียวกันได้

2. ทักษะคติ จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ มีทัศนคติต่อเรื่องสิทธิในการจัดการสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมในทางบวกอยู่แล้ว เนื่องจากเป็นเรื่องที่ประเทศชาติกำลังให้ความสนใจ และ เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตัวพวกเขาเองด้วย จึงทำให้ข้อมูลข่าวสารที่พลทหารกองประจำการจะได้รับนั้นเป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาเอาใจใส่เป็นอย่างมาก เพื่อช่วยกองทัพบกและช่วยประเทศชาติในการสร้างคนในชาติให้มีคุณภาพ และ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้มากขึ้นกว่าเดิม

3. ระดับความรู้ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นยังคงมีระดับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมไม่เท่ากัน จึงทำให้ทางกองทัพบก มีความจำเป็นในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาความรู้ด้วยการให้การศึกษากับผู้บังคับบัญชาของหน่วยขึ้นตรงมากขึ้นเกี่ยวกับเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อลดอุปสรรคในการถ่ายทอดสารให้กับพลทหารกองประจำการต่อไป

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่ ทราบพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของพลทหารกองประจำการเป็นอย่างดี จึงทำให้การสื่อสารที่นำมาใช้มีความเหมาะสมมากขึ้น

อีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือ ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร ผู้วิจัยพบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะมีความน่าเชื่อถือโดยอำนาจหน้าที่ของตนเองอยู่แล้ว จึงสามารถโน้มน้าวใจพลทหารกองประจำการให้ ปฏิบัติตามตนเองได้ง่ายขึ้น

สาร (Message)

สาร คือ เนื้อหา เรื่องราวที่มีความหมายโดยถูกแสดงออกมาผ่านทางภาษาหรือสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ ทำให้ผู้ทำการสื่อสารทั้งสองฝ่ายเกิดการรับรู้ร่วมกันได้ ในงานวิจัยชิ้นนี้ สารเป็นองค์ประกอบสำคัญ องค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการสื่อสาร เนื่องจากทำหน้าที่กระตุ้นเร้าให้พลทหารกองประจำการเกิดการรับรู้ความหมายและมีปฏิกิริยาตอบสนอง และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการดำรงชีวิตตามแนวทางที่ กองทัพบกกำหนดไว้

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของสาร คือ รหัสของสาร (Message Codes) เนื้อหาของสาร (Message Content) และ การจัดสาร (Message Treatment) ผลการวิเคราะห์มีดังนี้

1. รหัสของสาร เป็นลักษณะของภาษา (Language) สัญลักษณ์ (Symbolic) และ สัญญาณ (Signal)

จากการวิจัย เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นมีการใช้รหัสสาร แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ในการสื่อสารกับพลทหารกองประจำการ คือ 1) รหัสของสารที่ใช้คำ (Verbal Message Code) ได้แก่ ภาษาพูด และ ภาษาเขียน 2) รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Nonverbal Message Code) ได้แก่ สัญลักษณ์ และ สัญญาณ

1) รหัสของสารที่ใช้คำ จะเป็นลักษณะของภาษาพูดและเขียน ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะนำมาใช้เมื่อ ต้องทำการชี้แจงให้พลทหารกองประจำการฟัง ในการฝึกอบรมประจำวัน และ การฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง เช่น การใช้สาร EM เป็นต้น

การใช้ภาษาพูดของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นนั้น จะเป็นลักษณะการสั่งการให้ปฏิบัติ ซึ่งถือเป็น ลักษณะเฉพาะของทหาร นอกจากนี้ ยังใช้คำพูดในเชิงให้เหตุผลเพื่อชี้ให้เห็นคุณและโทษของการไม่ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ภาษาที่ใช้จำเป็นต้องใช้คำศัพท์ทางวิชาการให้น้อย เนื่องจากพลทหารกองประจำการมีระดับการศึกษาไม่เท่ากัน

การใช้ภาษาเขียน มักออกมาในรูปหนังสือคำสั่งของทางราชการ เพื่อให้หน่วยขึ้นตรงของ กองทัพบกให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งวารสารของ กองทัพบก ที่ช่วยให้พลทหารกองประจำการได้รับรู้ข่าวสารเพิ่มเติม

2) รหัสของสารที่ไม่ใช่คำ มีบทบาทอย่างมากในการสร้างจิตสำนึกให้กับพลทหารกอง ประจำการ ในที่นี้ จะใช้การสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นสัญลักษณ์ว่า ถ้าทำตามนี้ จะมีประโยชน์อย่างไร อย่างไรก็ตาม ผู้บังคับบัญชาจำเป็นต้องใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นตัวช่วยเสริมให้การสาธิตนั้นประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

2. เนื้อหาของสาร

จากการวิจัย พบว่า เนื้อหาของสารที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นใช้ในการสื่อสารกับพลทหารกอง ประจำการนั้น มีการใช้เนื้อหาของสาร 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1) สารประเภทข้อเท็จจริง ได้แก่ สารที่รายงานให้ทราบถึงความจริงต่างๆ เช่น ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิธีการใช้สาร EM เป็นต้น

การถ่ายทอดเนื้อหาของสารที่เป็นข้อเท็จจริงสู่พลทหารกองประจำการนี้ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับ ชั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่พลทหารกองประจำการเป็นหลัก เนื่องจากระดับการศึกษา และสภาพแวดล้อมของพลทหารกองประจำการแตกต่างกัน ทำให้การรับรู้ข่าวสารย่อมแตกต่างกัน จึงทำให้ผู้บังคับบัญชาต้องชี้แจงให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ที่ตรงกัน เพื่อความร่วมมือในการปฏิบัติตามคำสั่งต่อไป

2) สารประเภทข้อคิดเห็น ได้แก่ สารซึ่งเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในจิตใจจากการประเมิน ของผู้ส่งสาร โดยลักษณะของเนื้อหาของสารประเภทนี้ที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นนำมาใช้สื่อสารกับ พลทหารกองประจำการ จำแนกได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

2.1 ข้อคิดเห็นในเชิงประเมินค่า ได้แก่ สารที่บ่งชี้ลงไปว่าอะไรดี หรือ ไม่ดี ควร หรือ ไม่ควร มี ประโยชน์หรือโทษ ในที่นี้ เป็น การชี้ให้พลทหารกองประจำการเห็นถึงคุณและโทษเกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากไม่ช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะส่งผล กระทบต่อคุณภาพชีวิต ของพวกเขาอย่างไร เช่น หากทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง จะส่งกลิ่นเหม็นไปทั่ว กองร้อย กองพัน ทำให้ทุกคนต้องสูดดมกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์เข้าปอดทำให้สุขภาพไม่ดีได้

2.2 ข้อคิดเห็นเชิงแนะนำ ได้แก่ สารที่บอกกล่าวให้ผู้รับสารทราบว่าจะทำอะไร ด้วยขั้นตอนอย่างไร จึงจะประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ตัวอย่างเช่น การแนะนำให้ใช้สาร EM ในการบำบัดน้ำเสีย ต้องมีการอธิบายวิธีการใช้งานก่อน การปลูกต้นไม้ บางประเภทจำเป็นต้องสอนวิธีการปลูกด้วย เช่น การสาธิตการปลูกหญ้าแฝก เป็นต้น

3) การจัดสาร

จากการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ได้ทำการจัดเรียงเรียงข้อความ ซึ่งตั้งอยู่บนลำดับขั้นของการจูงใจ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นการกระทำ (Action) เป็นขั้นที่ผู้รับสารปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ส่งสาร จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะสั่งการให้พลทหารกองประจำการ ได้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นลักษณะของการมอบหมายภารกิจให้ปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น จึงเน้นให้พลทหารกองประจำการมีประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง เป็นไปตามแนวทางที่กองทัพบกวางไว้ เนื่องจากพลทหารกองประจำการ มีเป็นจำนวนมาก และ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน จึงเห็นควรให้ลงมือปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ตัวอย่างเช่น การดูแลโรงนอน การรักษาความสะอาดภายในหน่วย การประหยัดน้ำ การประหยัดไฟ เป็นต้น

2. ขั้นการบรรยายให้เห็นภาพชัดเจน (Visualization) ขั้นนี้คือ ขั้นที่ผู้ส่งสารใช้สารหรือสัญลักษณ์ในการสร้างจินตนาการให้ผู้รับสารเห็นภาพชัดเจนขึ้น ส่วนมากแล้ว ขั้นตอนนี้ จะกระทำควบคู่ไปกับขั้นของการกระทำ เช่น เรื่องการปลูกหญ้าแฝก จะมีผู้บังคับบัญชามอบบรรยายขณะให้พลทหารกองประจำการปฏิบัติโดยตรงในพื้นที่ หรือ อาจเป็นลักษณะของการสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ขั้นตอนการใช้สาร EM ในการบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

3. ขั้นสร้างความต้องการ (Need) ขั้นนี้ เป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ผู้ส่งสารเชิญชวนหรือโน้มน้าวใจเป็นสิ่งที่เขาต้องการ หรืออยากกระทำ ภายหลังจากการให้พลทหารกองประจำการได้ลงมือปฏิบัติและบรรยายให้เห็นภาพชัดเจนแล้ว ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจะมีการชี้แจงอีกครั้งถึงประโยชน์ของการกระทำนั้น เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้พลทหารกองประจำการนำสิ่งที่ได้รับจากการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ไปใช้ภายหลังปลดประจำการไปแล้ว

4. ขั้นสร้างความสนใจ (Attention) ขั้นนี้ เป็นการจัดเรียงเรียงสารเรียกร้องให้ผู้รับสารสนใจ โดยผู้บังคับบัญชาจะใช้จุดจูงใจต่างๆ ดังกล่าวไปแล้วข้างต้น ในกลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรม เพื่อกระตุ้นความสนใจในการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของพวกเขามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายหลังปลดประจำการไปแล้ว

5. ขั้นตอบสนองความต้องการ (Satisfaction) ขั้นนี้ คือ ขั้นที่ผู้รับสารเกิดความรู้สึกว่า

จะต้องทำตามที่ผู้ส่งสารเชิญชวนเพื่อโน้มน้าวใจ กล่าวคือ เป็นขั้นของการที่พลทหารกองประจำการสนองตอบด้วยการนำสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาให้กระทำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น การปลูกต้นไม้และรดน้ำต้นไม้ภายในหน่วย การรักษาความสะอาดภายในหน่วย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์และในบางหน่วยงานของกองทัพพบ ว่า ลำดับขั้นในการจูงใจของผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นอาจเปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น กรณีการใช้สาร EM ในการบำบัดน้ำเสีย จะมีลำดับขั้นในการจูงใจดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ (Attention) เป็นขั้นของการเรียกร้องความสนใจจากผู้รับสาร โดยผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นจะโน้มน้าวใจให้พลทหารกองประจำการเห็นถึงประโยชน์ของการใช้สาร EM เสียก่อน เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจที่จะใช้สาร EM

2. ขั้นสร้างความต้องการ (Need) เป็นขั้นของการกระตุ้นให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกว่าสิ่งที่ผู้ส่งสารเชิญชวนหรือโน้มน้าวใจเป็นสิ่งที่เขาต้องการ หรืออยากกระทำ จากกรณีของการใช้สาร EM จึงเป็นการกระตุ้นให้พลทหารกองประจำการรู้สึกต้องการที่จะทดลองใช้สาร EM ในการบำบัดน้ำเสีย

3. ขั้นตอบสนองความต้องการ (Satisfaction) จะเป็นขั้นที่ผู้รับสารเกิดความรู้สึกว่าจะต้องทำตามที่ผู้ส่งสารเชิญชวนเพื่อโน้มน้าวใจให้ตอบสนองความต้องการ เป็นการถ่ายทอดสารให้พลทหารกองประจำการรับรู้คือสารที่ทำให้พลทหารกองประจำการตระหนักว่ากองทัพภาคหวังว่าพวกเขาจะนำสิ่งที่ได้รับการโน้มน้าวใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปปฏิบัติ ในตัวอย่างนี้ เป็นการคาดหวังให้พลทหารกองประจำการนำสาร EM ไปใช้ในการบำบัดน้ำเสียภายในหน่วยทหารและ เมื่อเขาปลดประจำการไปแล้ว พวกเขาจะนำสาร EM ไปใช้ในการบำบัดน้ำเสียในชีวิตประจำวันของพวกเขาเอง

4. ขั้นการบรรยายให้เห็นภาพชัดเจน (Visualization) ขั้นนี้ คือ ขั้นที่ผู้ส่งสารใช้สารหรือสัญลักษณ์ในการสร้างจินตนาการให้ผู้รับสารเห็นภาพ เป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารตัดสินใจลงมือปฏิบัติ ในขั้นนี้ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นจะถ่ายทอดสารให้พลทหารกองประจำการคิดถึงว่า หากพวกเขาร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังแล้ว สิ่งที่จะพวกเขาจะได้รับจากการกระทำนั้นเป็นอย่างไร ตัวอย่างกรณีของการใช้สาร EM ผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้น จะแสดงให้พลทหารกองประจำการเห็นว่าสาร EM สามารถใช้บำบัดน้ำเสียได้จริง ด้วยการบรรยายประกอบการสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อให้พลทหารกองประจำการเห็นภาพที่ชัดเจนและต้องการนำไปปฏิบัติ

5. ขั้นการกระทำ (Action) เป็นขั้นที่ผู้รับสารปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกโน้มน้าวใจ พลทหารกองประจำการจะปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับตัวอย่างกรณีการใช้สาร EM พลทหารกองประจำการจะช่วยหน่วยบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้สาร EM นั่นเอง รวมทั้ง นำสาร EM กลับไปใช้บำบัดน้ำเสียที่บ้านของตนเองอีกด้วย

สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร (Channel)

ในการสื่อสารใดๆ ก็ตามผู้ส่งสารย่อมต้องอาศัยช่องทางหรือสื่อให้ทำหน้าที่นำสารไปยังผู้สื่อสารที่อยู่ปลายทาง และด้วยเหตุที่การสื่อสารของมนุษย์มีอยู่มากมายหลายประเภทด้วยกัน ผู้ส่งสารจึงต้องเลือกใช้ช่องทางและสื่อให้เหมาะสมแก่การสื่อสารในบริบทและสถานการณ์หนึ่งๆ

สำหรับการสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการนั้น สื่อหลักที่สำคัญ คือ สื่อบุคคล ซึ่งก็คือ ตัวผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นนั่นเอง โดยช่องทางในการสื่อสารที่ใช้ จำแนกออกเป็น 2 ช่องทางใหญ่ๆ คือ

1) การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปในลักษณะบุคคลต่อบุคคล (Person to person) เป็นการสื่อสารโดยตรง ผู้สื่อสารจะเผชิญหน้ากัน ทุกคนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร

จากการวิจัย พบว่า เครื่องมือของสื่อบุคคล หรือ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ที่ใช้ในการสื่อสารกับพลทหารกองประจำการ มากที่สุด คือ ภาษาพูด ซึ่งขณะทำการสื่อสารระหว่างบุคคล ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะสื่อสารในลักษณะของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยการสื่อสารจะเกิดขึ้นเมื่อผู้บังคับบัญชาลงมาตรวจสอบที่กองพันหรือกองร้อยด้วยตนเองและเรียกพลทหารกองประจำการมาสอบถามเป็นรายบุคคล หากเห็นว่าไม่เข้าใจในสิ่งที่สื่อสาร ผู้บังคับบัญชาจะเรียกมาพูดซ้ำเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

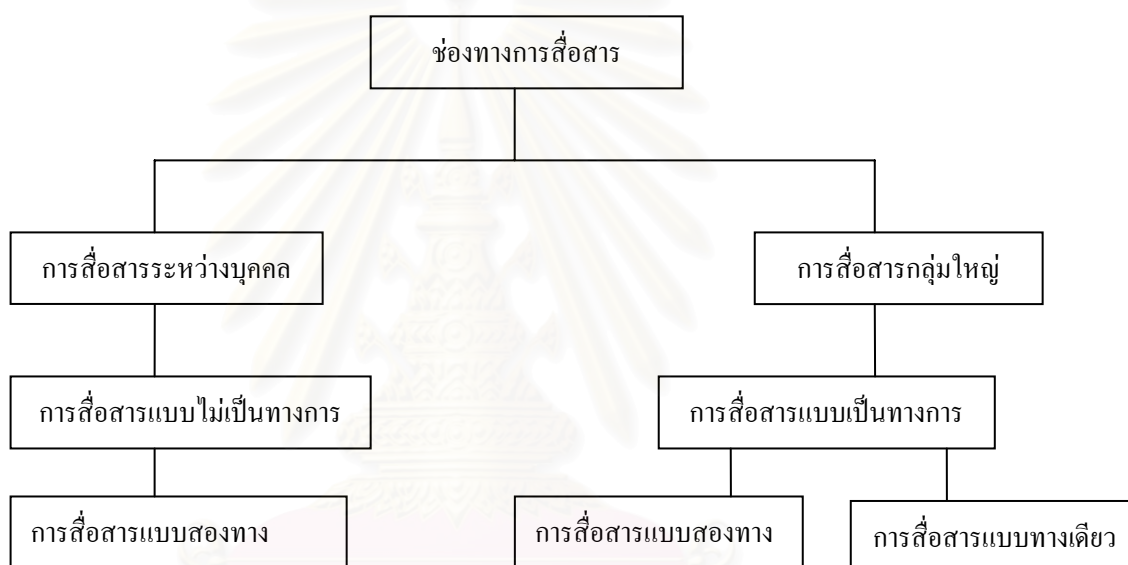
2) การสื่อสารกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างคนจำนวนมาก ซึ่งอยู่ในที่เดียวกันมีคนจำนวนมากเข้าร่วมกิจกรรมการสื่อสารทำให้ขาดลักษณะของการสื่อสารแบบบุคคลต่อบุคคลไป บางกรณีต้องใช้สื่ออื่นเข้าช่วย

จากการวิจัย พบว่า การสื่อสารกลุ่มใหญ่ที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นลักษณะของการสื่อสารกลุ่มใหญ่อย่างเป็นทางการ โดยจะเป็นในลักษณะการอบรมชี้แจงประจำวัน การฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง ตัวอย่างเช่น การใช้สาร EM เพื่อบำบัดน้ำเสีย การปลูกหญ้าแฝก การแยกขยะ เป็นต้น พลทหารกองประจำการจะได้รับการชี้แจงและอธิบายประโยชน์จากการใช้สาร EM เป็นส่วนรวม ประโยชน์จากการปลูกหญ้าแฝก การเพาะพันธุ์หญ้าแฝก วิธีการแยกขยะ เมื่อทำการอบรมชี้แจงเป็นส่วนรวมอย่างเป็นทางการแล้ว ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของพลทหารกองประจำการในภาพรวม หากพบว่ามิบุคคลใดยังคงไม่เข้าใจและกระทำ

การสิ่งใดที่เป็นผลกระทบต่อส่วนรวมอยู่ ผู้บังคับบัญชาจะเรียกบุคคลที่มีปัญหานั้นมาพบ และใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลดังกล่าวข้างต้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผู้วิจัย ขอสรุปช่องทางการสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชน ด้านสิ่งแวดล้อม แสดงตามแผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 ช่องทางการสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ

นอกจากนี้แล้ว จากการวิจัยยังพบอีกว่า ลักษณะของการสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การสื่อสารแบบทางเดียว

ในการถ่ายทอดความรู้หรือการฝึกอบรมของทหาร ในบางสถานการณ์ ต้องการความรวดเร็ว เนื่องจาก ผู้บังคับบัญชา มีภารกิจอื่นๆ รออยู่ จึงจำเป็นต้องใช้ การสื่อสารแบบทางเดียว คือ ไม่เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร จะเป็นในลักษณะของการชี้แจงสั่งการให้ปฏิบัติ เป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่า ทหารใช้วิธีการสื่อสารทางเดียวแบบบนลงล่าง (Downward Communication) ซึ่งจะออกมาในรูปของคำสั่งด้วยวาจา หรือ คำสั่งลายลักษณ์อักษร ซึ่งวิธีการสื่อสารในลักษณะนี้ จะทำให้ตัวสารมี

น้ำหนัก มีความน่าเชื่อถือ เป็นวิธีการสื่อสารที่มีลักษณะของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีข้อดีในแง่ที่ว่า ทำให้การถ่ายทอดข่าวสารทำได้ง่าย และ รวดเร็ว สำหรับคนจำนวนมาก เพราะผู้บังคับบัญชาไม่ต้องรอจังหวะในการรอรับฟังสารหรือปฏิกิริยาตอบกลับจากพลทหารกองประจำการ จึงทำให้การปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ขณะเดียวกัน ก็มีข้อเสียด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเป็นการสื่อสารที่ส่งผลไปยังอีกฝ่ายแล้วไม่มีการโต้ตอบกลับมา ซึ่งจะทำให้เกิดโอกาสซักถาม อยากรู้ก็ตาม มีผู้บังคับบัญชาหลายท่านใช้การสื่อสารแบบสองทาง ด้วยการพูดคุยกับพลทหารกองประจำการเป็นรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพมากกว่าการสื่อสารแบบทางเดียว โดยไม่สามารถรับรู้ถึงปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสารได้ทันที

2. การสื่อสารแบบสองทาง

การสื่อสารแบบสองทาง เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ถูกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น การอบรมการใช้สาร EM ย่อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมซักถามได้ เป็นต้น จะเห็นว่า ลักษณะของการนำไปใช้จะแตกต่างกันตามรูปแบบของกิจกรรมที่กองทัพบกจัดขึ้น

นอกจากนี้แล้ว กองทัพบกยังได้นำสื่อและเครื่องมืออื่นๆ มาใช้ประกอบอีกด้วย ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยให้เห็นภาพของจริง สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันยังใช้ไม่มากนัก

ผลการวิจัยส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นแต่ละท่าน มีแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ โดยผู้วิจัยขอสรุปแนวทางที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่เห็นว่า การส่งเสริมให้พลทหารกองประจำการมีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติให้มากขึ้น จะสามารถช่วยกระตุ้นจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

2. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่ เห็นว่าควรพัฒนาความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้บังคับบัญชาให้เพิ่มขึ้นกว่าเดิม เพื่อสร้างความตระหนักให้เกิดในตัวผู้บังคับบัญชาเองก่อน แล้วจึงสามารถถ่ายทอดให้กับพลทหารกองประจำการด้วยอารมณ์ ความรู้สึกที่ให้ความสำคัญกับ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น ย่อมมีส่วนทำให้พลทหารกองประจำการมีพฤติกรรมในการรักษาสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด

3. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่ เห็นว่า ควรมีการเชิญวิทยากรภายนอกมาบรรยายเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำไมต้องช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น อาจใช้ผู้นำทางสังคมมาแนะนำเสนอ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก และรู้ถึงสิทธิของตนเองในการร่วมมือกับกองทัพและรัฐบาลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการใช้งานในอนาคต

4. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่ เห็นว่า กองทัพบกควรใช้การสื่อสารแบบสองทาง จะช่วยให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ ได้ดีกว่าการสื่อสารแบบทางเดียว กล่าวคือ เมื่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นสั่งการให้พลทหารกองประจำการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของหน่วยแล้ว ต้องมีการตรวจสอบ ว่าพลทหารกองประจำการมีความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ให้ปฏิบัติหรือไม่ โดยเห็นควรให้ผู้บังคับบัญชามาสังเกตพฤติกรรมของพลทหารกองประจำการด้วย

5. ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่ เห็นควรให้มีการประเมินผลและติดตามผลให้เป็นรูปธรรมด้วย เนื่องจากปัจจุบันกองทัพบกขาดในจุดนี้ อาจใช้ในรูปแบบสอบถาม หรือ แบบสัมภาษณ์ พลทหารกองประจำการทั้งที่อยู่ประจำการและปลดประจำการไปแล้ว และ ควรทำการประเมินผลทันทีทันใด ที่มีการให้ความรู้กับพลทหารกองประจำการไปแล้วเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าพลทหารกองประจำการนั้น มีความเข้าใจ และ ตระหนักถึงสิทธิของตนเองในการร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับกองทัพมากขึ้นจากเดิมหรือไม่ อย่างไร

ผลการวิจัยส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่ มีความพร้อมและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมร่วมกับกองทัพบกในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ให้กับพลทหารกองประจำการกระทำในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น จะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากกำลังพลทุกๆฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องอาศัยปัจจัยอื่นๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การประสานงานกันของหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบก และความรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย จึงจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ต่อไป

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จำแนกตามประเด็นดังต่อไปนี้

รูปแบบการมีส่วนร่วมกับกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

จากการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีส่วนร่วมกับกองทัพบกในรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ

1. ผู้บังคับบัญชามีส่วนร่วมโดยตรง เช่น การอบรมชี้แจงให้พลทหารกองประจำการเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ผู้บังคับบัญชามีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านทางกิจกรรมที่จัดขึ้นร่วมกับหน่วยงานอื่น แล้วจัดให้พลทหารกองประจำการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ด้วย

สาเหตุของการมีส่วนร่วมกับกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

จากการวิจัย พบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นต้องการมีส่วนร่วมกับกองทัพบก มี 2 สาเหตุด้วยกัน ดังนี้

1. หน่วยขึ้นตรงของกองทัพบกได้รับนโยบายจากหน่วยเหนือมาปฏิบัติ จึงทำให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นต้องปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายนั้น
2. ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่โลกกำลังให้ความสนใจอยู่เป็นอันมาก เห็นได้จากสื่อมวลชนต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผลกระทบจากการไม่ช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันส่งผลต่อสุขภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้น และ มีการนำเสนอในรูปของการเรียกร้องให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิของตนเองในการช่วยรัฐจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้พอเพียง จึงทำให้ผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่เห็นความสำคัญในการช่วยกองทัพบกเพื่อช่วยรัฐในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ตามมาตรากฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมกับกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

จากการวิจัย พบว่า การที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจะให้ความร่วมมือกับกองทัพบกเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่ได้ราบรื่นเสมอไป มีปัญหาและอุปสรรคหลายประการด้วยกัน พอสรุปได้ดังนี้

1. ตัวผู้บังคับบัญชาแต่ละท่านมีขีดจำกัดในเรื่องความรู้ จึงทำให้การถ่ายทอดให้กับพลทหารกองประจำการมีขีดจำกัดไปด้วย
2. เนื่องจากภารกิจของกองทัพบกมีเป็นจำนวนมาก ทำให้หลายหน่วยงานของกองทัพบกขาดการเอาใจใส่ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม จึงทำให้พลทหารกองประจำการเพิกเฉยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมไปด้วย
3. ขาดสิ่งจูงใจมากระตุ้นเร้าให้ตัวผู้บังคับบัญชาเล็งเห็นความสำคัญของการร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. เนื่องด้วยปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องใหญ่ ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของทหารนั้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จึงเห็นควรได้รับการประสานงานจากภาครัฐมากกว่านี้ จึงจะพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของพลทหารกองประจำการได้ดีขึ้น
5. เรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องใหม่สำหรับกำลังพลกองทัพบก ฉะนั้นการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องอาศัยเวลา แรงกายและแรงใจ เป็นอย่างมาก และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นผลให้การดำเนินการในส่วนนี้ ต้องเร่งรัดสร้างจิตสำนึกในความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมต่อหน่วย ต่อชุมชน และต่อประเทศชาติมากขึ้น จึงทำให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น รู้สึกถึงความยากลำบากในการมีส่วนร่วมเพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในเรื่องดังกล่าว

กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น

ผลการวิจัย พบว่า การสื่อสารของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นนั้น ส่วนใหญ่รับนโยบายจากหน่วยเหนือมาปฏิบัติ จึงเป็นลักษณะของการสื่อสารจากบนลงล่าง (top-down) เป็นลักษณะการสื่อสารแบบทางเดียว กล่าวคือ เป็นการสื่อสารแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้บังคับบัญชาของหน่วยขึ้นตรงไม่ได้ร่วมในการวางแผนงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกองทัพบก แต่เป็นเพียงผู้รับนโยบายและแผนจากกองทัพบกมาปฏิบัติเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการรับนโยบายมาปฏิบัติแล้วนั้น แต่ละหน่วยขึ้นตรงจะมีกระบวนการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ พวกเขาจะใช้การสื่อสารแบบสองทางร่วมด้วย และ ต้องการให้การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงต้องใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยผู้บังคับบัญชาแต่ละท่านนั้นจะติดต่อสื่อสารกับพลทหารกองประจำการตามช่องทางการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือ การสื่อสารกลุ่มใหญ่ ตามที่ได้กล่าวไปแล้ว ผู้บังคับบัญชาจะเปิดโอกาสให้พลทหารกองประจำการสามารถซักถามได้เมื่อเกิดความคลางแคลงสงสัย หากแต่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นยังคงขาดการปรึกษาหารือกัน จึงทำให้การสื่อสารกับพลทหารกองประจำการอาจเป็นไปในทิศทางตามแต่

ผู้บังคับบัญชาแต่ละท่านกำหนดไว้เอง กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจึงยังคงไม่สมบูรณ์นัก

จึงสรุปได้ว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ได้คำนึงถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มพลทหารกองประจำการ ด้วยการกำหนดกิจกรรมภายในหน่วยขึ้นเพื่อให้พลทหารกองประจำการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมกับการกองทัพบกเกี่ยวกับประเด็นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ดังจะเห็นได้จาก การให้พลทหารกองประจำการได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ นั่น อีกทั้งการชี้แจงให้เห็นถึงคุณและโทษเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นการกระตุ้นให้พลทหารกองประจำการเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นหากไม่ช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของพวกเขาอย่างไร จึงทำให้พลทหารกองประจำการรู้สึกอยากจะมีส่วนร่วมกับผู้บังคับบัญชาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยเชิงปริมาณ จากการสำรวจข้อมูลของพลทหารกองประจำการ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในประเด็นเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และ ความตระหนักของพลทหารกองประจำการอันนำไปสู่พฤติกรรม เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าความแปรปรวน โดยนำเสนอข้อมูลในรูปตารางเพื่ออธิบาย ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง คือ

1. ข้อมูลส่วนตัว ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ภูมิลำเนาเดิม ที่พักอาศัย ปัจจุบัน
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
3. กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
4. ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

ใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคู่ต่างๆ ที่ศึกษา

1. ข้อมูลส่วนตัว

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ภูมิลำเนาเดิม ที่พักอาศัยปัจจุบัน สามารถแสดงผลได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
18 – 21 ปี	150	37.1
22 – 25 ปี	237	58.5
26 – 30 ปี	18	4.4
รวม	405	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคั้งนี้มีทั้งหมด 405 คน ประกอบด้วยบุคคลอายุ 22 – 25 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.52 รองลงมา คืออายุ 18 – 21 ปี และ อายุ 26 – 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.04 และ 4.44 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	52	12.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	123	30.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	125	30.9
ปวช.	41	10.1
ปวส./อนุปริญญา/เทียบเท่า	44	10.9
ปริญญาตรี	20	4.9
รวม	405	100

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.9 และ 30.4 ตามลำดับ รองลงมา คือ ผู้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 12.8 และ ผู้ที่มีการศึกษาระดับปวช. และ ปวส./อนุปริญญา/เทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 10.1 และ 10.9 ตามลำดับ และ มีผู้ที่ศึกษาระดับปริญญาตรีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.9 เท่านั้น

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	347	85.7
สมรส	57	14.1
หม้าย/หย่า/แยก	1	0.2
รวม	405	100

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นโสด คิดเป็นร้อยละ 85.7 รองลงมา คือ สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 14.1 และ สถานภาพเป็นหม้าย/หย่า/แยก คิดเป็นร้อยละ 0.2

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิลำเนาเดิม

ภูมิลำเนาเดิม	จำนวน	ร้อยละ
ภาคกลาง	206	50.9
ภาคเหนือ	20	4.9
ภาคใต้	9	2.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	170	42.0
รวม	405	100

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.9 รองลงมา คือ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คิดเป็นร้อยละ 42 นอกนั้นมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคเหนือและภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 4.9 และ 2.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่พักอาศัยปัจจุบัน

ที่พักอาศัยปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
อยู่กับบิดามารดา	249	61.5
อยู่กับญาติพี่น้อง	47	11.6
อยู่กับเพื่อน	12	3.0
อยู่วัด	7	1.7
เช่าหอพักอยู่	19	4.7
ไม่มีที่อยู่แน่นอน	5	1.2
อื่นๆ	66	16.3
รวม	405	100

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอยู่กับบิดามารดา คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมา คือ อื่นๆ อาทิเช่น พักกับภรรยา พักที่กองร้อยในหน่วยทหารที่ตนเองสังกัดอยู่ ถัดมา คือ พักอยู่กับญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 11.6 เช่าหอพักอยู่ คิดเป็นร้อยละ 4.7 อยู่กับเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 3.0 อยู่วัด คิดเป็นร้อยละ 1.7 และ ไม่มีที่อยู่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 1.2

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

เนื่องด้วยประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นใหม่ตามกระแสสากล ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาว่าพลทหารกองประจำการมีการเปิดรับข่าวสารประเด็นดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร ผลการวิจัยสามารถแสดงได้ตามตารางที่ 6 – 9 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความสนใจในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ความสนใจในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน	ร้อยละ
สนใจ	365	90.1
ไม่สนใจ	38	9.4
ผู้ไม่ระบุ	2	0.5
รวม	405	100

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 90.1 มีผู้ที่ไม่ให้ความสนใจในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 9.4 และ มีผู้ไม่ได้ระบุข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 0.5

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละสาเหตุที่ทำให้สนใจข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

สาเหตุ	จำนวน	ร้อยละ จากจำนวนคำตอบ	ร้อยละ จากจำนวนผู้ตอบ
1. ทำให้ท่านได้รับความรู้กว้างขวางมากขึ้น	232	29.2	63.4
2. ทำให้ท่านสามารถนำไปสนทนากับผู้อื่นได้	117	14.7	32.0
3. ท่านมีความสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ก่อนแล้ว	109	13.7	29.8
4. สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารทางด้านสิทธิของประชาชนในการช่วยรัฐจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่เป็นประจำ	133	16.8	36.3
5. เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน	196	24.7	53.6
6. อื่นๆ	7	0.9	1.9
รวม	794	100	216.9

หมายเหตุ มีผู้ระบุ 366 คน ผู้ไม่ระบุ 39 คน

จากตารางที่ 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกตอบหัวข้อ ทำให้ท่านได้รับความรู้กว้างขวางขึ้น มากที่สุด จากจำนวนคำตอบ 794 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมา เลือกตอบหัวข้อ เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน คิดเป็นร้อยละ 24.7 เลือกตอบหัวข้อ สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารทางด้านสิทธิของประชาชนในการช่วยรัฐจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 16.8 เลือกตอบหัวข้อ ทำให้ท่านสามารถนำไปสนทนากับผู้อื่นได้ คิดเป็นร้อยละ

14.7 เลือกตอบหัวข้อ ท่านมีความสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ก่อนแล้ว คิดเป็นร้อยละ 13.7 และเลือกตอบในหัวข้ออื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 0.9 โดยระบุว่า ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษมากขึ้น และเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขต่อไป

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	366	90.1
ไม่ทราบ	38	9.4
ผู้ไม่ระบุ	1	0.2
รวม	405	100

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทราบในประเด็น ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 90.1 มีผู้ไม่ทราบในประเด็นดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 9.4 และมีผู้ไม่ระบุ คิดเป็นร้อยละ 0.2

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของระดับความมากน้อยในการเปิดรับข่าวสารประเด็นการรณรงค์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกองทัพบก ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

สื่อ	ระดับความมากน้อยในการเปิดรับข่าวสาร (ร้อยละ)					\bar{X}	(S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ระเบียบ คำสั่งของกองทัพบก	85 (21.0)	139 (34.3)	136 (33.6)	36 (8.9)	9 (2.2)	3.63	0.98	มาก
ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย	98 (24.2)	170 (42.0)	111 (27.4)	23 (5.7)	3 (0.7)	3.83	0.89	มาก
วารสารของกองทัพบก	45 (11.1)	126 (31.1)	164 (40.5)	62 (15.3)	8 (2.0)	3.34	0.93	ปานกลาง
เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง	27 (6.7)	75 (18.5)	133 (32.8)	110 (27.2)	60 (14.8)	2.75	1.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 พบว่า พลทหารกองประจำการมีการเปิดรับข่าวสารการรณรงค์เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกองทัพบกจากสื่อ การได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วยมากที่สุด ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.83 รองลงมา คือ มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อระเบียบคำสั่งของกองทัพบก ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.63 ขณะที่มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อวารสารของกองทัพบก ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.34 และ มีการเปิดรับข่าวสารจากสื่อ เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟังน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.75

3. กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 10 แสดงร้อยละของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					(\bar{X})	(S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
กลยุทธ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง								
1. ผู้บังคับบัญชาของท่าน ทำเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	89 (22.0)	159 (39.3)	121 (29.9)	28 (6.9)	8 (2.0)	3.72	0.95	ระดับสูง
2. หน่วยงานของท่าน มีการจัดกิจกรรมขึ้นภายในหน่วย เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในหน่วย	74 (18.3)	152 (37.5)	128 (31.6)	34 (8.4)	17 (4.2)	3.57	1.02	ระดับสูง
รวม						3.65	0.85	ระดับสูง
กลยุทธ์การพูดแบบทหาร								
1. ท่านได้รับการชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยจากผู้บังคับบัญชา	64 (15.8)	187 (46.2)	124 (30.6)	19 (4.7)	11 (2.7)	3.68	0.89	ระดับสูง
2. ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้มีการชี้แจงหรือพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของหน่วยกับทหารกองประจำการ	67 (16.5)	175 (43.2)	126 (31.1)	26 (6.4)	11 (2.7)	3.64	0.92	ระดับสูง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่ กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					(\bar{X})	(S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
3. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการพูด แบบทหารโดยการปฏิบัติตาม คำสั่งเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมภายในหน่วยจะ สามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ในเรื่องสิทธิในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้เป็นอย่างดี	72 (17.8)	170 (42.0)	131 (32.3)	30 (7.4)	2 (0.5)	3.69	0.87	ระดับสูง
รวม						3.67	0.73	ระดับสูง
กลยุทธ์การมีเหตุมีผล								
1. ท่านได้รับข่าวสารจากหน่วย เกี่ยวกับโครงการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของทหารกองประจำการ	103 (25.4)	165 (40.7)	108 (26.7)	22 (5.4)	7 (1.7)	3.83	0.93	ระดับสูง
2. ท่านได้รับการชี้แจงให้เห็นถึง ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมใน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในหน่วยจาก ผู้บังคับบัญชา	64 (15.8)	187 (46.2)	124 (30.6)	19 (4.7)	11 (2.7)	3.68	0.89	ระดับสูง
3. ท่านเห็นด้วยกับการที่หน่วย ใช้กลยุทธ์การมีเหตุมีผลเพื่อ สร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ให้กับทหารกองประจำการ	63 (15.6)	213 (52.6)	105 (25.90)	23 (5.7)	1 (0.2)	3.78	0.78	ระดับสูง
รวม						3.76	0.69	ระดับสูง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่ กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					(\bar{X})	(S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
กลยุทธ์การให้รางวัล								
1. ท่านเห็นด้วยกับกลยุทธ์การให้รางวัลแก่ทหารกองประจำการ เพื่อให้มีจิตสำนึกสาธารณะทางการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในหน่วย	123 (30.4)	144 (35.6)	122 (27.7)	21 (5.2)	5 (1.20)	3.89	0.94	สูง
รวม						3.89	0.94	สูง
กลยุทธ์การสั่งสอน								
1. ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย	94 (23.2)	175 (43.2)	105 (25.9)	27 (6.7)	4 (1.0)	3.81	0.90	สูง
2. ท่านได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาหน่วยทหารของท่านให้มีความน่าอยู่	121 (29.9)	160 (39.5)	102 (25.2)	17 (4.2)	5 (1.2)	3.93	0.91	สูง
3. ท่านได้รับฟังการอบรมและร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่หน่วยจัดขึ้น เพื่อจงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน	55 (13.6)	149 (36.8)	140 (34.6)	50 (12.3)	11 (2.7)	3.46	0.97	ระดับปานกลาง

ตารางที่ 10 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่ กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					(\bar{X})	(S.D)	ความหมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
4. ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้นำ หลักคำสอนทางพุทธศาสนามา ใช้เพื่อจูงใจให้เกิดจิตสำนึกใน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในหน่วยของ ท่าน	52 (12.8)	148 (36.5)	141 (34.8)	49 (12.1)	15 (3.7)	3.43	0.98	ระดับ ปานกลาง
รวม						3.66	0.74	ระดับสูง
กลยุทธ์การสื่อสารในภาพรวม								
1. ท่านมีความเต็มใจและพร้อมที่ จะปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาของ ท่านในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	145 (35.8)	175 (43.2)	77 (19.0)	5 (1.2)	3 (0.7)	4.12	0.81	ระดับสูง
2. ท่านคิดว่าวิธีหรือกลยุทธ์การ สื่อสารที่หน่วยใช้ในปัจจุบัน สามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ของท่านในเรื่องสิทธิในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมได้	57 (14.1)	157 (38.8)	155 (38.3)	30 (7.4)	6 (1.5)	3.57	0.88	ระดับสูง
รวม						3.84	0.73	ระดับสูง

จากตารางที่ 10 สามารถสรุประดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้าง
จิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม จำแนกตามกลยุทธ์การสื่อสารได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.65
2. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การพูดแบบทหาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.67
3. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การมีเหตุมีผล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.67
4. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การให้รางวัล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.89
5. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสั่งสอน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.66
6. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.84

ผลการวิจัย พบว่า พลทหารกองประจำการมีระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การให้รางวัลมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.89 รองลงมา คือ มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การมีเหตุมีผล มีค่าเฉลี่ย 3.76 ถัดมา คือ มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การพูดแบบทหาร กลยุทธ์การสั่งสอน และ กลยุทธ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มีค่าเฉลี่ย 3.67 , 3.66 และ 3.65 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์สูง แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น สามารถนำมาใช้กับพลทหารกองประจำการได้จริง เป็นไปตามข้อสันนิษฐานข้อที่ 1

นอกจากนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าจากการกำหนดคะแนนระดับความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ประเด็นคำถามแต่ละข้อเกือบทั้งหมดอยู่ในช่วง 3.50 – 4.49 อยู่ในเกณฑ์สูง ยกเว้น คำถาม ท่านได้รับการอบรมและร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่หน่วยจัดขึ้น เพื่อจงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน และ คำถาม ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้

เพื่อจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า ส่วนใหญ่ในด้านลบ จะทำให้ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมลดลง อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ยกเว้น คำถาม ท่านได้รับฟังการอบรมและร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่หน่วยจัดขึ้น เพื่อจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน และ คำถาม ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้เพื่อจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน จะลดลงอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยสามารถแจกแจงระดับความคิดเห็นในแต่ละประเด็นคำถามได้ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านได้รับความรู้ ความเข้าใจให้ตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.81

2. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาหน่วยทหารของท่านให้มีความน่าอยู่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.93

3. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านได้รับข่าวสารจากหน่วยเกี่ยวกับโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหารกองประจำการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.83

4. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านได้รับการชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยจากผู้บังคับบัญชา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.68

5. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านได้รับฟังการอบรมและร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่หน่วยจัดขึ้น เพื่อจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.46

6. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง

สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้ เพื่อจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ปานกลางมีค่าเฉลี่ย 3.43

7. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ผู้บังคับบัญชาของท่าน ทำเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ สูง มีค่าเฉลี่ย 3.72

8. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้มีการชี้แจงหรือพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมของหน่วยกับทหารกองประจำการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.64

9. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ หน่วยงานของท่านมีการจัดกิจกรรมขึ้นภายในหน่วย เพื่อสร้าง จิตสำนึกที่ดีในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในหน่วย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.57

10. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านมีความเต็มใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาของ ท่านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ใน เกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.12

11. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านคิดว่าวิธีหรือกลยุทธ์การสื่อสารที่หน่วยใช้ในปัจจุบัน สามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะของท่านในเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.57

12. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านเห็นด้วยกับวิธีการพูดแบบทหาร โดยการปฏิบัติตามคำสั่ง เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในหน่วยจะสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องสิทธิในการ

จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.69

13. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านเห็นด้วยกับการที่หน่วยใช้กลยุทธ์การมีเหตุมีผลเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับทหารกองประจำการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.89

14. ระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อ ท่านเห็นด้วยกับกลยุทธ์การให้รางวัลแก่ทหารกองประจำการเพื่อให้มีจิตสำนึกสาธารณะทางด้านการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในหน่วย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.89

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ในหัวข้อ ท่านมีความเต็มใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาของท่านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 4.12 รองลงมา มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อหัวข้อ ท่านได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาหน่วยทหารของท่านให้มีความน่าอยู่ มีค่าเฉลี่ย 3.93 และ มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดในหัวข้อ ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้เพื่อจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน มีค่าเฉลี่ย 3.43

4. ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

เป็นการวิเคราะห์ความตระหนักอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน แต่ละส่วน แบ่งระดับความตระหนักออกเป็น 5 ระดับ สามารถแสดงผลการวิจัยได้ตามตารางที่ 11 ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความตระหนัก	ระดับความตระหนัก เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง			
<u>ส่วนที่ 1</u>								
1. ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทหารกองประจำการควร มีส่วนร่วมกับการกองทัพบก	130 (32.1)	237 (58.5)	34 (8.4)	2 (0.5)	2 (0.5)	4.21	0.65	ตระหนัก สูง
2. ท่านพอใจที่เห็น ข่าวสารเชิญชวนให้ทุก คนช่วยกันรักษาความ สะอาดด้วย โดยเฉพาะ โครงการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตพลทหารกอง ประจำการของกองทัพบก	159 (39.3)	205 (50.6)	39 (9.6)	0 (0)	2 (0.5)	4.28	0.68	ตระหนัก สูง
3. การช่วยกันรักษาความ สะอาดในเขตพื้นที่ใน หน่วยทหาร เป็นหน้าที่ ของกำลังพลในหน่วย ทั้งหมด รวมทั้งประชาชน ที่พักอาศัยในบริเวณ ใกล้เคียงกับหน่วยทหาร	189 (46.7)	168 (41.5)	42 (10.4)	3 (0.7)	3 (0.7)	4.33	0.75	ตระหนัก สูง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความตระหนัก	ระดับความตระหนัก เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง			
4. สาเหตุที่ทำให้เกิด มลภาวะเป็นพิษจาก สภาพแวดล้อม เช่น ควัน ท่อไอเสียดำ โรงงานปล่อย น้ำเสีย เป็นต้น ท่านเห็นว่า ไม่ได้มีผลกระทบต่อท่าน แต่อย่างใด	49 (12.1)	106 (26.2)	72 (17.8)	69 (17.0)	109 (26.9)	3.20	1.40	ตระหนัก ปานกลาง
5. กองทัพบก มีความ จำเป็นต้องจัดทำนโยบาย เกี่ยวกับการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	88 (21.7)	234 (57.8)	70 (17.3)	9 (2.2)	4 (1)	3.97	0.75	ตระหนัก สูง
6. การดำเนินกิจกรรมของ กองทัพบกไม่ได้ส่งผล กระทบต่อสิ่งแวดล้อม	77 (17.5)	152 (37.5)	144 (35.6)	26 (6.4)	12 (3.0)	3.60	0.95	ตระหนัก สูง
7. กองทัพบกต้องได้รับ ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ	106 (26.2)	232 (57.3)	60 (14.8)	5 (1.2)	2 (0.5)	4.07	0.71	ตระหนัก สูง
8. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นต้องมี การรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิใน การจัดการทรัพยากรธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	47 (12.1)	121 (26.2)	69 (17.8)	93 (17.0)	75 (18.5)	3.07	1.32	ตระหนัก ปานกลาง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความตระหนัก	ระดับความตระหนัก เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง			
9. หากท่านได้รับข่าวสาร การรณรงค์เรื่องสิทธิในการ จัดการสิ่งแวดล้อม ท่าน พร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการ รณรงค์นั้น	121 (29.9)	225 (55.6)	51 (12.6)	5 (1.2)	3 (0.7)	4.13	0.73	ตระหนัก สูง
10. การรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิ ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการสิ้นเปลือง งบประมาณ เนื่องจากเป็น เรื่องที่ควบคุมไม่ได้	38 (9.4)	129 (31.9)	122 (30.1)	85 (21.0)	31 (7.7)	3.14	1.10	ตระหนัก ปานกลาง
11. กองทัพบกควรให้ ความรู้ การศึกษา แก่พล ทหารกองประจำการ เกี่ยวกับสิทธิของบุคคลใน การใช้ประโยชน์และรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง	130 (32.1)	215 (53.1)	58 (14.3)	1 (0.2)	1 (0.2)	4.17	0.69	ตระหนัก สูง
12. กองทัพบก สามารถช่วย ชาติให้พัฒนาคนให้มี จิตสำนึกสาธารณะทางด้าน สิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อมได้	128 (31.6)	217 (53.6)	50 (12.3)	8 (2.0)	2 (0.5)	4.14	0.74	ตระหนัก สูง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความตระหนัก	ระดับความตระหนัก เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง			
13. การดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติในเขต พื้นที่ทหาร ผู้บังคับบัญชา ต้องเป็นผู้ริเริ่มจึงจะเกิดการ มีส่วนร่วม	138 (34.1)	197 (48.6)	58 (14.3)	8 (2.0)	4 (1.0)	4.13	0.80	ตระหนัก สูง
รวม						3.88	0.37	ตระหนัก สูง
ความตระหนัก	ระดับความตระหนัก เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
ส่วนที่ 2								
14. ท่านเคยดักเตือน เพื่อน หรือคนรู้จัก ไม่ให้ทำลาย สถานะแวดล้อมต่างๆ เช่น ไม่ทำให้แหล่งน้ำสกปรก เป็นต้น	79 (19.5)	178 (44.0)	127 (31.4)	16 (4.0)	5 (1.2)	3.77	0.85	ตระหนัก สูง
15. ท่านเคยอ่านตำราหรือ สนทนากับผู้รู้ทางด้านสิทธิ มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม	37 (9.1)	123 (30.4)	155 (38.3)	66 (16.3)	24 (5.9)	3.20	1.02	ตระหนัก ปานกลาง
16. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมใน และนอกหลักสูตรที่ผ่านมา เกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	48 (11.9)	120 (29.6)	151 (37.3)	58 (14.3)	28 (6.9)	3.25	1.06	ตระหนัก ปานกลาง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความตระหนัก	ระดับความตระหนัก เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
17. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วย	114 (28.1)	173 (42.7)	104 (25.7)	10 (2.5)	4 (1.0)	3.95	0.85	ตระหนักสูง
18. ท่านเคยช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยทหารที่ท่านสังกัดอยู่ เช่น ช่วยดูแลห้องน้ำให้สะอาดตลอดปี กำจัดขยะ ปลูกต้นไม้/รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น	137 (33.8)	180 (44.4)	80 (19.8)	5 (1.2)	3 (0.7)	4.09	0.80	ตระหนักสูง
19. ท่านสนใจติดตามข่าวสารด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางสื่อมวลชนต่างๆ	62 (15.3)	162 (40.0)	149 (36.8)	30 (7.4)	2 (0.5)	3.62	0.85	ตระหนักสูง
20. ท่านรู้ถึงสิทธิของท่านในการร่วมมือกับหน่วยเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของท่านให้น่าอยู่	81 (20.0)	183 (45.2)	115 (28.4)	21 (5.2)	5 (1.2)	3.78	0.87	ตระหนักสูง
21. ท่านเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิของบุคคลที่จะพึงรักษาไว้	127 (31.4)	169 (41.7)	88 (21.7)	15 (3.7)	6 (1.5)	3.98	0.90	ตระหนักสูง
22. ท่านคิดว่า หน่วยขึ้นตรงของกองทัพบกต้องประสานงานกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรักษาสีทิวของบุคคลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น	137 (33.8)	160 (39.5)	89 (22.0)	15 (3.7)	4 (1.0)	4.01	0.89	ตระหนักสูง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

หน่วย : จำนวน
(ร้อยละ)

ความตระหนัก	ระดับความตระหนัก เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
23. ท่านคิดว่า กองทัพบกมีส่วนช่วยให้ท่านรู้ถึงสิทธิของตนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้พอเพียงและน่าอยู่	130 (32.1)	165 (40.7)	90 (22.2)	16 (4.0)	4 (1.0)	3.99	0.89	ตระหนักสูง
รวม						3.76	0.61	ตระหนักสูง
ความตระหนักทั้งหมด						3.83	0.41	ตระหนักสูง

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.83 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายหัวข้อ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทหารกองประจำการควรมีส่วนร่วมกับกองทัพบก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.21
2. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านพอใจที่เห็นข่าวสารเชิญชวนให้ทุกคนช่วยกันรักษาความสะอาดด้วย โดยเฉพาะโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตพลทหารกองประจำการของกองทัพบก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.28
3. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง การช่วยกันรักษาความสะอาดในเขตพื้นที่ในหน่วยทหาร เป็นหน้าที่ของกำลังพลในหน่วยทั้งหมด รวมทั้งประชาชนที่พักอาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยทหาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.33

4. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง สาเหตุที่ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ จากสภาพแวดล้อม เช่น ควันทอไอเสียดำ โรงงานปล่อยน้ำเสีย เป็นต้น ท่านเห็นว่าไม่ได้มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.88
5. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง กองทัพบก มีความจำเป็นต้องจัดทำนโยบายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.97
6. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง การดำเนินกิจกรรมของกองทัพบกไม่ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.60
7. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง กองทัพบกต้องได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทั้งจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.07
8. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีการณรงค์เกี่ยวกับสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพราะเป็นเรื่องที่ทราบกันดีอยู่แล้ว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.07
9. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง หากท่านได้รับข่าวสารการรณรงค์เรื่องสิทธิในการจัดการสิ่งแวดล้อม ท่านพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการรณรงค์นั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.13
10. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง การรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ควบคุมไม่ได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.14
11. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง กองทัพบกควรให้ความรู้ การศึกษาแก่พลทหารกองประจำการเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในการใช้ประโยชน์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.17

12. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง กองทัพบก สามารถช่วยชาติให้พัฒนาคนให้มีจิตสำนึก สาธารณะทางด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.14

13. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ทหาร ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นผู้ริเริ่มจึงจะเกิดการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.13

14. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านเคยตกเดือน เพื่อน หรือคนรู้จัก ไม่ให้ทำลายสภาวะแวดล้อมต่างๆ เช่นไม่ทำให้แหล่งน้ำสกปรก เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.77

15. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านเคยอ่านตำราหรือสนทนากับผู้รู้ทางด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.20

16. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านเข้าร่วมกิจกรรมในและนอกหลักสูตรที่ผ่านมาเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.25

17. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.95

18. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านเคยพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยทหารที่ท่านสังกัดอยู่ เช่น ช่วยดูแลห้องน้ำให้สะอาดตลอดปี กำจัดขยะ ปลูกต้นไม้/รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.09

19. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านสนใจติดตามข่าวสารด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางสื่อมวลชนต่างๆ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.62

20. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านรู้ถึงสิทธิของท่านในการร่วมมือกับหน่วยเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของท่านให้หน้าอยู่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.78

21. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิของบุคคลที่จะพึงรักษาไว้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.98

22. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านคิดว่า หน่วยขึ้นตรงของกองทัพบกต้องประสานงานกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรักษาสิทธิของบุคคลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 4.01

23. ระดับความตระหนักในหัวข้อเรื่อง ท่านคิดว่า กองทัพบกมีส่วนช่วยให้ท่านรู้ถึงสิทธิของตนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้พอเพียงและน่าอยู่ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความตระหนักอยู่ในเกณฑ์สูง มีค่าเฉลี่ย 3.99

จากตารางที่ 11 พบว่า พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 1 ในหัวข้อเรื่อง การช่วยกันรักษาความสะอาดในเขตพื้นที่ในหน่วยทหาร เป็นหน้าที่ของกำลังพลในหน่วยทั้งหมด รวมทั้งประชาชนที่พักอาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยทหาร มากที่สุดอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมา มีความตระหนักใน หัวข้อท่านพอใจที่เห็นข่าวสารเชิงชุมชนให้ทุกคนช่วยกันรักษาความสะอาดด้วย โดยเฉพาะ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตพลทหารกองประจำการของกองทัพบก และ หัวข้อ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทหารกองประจำการควรมีส่วนร่วมกับกองทัพบก อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.28 และ 4.21 ตามลำดับ ขณะที่ มีความตระหนักในหัวข้อ สาเหตุที่ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ จากสภาพแวดล้อม เช่น ควันท่อไอเสียดำ โรงงานปล่อยน้ำเสีย เป็นต้น ท่านเห็นว่าไม่ได้มีผลกระทบกับท่านแต่อย่างใด น้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.88

พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 2 ในหัวข้อเรื่อง ท่านเคยช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยทหารที่ท่านสังกัดอยู่ เช่น ช่วยดูแลห้องน้ำให้สะอาดตลอดปี กำจัดขยะ ปลูกต้นไม้/รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น มากที่สุด ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.09 รองลงมา มีความตระหนักในหัวข้อ ท่านคิดว่าหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบกต้องประสานงานกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรักษาสิทธิของบุคคลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น และหัวข้อ ท่านเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิของบุคคลที่จะพึงรักษาไว้ อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.01 และ 3.98 ตามลำดับ ขณะที่ มีความตระหนักในหัวข้อ ท่านเคยอ่านตำราหรือสนทนากับผู้รู้ทางด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม น้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.20

จากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจึงสามารถนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เป็นไปตามข้อสันนิษฐานข้อที่ 2

วิเคราะห์ผู้รับสาร

ตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์องค์ประกอบทางการสื่อสาร ตามแนวคิดของ เดวิด เบอร์โล ไว้ในบทที่แล้ว สำหรับบทนี้ จะวิเคราะห์ต่อในส่วนของผู้รับสาร ในที่นี้ คือ พลทหารกองประจำการ ผลการวิเคราะห์จำแนกตามประเด็นดังนี้

ลักษณะทางประชากร

จากการวิจัย พบว่า พลทหารกองประจำการ มีอายุอยู่ระหว่าง 18 -30 ปี มีระดับการศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษาถึงปริญญาตรี สถานภาพสมรสส่วนใหญ่ยังคงเป็นโสด และมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดามารดา

การเปิดรับข่าวสารประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

พลทหารกองประจำการส่วนใหญ่ให้ความสนใจในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีหลายสาเหตุที่ทำให้พวกเขาสนใจในประเด็นดังกล่าว สาเหตุหลัก คือ พวกเขาเห็นว่าเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน แสดงให้เห็นว่าประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นประเด็นใหม่ที่น่าสนใจในระดับประเทศ ทำให้พลทหารกองประจำการจำเป็นต้องมีการเปิดรับข่าวสารเพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลให้พวกเขาต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วย การที่พลทหารกองประจำการเหล่านี้ เห็นด้วยกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น หมายความว่า กลยุทธ์การสื่อสารมีประสิทธิภาพเพียงพอที่พลทหารกองประจำการนั้นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ต้องการได้นอกจากนี้แล้ว เมื่อมีการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมทำให้พลทหารกองประจำการนั้น มีความรู้ ความเข้าใจ ในความสำคัญของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน อันส่งผลให้พวกเขาเกิดความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น

ปัจจัยองค์ประกอบทางการสื่อสาร

จากข้อมูลที่รวบรวมได้ สามารถสรุปได้ว่า การที่พลทหารกองประจำการ เข้าใจในกลยุทธ์การสื่อสารของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น และ มีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี สามารถสรุปได้ว่า พลทหารกองประจำการ มีทักษะทางการสื่อสารที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับที่

ผู้บังคับบัญชาต้องการ อีกทั้งยังมีทัศนคติที่ดีกับผู้บังคับบัญชาอีกด้วย จึงปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด และ การที่พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า พลทหารกองประจำการมีความรู้ ความเข้าใจในประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี และ ระบบสังคมวัฒนธรรม พลทหารกองประจำการ ได้รับการปลูกฝังระเบียบวินัยเมื่อเข้ารับราชการทหาร ฉะนั้น ระบบสังคมจะได้รับการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสังคมระบบทหาร ดังนั้นจึงสามารถสื่อสารเข้าใจตรงกันกับผู้บังคับบัญชาในฐานะผู้ส่งสาร ได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ ของกองทัพบก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 12 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ ของกองทัพบกกับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ	ค่าสหสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้	P
ระเบียบ คำสั่งของกองทัพบก	0.555**	0.00
ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย	0.637**	0.00
วารสารของกองทัพบก	0.533**	0.00
เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง	0.330**	0.00

* ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 12 พบว่า การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ ได้แก่ ระเบียบ คำสั่งของกองทัพบก ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย วารสารของกองทัพบก เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้พลทหารกองประจำการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากหน่วยไปด้วยตนเอง ฉะนั้น หากพลทหารกองประจำการมีการเปิดรับข่าวสารมากขึ้นเท่าไร ก็จะเข้าใจกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้อยู่ว่ามีความเหมาะสมเพียงไรต่อการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นด้วย

นอกจากนี้แล้ว จากผลการวิจัย ยังพบอีกว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อคำชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย มีค่าสหสัมพันธ์กับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มากที่สุดอีกด้วย เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกัน เนื่องจาก การชี้แจงจากผู้บังคับบัญชานั้น เป็นหนึ่งในกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกเลือกใช้ ฉะนั้น หากผู้บังคับบัญชามีการชี้แจงกับพลทหารกองประจำการมากเท่าไร พวกเขาก็จะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ย่อมส่งผลให้พวกเขาเห็นด้วยกับกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้มากขึ้นเท่านั้น

สมมติฐานข้อที่ 2 การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 13 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการ

การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ	ค่าสหสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม	P
ระเบียบ คำสั่งของกองทัพบก	0.367**	0.00
ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย	0.468**	0.00
วารสารของกองทัพบก	0.349**	0.00
เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง	0.232**	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 13 พบว่า การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อ

ต่างๆ ได้แก่ ระเบียบ คำสั่งของกองทัพบก ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย วารสารของ กองทัพบก เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนด้าน สิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า หากพลทหารกองประจำการมีการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิ มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมากเพียงไร พวกเขาจะมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ย่อมส่งผลให้พวกเขาเกิดความตระหนักอันนำไปสู่พฤติกรรม เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้ในที่สุด

สมมติฐานข้อที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของ พลทหารกองประจำการ

ตารางที่ 14 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสาร ที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักรู้เรื่อง สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการ

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์กับความตระหนัก	P
ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การ สื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้าง จิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิ มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม	0.618**	0.00

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 14 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึก สาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักรู้เรื่องสิทธิ มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็น ไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า การที่พลทหารกองประจำการเห็นด้วยกับกลยุทธ์การสื่อสารที่ กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเท่าไร ย่อมส่งผล

ให้พวกเขาเห็นความสำคัญหรือมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจาก ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้น ย่อมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจูงใจให้พลทหารกองประจำการนั้นนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้มากขึ้นด้วย ในทางตรงข้าม หากกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้ยังไม่ได้รับการยอมรับจากพลทหารกองประจำการแล้ว ย่อมส่งผลให้พวกเขาปฏิเสธในการที่จะมีส่วนร่วมกับกองทัพบก เนื่องจาก ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไม่สามารถจูงใจให้พวกเขามีความตระหนักซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมในเรื่องของสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมกับกองทัพบกของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
4. เพื่อศึกษาความตระหนักของพลทหารกองประจำการอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
7. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

มีข้อสันนิษฐานของการวิจัย ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพจริง
2. พลทหารกองประจำการมีความตระหนักอยู่ในระดับที่สามารถนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้

มีการตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม
2. การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร
3. ความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ และ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสัมภาษณ์นายทหารระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ จำนวน 20 ท่าน เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร และ สํารวจพลทหารกองประจำการ โดยใช้แบบสอบถามแจกจ่ายให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 405 คน เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร ศึกษาความตระหนักของพลทหารกองประจำการอันนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปผลได้ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์นายทหารระดับนโยบายและนายทหารระดับปฏิบัติการใน
เขตกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยจากการสำรวจพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 จากการสัมภาษณ์นายทหารระดับนโยบายและนายทหารระดับปฏิบัติการใน
เขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิ
มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มี 2 ลักษณะ คือ

- (1) กลยุทธ์การสื่อสารแบบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Learning by doing) เช่น การใช้สาร EM
บำบัดน้ำเสีย การแยกขยะ เป็นต้น
- (2) กลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรม (Training) มีวิธีการสื่อสารแบ่งออกเป็น

(2.1) กลยุทธ์การพูดแบบทหาร เป็นในลักษณะการสั่งการให้ปฏิบัติตาม ภายหลังจาก
ปฏิบัติแล้ว ผู้บังคับบัญชาจะพูดชี้แจงให้พลทหารกองประจำการเกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นว่าทำไมต้องทำ
ตามคำสั่งนั้นๆ

(2.2) กลยุทธ์การมีเหตุมีผล เช่น การอบรม ชี้แจง ให้เห็นข้อดี และ ข้อเสีย โดยใช้วิธีการ
สื่อสาร โน้มน้ำใจว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น กระทำไปเพื่อคุณภาพชีวิต หรือ ความ
เป็นอยู่ของพวกเขาเอง การชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน จากการที่ผู้บังคับบัญชาได้รับความรู้
ผ่านสื่อมวลชนต่างๆ มาเพื่อบอกต่อกับพลทหารกองประจำการให้เกิดความเข้าใจว่า
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิทธิของพวกเขาในการที่จะช่วยกันจัดการและรักษาไว้ให้คงอยู่
การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม หรือ ส่งคนไปอบรมเพิ่มเติม

(2.3) กลยุทธ์การให้รางวัล เป็นในลักษณะของการชมเชยในภาพรวมมากกว่า การ
ชมเชยเป็นรายบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทุกคนถือเป็นตัวอย่าง

(2.4) กลยุทธ์การสั่งสอน เป็นวิธีการเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิของ
บุคคลในการร่วมกันกับกองทัพบกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกอง
ประจำการ โดยกลยุทธ์การสั่งสอนนั้น เป็นเทคนิคการสอนในรูปแบบของพระพุทธเจ้า กล่าวคือ สอน
จากสิ่งที่เห็นเข้าใจง่าย ไปหาสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจยาก สาธิตให้ดูของจริง เป็นการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อ
ให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สอนโดยให้พลทหารกองประจำการได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อให้เกิดพฤติกรรมเรื่องสิทธิ

มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร มีดังนี้ 1) ส่งเสริมให้พลทหารกองประจำการมีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติให้มากขึ้น 2) พัฒนาความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นให้เพิ่มมากขึ้นจากเดิม 3) นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามารวมทั้งกลวิธีการสอนแบบพระพุทธเจ้ามาใช้กับพลทหารกองประจำการให้มากขึ้นกว่าเดิม 4) มีการกล่าวซ้ำหรืออธิบายซ้ำ เมื่อพบว่าพลทหารกองประจำการยังคงไม่เข้าใจในสิ่งที่ให้ปฏิบัติ 5) เชิญวิทยากรจากภายนอกที่มีความรู้เฉพาะทางมาบรรยาย 6) ใช้ผู้นำทางสังคมมานำเสนอให้มากขึ้น เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความตระหนักและรู้ถึงสิทธิของตนเองในการร่วมมือกับกองทัพและรัฐบาลเพิ่มขึ้นจากเดิม 7) มีการจัดกิจกรรมดูงานให้เพิ่มมากขึ้น 8) ควรใช้การสื่อสารแบบสองทาง กล่าวคือ การสั่งการให้ปฏิบัติและมีการตรวจสอบ feedback ว่า มีความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ให้ปฏิบัติหรือไม่ 9) ควรมีการประเมินผลให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

การประเมินผลและการติดตามผลนั้นยังไม่มีการทำชัดเจนนัก อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดดัชนีชี้วัดได้จาก การที่พลทหารกองประจำการเหล่านี้ปลดประจำการไปแล้ว นั้น เขาได้มีโอกาสเข้าไปทำหน้าที่อะไรในสังคมบ้าง จากการสอบถามจะพบว่า เป็นบุคคลที่ผ่านการเกณฑ์ทหารมาแล้วหรือไม่

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ

- 1) จิตจำกัดเรื่องความรู้ของตัวผู้บังคับบัญชา
- 2) หน่วย มีภารกิจมาก ทำให้ขาดการเอาใจใส่ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม
- 3) ขาดสิ่งจูงใจ มากกระตุ้นเร้าให้ตัวผู้บังคับบัญชาเล็งเห็นความสำคัญของการร่วมกันจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- 4) ปัญหาสิ่งแวดล้อมควรได้รับการดูแลจากทุกๆ ส่วนของบ้านเมืองให้มากขึ้น
- 5) สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องใหม่ของกำลังพลในกองทัพบก ฉะนั้นการมีส่วนร่วม นั้นจำเป็นต้องอาศัยเวลาและแรงกาย แรงใจ เป็นอย่างมาก และต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

การสื่อสารระหว่างบุคคล และ การสื่อสารกลุ่มใหญ่ ได้ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ โดยมีรูปแบบการสื่อสารซึ่งจำแนกตามลักษณะการใช้ แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) และ การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication)

เครื่องมือของ สื่อบุคคล หรือ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ที่ใช้ในการสื่อสารกับพลทหารกองประจำการ มากที่สุด ก็คือ “ภาษาพูด” เป็นลักษณะของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ โดยการสื่อสารจะ

เกิดขึ้นเมื่อผู้บังคับบัญชาลงมาตรวจสอบที่กองพันหรือกองร้อยด้วยตนเองและเรียกพลทหารกองประจำการมาสอบถามเป็นรายบุคคล

การสื่อสารกลุ่มใหญ่ที่เกิดขึ้นในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมนั้น เป็นลักษณะของการสื่อสารกลุ่มใหญ่อย่างเป็นทางการ โดยจะเป็นในลักษณะการอบรมชี้แจงประจำวัน การฝึกอบรมเฉพาะเรื่อง

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัยจากการสำรวจพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

1) ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่มีอายุ 22 – 25 ปี มากที่สุด มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มากที่สุด สถานภาพเป็น โสด มากที่สุด มีภูมิลำเนาเดิม อยู่ในภาคกลาง มากที่สุด และ ส่วนใหญ่พักอยู่กับบิดามารดา

2) การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสนใจในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม และสาเหตุที่ทำให้สนใจในประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมากที่สุด คือ ทำให้ท่านได้รับความรู้กว้างขวางขึ้น และ เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทราบในประเด็น ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับข่าวสารการรณรงค์เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับกองทัพกในระดั้มากที่สุด จากสื่อ ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย และ ระเบียบ คำสั่งของกองทัพก ตามลำดับ

3) กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์สูง และมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดในหัวข้อ ท่านมีความเต็มใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาของท่านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และหัวข้อ ท่านได้รับการอบรมเพื่อพัฒนาหน่วยทหารของ

ท่านให้มีความน่าอยู่ตามลำดับ โดยมีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดในหัวข้อ ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้เพื่อจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน

สรุปได้ว่า กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมสามารถนำมาใช้กับพลทหารกองประจำการได้ จึงเป็นไปตามข้อสันนิษฐานข้อที่ 1

4) ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

กลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายหัวข้อ ในแต่ละส่วน สรุปผลได้ดังนี้

1. พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 1 ในหัวข้อเรื่อง การช่วยกันรักษาความสะอาดในเขตพื้นที่ในหน่วยทหาร เป็นหน้าที่ของกำลังพลในหน่วยทั้งหมด รวมทั้งประชาชนที่พักอาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยทหาร มากที่สุด อยู่ในระดับสูง ขณะที่มีความตระหนักในหัวข้อ สาเหตุที่ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ จากสภาพแวดล้อม เช่น ควันท้อไอเสียดำ โรงงานปล่อยน้ำเสีย เป็นต้น ท่านเห็นว่าไม่ได้มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด น้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

2. พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ 2 ในหัวข้อเรื่อง ท่านเคยช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยทหารที่ท่านสังกัดอยู่ เช่น ช่วยดูแลห้องน้ำให้สะอาดตลอดปี กำจัดขยะ ปลูกต้นไม้/รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น มากที่สุด ในระดับสูง ขณะที่มีความตระหนักในหัวข้อ ท่านเคยอ่านตำราหรือสนทนากับผู้รู้ทางด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม น้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

สรุปได้ว่า พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจึงสามารถนำไปสู่พฤติกรรมเรื่องดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เป็นไปตามข้อสันนิษฐานข้อที่ 2

5) การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานข้อที่ 1 การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ ได้แก่ ระเบียบ คำสั่งของกองทัพบก ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย วารสารของกองทัพบก เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความคิดเห็นที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 2 การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆของกองทัพบก มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมจากสื่อต่างๆ ได้แก่ ระเบียบ คำสั่งของกองทัพบก ได้รับการชี้แจงจากผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย วารสารของกองทัพบก เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 3 ความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อกลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการในเขตกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีประเด็นต่างๆ ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่างๆ ตามลำดับ คือ กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

เนื่องด้วยผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการ รับนโยบายจากกองทัพบกมาปฏิบัติ แล้วจึงมอบหมายภารกิจนั้นให้กับพลทหารกองประจำการรับผิดชอบ ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่า อาจเป็นเพราะ ภารกิจที่ได้รับจากกองทัพบกมีเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นต้องมีการมอบหมายต่อให้กับกำลังพล ในที่นี้ คือ พลทหารกองประจำการ เพื่อเป็นการลดภาระของผู้บังคับบัญชาลง อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยพลทหารกองประจำการ มีเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ไม่สามารถกระทำเป็นรายบุคคลได้ กองทัพบกจึงต้องให้พลทหารกองประจำการได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น ซึ่งผู้บังคับบัญชาภายในหน่วยจะสั่งการและให้พลทหารกองประจำการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วย ฉะนั้นพลทหารกองประจำการเหล่านี้จะเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงโดยตรง จะเห็นว่าสอดคล้องกับที่ พระธรรมปิฎก (2547) กล่าวถึง เทคนิคการสอนแบบพระพุทธเจ้า ในส่วนของตัวผู้เรียนไว้ว่า การสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง จะช่วยให้เขาเกิดความรู้ ความเข้าใจชัดเจน แม่นยำ และได้ผลจริง และ ยังถือว่าเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดอีกด้วย

กลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารคือผู้บังคับบัญชาหรือวิทยากรไปยังผู้รับสารคือพลทหารกองประจำการ โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่นการบรรยาย วีดีโอ สื่อกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ปรมะ สตะเวทิน (2533) ได้ให้ความหมายของการสื่อสาร (Communication) ว่าหมายถึงกระบวนการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel) และวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมคือต้องการโน้มน้าวใจให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาจะให้ปฏิบัติ

กลยุทธ์การสื่อสารในเชิงฝึกอบรมนี้ ผู้บังคับบัญชาจะชี้แจง ให้พลทหารกองประจำการเข้าใจในสิทธิของตนเองในการช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อนหรือหลังจากการได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วยเรียกได้ว่า เป็นอีกวิธีที่มีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความเข้าใจให้ชัดเจน นอกเหนือจากการปฏิบัติแล้ว เป็นการชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของสื่อบุคคล ตามที่ เสถียร เขยประทับ (2525) ด้วยว่าสามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากได้ หากให้พลทหารกองประจำการปฏิบัติภารกิจใด

โดยปราศจากการชี้แจงเหตุผลแล้ว ย่อมสร้างทัศนคติในเชิงลบให้กับพวกเขาได้ ดังนั้น กองทัพบกจึงต้องมีการอบรมประจำวันให้กับพลทหารกองประจำการเพื่อสร้างความเข้าใจอันดี

กลยุทธ์การพูดแบบทหาร

ตามที่คุณบังคับบัญชาตามลำดับชั้น ได้ยึดแนวทางการสื่อสารด้วยการใช้คำพูดแบบทหารเป็นหลัก เป็นลักษณะของการสั่งการให้ปฏิบัติตาม นั้น นำเสียงจะเสียงดัง เด็ดขาด จริงจัง และเข้มแข็ง แต่จะสังเกตเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาจะใช้คำพูดในลักษณะโน้มน้าวใจให้พลทหารกองประจำการเห็นถึงความหนักแน่นในเนื้อหาของสารที่คุณบังคับบัญชาตามลำดับชั้น ได้ทำการสื่อสารออกไป ฉะนั้นผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจึงต้องใช้จุดจูงใจ สอดแทรกไว้ในคำพูดของตนเอง เพื่อให้เกิดความต้องการที่จะปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

จุดจูงใจในสาร

ในกลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวข้างต้น พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีการใช้จุดจูงใจในการให้ปฏิบัติตาม ดังนี้

จุดจูงใจโดยใช้ อารมณ์

ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ใช้กลยุทธ์การพูดแบบทหาร ซึ่งเป็นการพูดในลักษณะที่มีความเด็ดขาด เข้มแข็ง จริงจัง และ มีการใช้คำพูดที่ดึงดูดใจ ซึ่งเป็นลักษณะของการโน้มน้าวใจโดยใช้จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ (Emotional Appeal) ซึ่งจะช่วยให้การโน้มน้าวใจประสบความสำเร็จได้ทางหนึ่ง ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับ อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท (2537) กล่าวว่า สารที่ใช้อารมณ์จะโน้มน้าวใจมากกว่าสารที่ไม่ได้ใช้อารมณ์ โดยผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจะใช้การสื่อสารโน้มน้าวใจพลทหารกองประจำการให้ปฏิบัติตามคำสั่งโดยใช้อารมณ์ด้วยวิธีการที่สอดคล้องตามหลักการโน้มน้าวใจโดยใช้อารมณ์ดังต่อไปนี้

1. การใช้ภาษาที่เจืออารมณ์เพื่อบรรยายถึงสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด จะเห็นได้จากการที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีการชี้แจงให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของพลทหารกองประจำการ เพื่อสร้างให้เกิดความตระหนักและรู้ถึงสิทธิของตนเองในการร่วมกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นได้เป็นอย่างดี

2. การเชื่อมโยงความคิดที่เราเสนอใหม่กับความคิดเก่า ความคิดเก่าบางอย่างเป็นที่ชื่นชอบ

ความคิดเก่าเป็นที่รังเกียจเคียดแค้น ถ้าผู้ส่งสารสามารถเชื่อมโยงความคิดใหม่นี้ได้กับความคิดเก่า ก็อาจจะจูงใจทางอารมณ์ให้ผู้รับสารคล้อยตามได้ จะเห็นได้จากกรณีของการที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ได้พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ เช่น กรณีของการทิ้งขยะ และ แยกขยะ จำเป็นต้องอธิบายว่าทำไมต้องทิ้งลงถังขยะ และ แยกขยะเพื่อประโยชน์อะไร เนื่องจากพลทหารกองประจำการส่วนใหญ่มาจากสังคมเกษตร ยังคงยึดติดสังคมแบบเดิมอยู่ กองทัพบกจึงมีหน้าที่ในการสอนระเบียบวินัยให้กับพวกเขา ก่อนปลดประจำการ

3. การเชื่อมโยงความคิดที่เสนอเข้ากับอวัจนสารที่สามารถเร้าอารมณ์ได้ หน่วยทหารได้นำเสนอสารผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ของหน่วยเพื่อกระตุ้นเร้าให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้

4. การทำให้อวัจนสารและอวัจนสารสอดคล้องกัน โดยผู้ส่งสาร กรณีเป็นกรณีพิเศษสำหรับการพูด ถ้าผู้พูดพูดเรื่องที่ต้องใช้อารมณ์เข้าเจือปน ผู้พูดต้องมีอากัปกิริยาท่าทางน้ำเสียง ประกอบด้วย ผู้ฟังจึงจะคล้อยตาม ในกรณีนี้ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะใช้ทักษะส่วนบุคคลในการออกคำสั่งให้เห็นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในประเด็นนี้ทหารจะได้รับการปลูกฝังเรื่องของการเป็นผู้นำทุกคนอยู่แล้ว ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่ง่ายสำหรับผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของหน่วยในการพูดโน้มน้าวใจเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการได้

กลยุทธ์การมีเหตุผล

เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่มีความสำคัญกับพลทหารกองประจำการ เนื่องจากการให้เหตุผลกับพลทหารกองประจำการ เป็นการช่วยให้พวกเขาเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จะเห็นได้ว่า กลยุทธ์การมีเหตุผลนี้ เป็นอีกวิธีของการสื่อสารโน้มน้าวใจที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การชี้แจงเหตุผลต่อพลทหารกองประจำการซึ่งมีระดับการศึกษาที่ไม่เท่ากันนั้น สามารถช่วยให้พลทหารกองประจำการเห็นภาพชัดเจนขึ้นได้ เป็นการใช้จุดจูงใจแบบแรงจูงใจ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติตามคำสั่งได้

จุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ

จุดจูงใจอันหนึ่งที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการนำมาใช้ เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม การใช้แรงจูงใจว่า ถ้าไม่ช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเกิดผลกระทบกับตัวเขา ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ อย่างไรก็ตามสามารถมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมกับหน่วยมากขึ้น เนื่องจากได้รับแรงจูงใจให้มีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ เพื่อผลที่ดีในวันข้างหน้า ทุกคนยังคงมี

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันมลภาวะต่างๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจูงใจที่ อรพรรณ ปิณฑน์โอวาท (2537) กล่าวไว้ว่า มีแรงจูงใจบางอย่างที่มนุษย์เรียนรู้เมื่อมีประสบการณ์ผ่านเข้ามาในชีวิต แรงจูงใจเหล่านี้ ได้แก่ ความรักชาติ ความรักในเพื่อนมนุษย์ ศาสนาและค่านิยมต่างๆ ในที่นี้ คือ ความรักในสิ่งแวดล้อมที่ต้องพึงหวงแหนไว้

การที่พลทหารกองประจำการจะเกิดจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้นั้น ผู้บังคับบัญชาได้ใช้วิธีการอธิบายเหตุผลของสิ่งที่ให้พวกเขาปฏิบัติ เป็นการทำให้พลทหารกองประจำการเกิดการรับรู้ อย่างมีเหตุมีผล และ การที่ผู้บังคับบัญชามาดูแลพวกเขาอย่างใกล้ชิด ย่อมเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีที่มีต่อผู้บังคับบัญชา ยิ่งผู้บังคับบัญชาเป็นกันเองมากเท่าไร ความรู้สึก หรือทัศนคติ ก็ดีมากขึ้นเท่านั้น จึงเป็นการกระตุ้นให้พวกเขาอยากมีส่วนร่วมกับหน่วยมากขึ้นด้วย จึงก่อให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม จะเน้นให้พลทหารกองประจำการได้ลงมือปฏิบัติจริงก่อนแล้วถึงชี้แจงว่า ทำไมถึงต้องทำในสิ่งนั้นๆ จะเห็นได้ว่าการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจข้างต้นจะถูกนำมาใช้หลังการปฏิบัติจริงของพลทหารกองประจำการแล้ว เช่น การใช้สาร EM บำบัดน้ำเสีย จะให้พลทหารกองประจำการได้ทดลองปฏิบัติก่อน ซึ่งตรงข้ามกับการศึกษา ขั้นตอนในการโน้มน้าวใจของ มอนโรล (Monroe, 1975) ที่ระบุไว้ดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ
2. ขั้นสร้างความต้องการ
3. ขั้นตอบสนองความต้องการ
4. ขั้นบรรยายให้ผู้รับสารเห็นภาพชัดเจน
5. ขั้นการกระทำ

จากการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่ จะเน้นขั้นการกระทำก่อน เมื่อพลทหารกองประจำการเห็นภาพชัดเจนแล้ว จึงอธิบายประโยชน์ของการกระทำนั้นเพื่อกระตุ้นความต้องการในการนำสิ่งนั้นไปปฏิบัติต่อ พร้อมทั้งกระตุ้นความสนใจในการปฏิบัติของพลทหารกองประจำการด้วยจุดจูงใจต่างๆ แล้วพลทหารกองประจำการก็จะสนองตอบด้วยการนำสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาให้กระทำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของตนเองได้ เช่น การปลูกต้นไม้และรดน้ำต้นไม้ภายในหน่วย การรักษาความสะอาดภายในหน่วย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บางกรณีก็เป็นไปตามแนวคิดดังกล่าว เช่น การใช้สาร EM เป็นต้น จำเป็นต้องโน้มน้าวใจให้เห็นประโยชน์ของสาร EM เสียก่อน เพื่อกระตุ้นความสนใจและความต้องการที่

จะทดลองใช้สาร EM เมื่อกระตุ้นแล้ว พลทหารกองประจำการจะตอบสนองเมื่อเขาเห็นภาพตัวอย่างจากการใช้สาร EM แล้วพวกเขาต้องการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง

กลยุทธ์การให้รางวัล

กลยุทธ์การให้รางวัล เป็นอีกหนึ่งกลยุทธ์ที่ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ได้เป็นอย่างดี ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่นิยมใช้การให้รางวัลเป็นจุดจูงใจให้เกิดการปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า การให้รางวัลนั้น เป็นสิ่งที่พลทหารกองประจำการมีความต้องการ อาจเป็นเพราะว่า พลทหารกองประจำการส่วนมากอายุไม่มากนัก และ อยู่ในวัยเรียนเป็นส่วนใหญ่ จึงถือเป็นเรื่องปกติที่พวกเขาต้องการสิ่งตอบแทนจากการปฏิบัตินั้น

จุดจูงใจโดยใช้รางวัล

กลยุทธ์การให้รางวัล จากการวิจัย พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีวิธีการให้รางวัล 2 วิธีด้วยกัน คือ การให้รางวัลแบบเป็นส่วนรวม ด้วยการชมเชยหน้าแถวเป็นส่วนรวม และการให้รางวัลแบบเป็นรายบุคคล ด้วยวิธีการให้สิทธิลาพักผ่อนเพิ่มมากขึ้น โดยจะได้รับความร่วมมือจากพลทหารกองประจำการเพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัย มีความสอดคล้องกับ แนวคิดเรื่องการ โน้มน้าวใจโดยใช้ จุดจูงใจโดยใช้รางวัล ที่ อรวรรณ ปิรันธน์โอวาท (2537) กล่าวว่า ใ้ว่า สารที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร จะประสบความสำเร็จมากกว่าสารที่ไม่ได้ให้คำสัญญาสิ่งใดกับคนฟัง ยิ่งสารมีรางวัลหรือสิ่งตอบแทน ก็จะยิ่งเรียกร้องความสนใจหรือจูงใจคนฟังได้มาก

จะเห็นได้ว่า การให้รางวัล ที่ใช้ได้ผลมากกว่า และมีผลต่อจิตใจของพลทหารกองประจำการไปยาวนาน ได้แก่ การให้สิทธิในการลาพักผ่อน เป็นการให้ในสิ่งที่พลทหารกองประจำการต้องการ ย่อมเรียกร้องความสนใจให้พลทหารกองประจำการอยากมีส่วนร่วมได้มากกว่า การชมเชยหน้าแถวเป็นการส่วนรวม ซึ่งไม่มีการให้สิ่งใดตอบแทน แต่เนื่องจากพลทหารกองประจำการนั้น มีเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การให้รางวัลโดยส่วนใหญ่ออกมาในรูปของการชมเชยเป็นส่วนรวมมากกว่านั่นเอง

กลยุทธ์การสั่งสอน

จากการวิจัย พบว่า วิธีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิของบุคคลในการร่วมกันกับกองทัพบกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น กลยุทธ์ที่สำคัญอันหนึ่งก็คือ กลยุทธ์การ

ตั้งสอน ผู้วิจัย พบว่า วิธีการสอนของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นนั้น มีความสอดคล้องกับ พุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า (พระธรรมปิฎก, 2547) ดังต่อไปนี้

1. สอนจากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจยาก ตัวอย่างเช่น สอนให้เห็นถึงคุณและโทษของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่ประหยัด โดยจะต้องทำให้เขาเกิดความเข้าใจก่อนว่า ถ้าเขาทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแล้ว จะเกิดประโยชน์กับตัวเขาอย่างไร และ ถ้าไม่ทำจะเกิดผลกระทบต่อตัวเขาและคนอื่นๆ อย่างไร ส่วนมากจะออกมาในรูปของการบรรยายในเชิงอบรมวิชาการ และการอธิบายให้พลทหารกองประจำการเข้าใจถึงสิทธิของตนเองในการมีส่วนร่วมกับการกองทัพกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นในลักษณะของการสนทนารายบุคคล จากการลงไปสอบถามความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น อีกทั้งเป็นการวางกฎข้อบังคับในเชิงปฏิบัติ ว่าผลดีและผลเสียในการไม่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับนั้น จะเป็นอย่างไร
2. สาธิตให้ดูของจริง เป็นการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การบำบัดน้ำเสียด้วยการใช้สาร EM การแยกขยะ เป็นต้น
3. สอนโดยให้พลทหารกองประจำการ ได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จะเป็นการช่วยให้เขาเกิดความรู้ ความเข้าใจชัดเจนและแม่นยำขึ้น

องค์ประกอบทางการสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้ส่งสาร

ผลการวิจัย ระบุว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีทักษะทางการสื่อสารที่ดี สามารถถ่ายทอดสิ่งที่ต้องการให้กับพลทหารกองประจำการได้ อีกทั้งมีทัศนคติต่อเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมในเชิงบวก อย่างไรก็ตาม มีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งถือเป็นดัชนีชี้วัดที่จะมีผลต่อพฤติกรรม เนื่องจาก การยอมรับปฏิบัติหรือพฤติกรรม เป็นการแสดงออกของบุคคล โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยสอดคล้องกับ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533) ที่กล่าวไว้ว่า ความแตกต่างกันของความรู้ ทัศนคติ ย่อมทำให้เกิดประสบการณ์สะสมที่แตกต่างกันอันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นด้วยกับทางกองทัพกที่กำหนดนโยบายในการพัฒนาความรู้ด้วยการให้การศึกษากับผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เนื่องจากถือเป็นสื่อบุคคลที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อพฤติกรรมของพลทหารกองประจำการ และจากการที่ผู้บังคับบัญชาทราบพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของพลทหารกองประจำการเป็นอย่างดีแล้วนั้น ย่อมส่งผลดีต่อแนวทางในการสื่อสารกับพลทหารกองประจำการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น เป็นผู้ที่มิบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำที่ดี อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี และมีประสบการณ์ในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา มีบุคลิกลักษณะที่น่าไว้วางใจ มีความจริงใจ จริงจัง จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือในการที่จะปฏิบัติตามคำสั่ง ได้

เนื้อหาสาร

เนื้อหาของสาร ส่วนใหญ่ ต้องการเน้นให้พลทหารกองประจำการทราบถึงเหตุผลของการมีส่วนร่วมร่วมกับกองทัพบกเพื่อรักษาสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเห็นว่า ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะใช้การจูงใจสอดแทรกในเนื้อหาของสาร เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม โครงการต่างๆของกองทัพบกมีหลากหลาย จึงทำให้ลำดับชั้นของการจูงใจเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่สถานการณ์ จึงไม่ได้มีทิศทางเดียวกันกับขั้นตอนในการโน้มน้าวใจของ มอนโรล (Monroe, 1975) เสมอไป

ช่องทางการสื่อสาร

ผู้วิจัย เห็นด้วยว่า การที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จะถ่ายทอดสารที่ต้องการไปยังพลทหารกองประจำการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากเท่าไรนั้น ขึ้นอยู่กับช่องทางการสื่อสารในการนำสารนั้นๆ ไปยังผู้รับสาร ที่ต้องมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ด้วย

การสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ผู้บังคับบัญชาจะใช้ก็ต่อเมื่อมีบุคคลที่ยังคงไม่เข้าใจสิ่งที่ผู้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติ หรือ เป็นการลงมาตรวจสอบด้วยตนเองด้วยการสนทนาเป็นรายบุคคล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกัน จะเห็นได้ว่า วิธีนี้เป็นการติดต่อกันโดยตรงซึ่งจะได้ผลดี สามารถดอุปสรรคทางการสื่อสารได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ (เสถียร เขยประทับ, 2525) เนื่องจาก หากผู้รับสารไม่เข้าใจ สามารถซักถามได้

นอกจากนี้แล้ว การสื่อสารระหว่างบุคคลของทหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารในลักษณะที่ไม่

เป็นทางการ ย่อมมีส่วนทำให้พลทหารกองประจำการมีความรู้สึกเป็นกันเองกับผู้บังคับบัญชามากขึ้น เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และสามารถโน้มน้าวใจให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองที่ดีในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้ง่ายขึ้น โดย ลาซาร์สเฟลด์ และ เมนเซล (Lazarsfeld and Menzel, 1986) ระบุว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลทำให้ผู้พูดกับผู้ฟังเกิดความเป็นกันเอง และทำให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของผู้พูดได้ง่ายขึ้น จึงง่ายต่อการชักจูงใจ โน้มน้าวใจให้คล้อยตาม และ ผู้รับสารส่วนใหญ่มักจะเชื่อถือในข้อตัดสินใจ หรือ ความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จัก และนับถือมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนการติดต่อสื่อสาร

การสื่อสารกลุ่มใหญ่

การสื่อสารกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication) เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อคนกลุ่มใหญ่ มีจำนวนผู้รับสารมาก ตามที่ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533) ได้ระบุว่า ซึ่งพลทหารกองประจำการในแต่ละหน่วยมีเป็นจำนวนมาก ฉะนั้นการชี้แจงต่างๆ จำเป็นต้องทำเป็นส่วนรวม จึงเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบกลุ่มใหญ่ จึงจะเหมาะสม

ลักษณะการสื่อสารสู่พลทหารกองประจำการ มี 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบทางเดียว และการสื่อสารแบบสองทาง โดยจะนำไปใช้แตกต่างกันตามประเภท และลักษณะรูปแบบของกิจกรรมการฝึกอบรม

การสื่อสารแบบทางเดียว

ในการถ่ายทอดความรู้หรือการฝึกอบรมของทหาร ในบางสถานการณ์ ต้องการความรวดเร็ว เนื่องจาก ผู้บังคับบัญชา มีภารกิจอื่นๆ รออยู่ จึงจำเป็นต้องใช้ การสื่อสารแบบทางเดียว คือ ไม่เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร จะเป็นในลักษณะของการชี้แจงสั่งการให้ปฏิบัติ เป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่า ทหารใช้วิธีการสื่อสารทางเดียวแบบบนลงล่าง (Downward Communication) ซึ่งจะออกมาในรูปของคำสั่งด้วยวาจา หรือ คำสั่งลายลักษณ์อักษร ซึ่งวิธีการสื่อสารในลักษณะนี้ จะทำให้ตัวสารมีน้ำหนัก มีความน่าเชื่อถือ เป็นวิธีการสื่อสารที่มีลักษณะของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีข้อดีในแง่ที่ว่า ทำให้การถ่ายทอดข่าวสารทำได้ง่าย และ รวดเร็ว สำหรับคนจำนวนมาก เพราะ ผู้บังคับบัญชาไม่ต้องรอจังหวะในการรอรับฟังสารหรือปฏิกิริยาตอบกลับจากพลทหารกองประจำการ จึงทำให้การปฏิบัติเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ขณะเดียวกัน ก็มีข้อเสียด้วยเช่นกัน กล่าวคือ เมื่อเป็นการสื่อสารที่ส่งผลไปยังอีกฝ่ายแล้วไม่มีการโต้ตอบกลับมา ซึ่งจะทำให้เกิดโอกาสในการผิดพลาดทางการสื่อสาร และทำกิจกรรมได้ เนื่องจาก เมื่อไม่เข้าใจก็ไม่มีโอกาสซักถาม อยากรู้ก็ตาม มีผู้บังคับบัญชาหลายท่าน ใช้การสื่อสารแบบสองทาง ด้วยการพูดคุยกับพลทหารกองประจำการเป็นรายบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจ

ที่ตรงกัน ซึ่งถือว่ามีประสิทธิภาพมากกว่าการสื่อสารแบบทางเดียว โดยไม่สามารถรับรู้ถึงปฏิกิริยา
ย้อนกลับของผู้รับสารได้ทันที

การสื่อสารแบบสองทาง

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กองทัพบกควรเน้นให้มีการสื่อสารแบบสองทางให้มากขึ้น เพราะเป็น
ลักษณะของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ย่อมทำให้พลทหารกองประจำการเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ
สิทธิของตนเองในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้นกว่าเดิม สังเกตได้ว่า การ
อบรมการใช้สาร EM ย่อมเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมซักถามได้ จะเป็นลักษณะของการสื่อสารแบบ
สองทาง ทำให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น สามารถปกครองพลทหารกองประจำการได้ง่ายขึ้น และ
สามารถรับรู้ถึงปฏิกิริยาสะท้อนกลับของพลทหารกองประจำการได้ ทำให้ทราบว่า การสื่อสารที่ถ่ายทอด
ออกไปนั้น ประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน

ผู้รับสาร

ก่อนเข้ามาเป็นพลทหารกองประจำการ พวกเขายังคงมีวิถีชีวิตในแบบเดิมๆ ที่ได้รับการปลูกฝังมา
แตกต่างกัน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล แต่เมื่อพวกเขาเข้ามาประจำการแล้ว กองทัพบกได้มี
นโยบายและแผนในการพัฒนาให้ประชาชนที่เข้ามารับราชการทหารในห้วง 2 ปี นั้น มีระเบียบวินัยเพิ่ม
มากขึ้นกว่าเดิม นับว่าเป็นการช่วยชาติในการสร้างคนของชาติให้มีคุณภาพ อีกทั้งยังสามารถเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติที่เพิกเฉยต่อประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กลับมามีความรู้สึกตื่นตัวและ
กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมร่วมกับกองทัพบกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ ของ จุมพล รอดคำดี (2532) ที่กล่าวไว้ว่า
การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์นั้น มีกระบวนการเปลี่ยนแปลง 3 ระดับ คือ การ
เปลี่ยนแปลงความรู้สึก ความคิด และ พฤติกรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ แคทซ์ และ สทีออต
แลนด์ (Katz and Stotland, 1955) ที่ระบุว่า ทัศนคติประกอบด้วย องค์ประกอบด้านความคิด หรือ ความรู้
ความเข้าใจ ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และ ทางด้านพฤติกรรมการแสดงออก

ผลของการสื่อสาร

ผลของการสื่อสารของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น พบว่า พลทหารกองประจำการได้มีการ
เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีระเบียบวินัย มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักคุณค่าของตนเอง และให้ความ
ร่วมมือกับผู้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี จากการสังเกตของผู้วิจัย ขณะเข้าไปสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชานั้น จะ

เห็นพลทหารกองประจำการดูแลทำความสะอาดกองร้อย กองพัน อยู่ และ ในตอนเย็น ยังพบอีกว่า พวกเขากำลังรดน้ำต้นไม้ อยู่ จึงพอสรุปได้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของให้กับพลทหารกองประจำการ อีกทั้งเป็นระเบียบปฏิบัติประจำวัน ยังเป็นการช่วยสร้างให้เกิดความคุ้นเคยในการปฏิบัติ อีกทั้งยังบ่งชี้ได้ว่าพลทหารกองประจำการมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ ย่อมนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีในการช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอและน่าอยู่ต่อไป

การมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุของการมีส่วนร่วมของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของพลทหารกองประจำการนั้น ส่วนใหญ่มาจากการรับนโยบายของกองทัพบกมาปฏิบัติ และ สาเหตุรองลงมาคือ ประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่โลกกำลังให้ความสนใจอยู่เป็นอันมาก ผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่จึงต้องให้ความสำคัญร่วมมือกับกองทัพบกเพื่อช่วยรัฐในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานกฎหมายรัฐธรรมนูญ และ สื่อมวลชนต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผลกระทบจากการไม่ช่วยกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันส่งผลต่อสุขภาพและการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนมากขึ้น และ มีการนำเสนอในรูปของการเรียกร้องให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิของตนเองในการช่วยรัฐจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้พอเพียง

การที่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นส่วนใหญ่มีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมกับการกองทัพบกในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะในด้านนี้ อาจเป็นผลมาจากทุกคนมีความเป็นห่วงกังวลร่วมกันถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาใหญ่ของชาติ จึงต้องร่วมมือร่วมใจกันเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ อ้างถึงใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ ,2527) ที่กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดดังต่อไปนี้

1. ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลของบุคคลซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มุ่งไปสู่การรวมกลุ่มกัน วางแผนและลงมือกระทำร่วมกัน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้ จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้น

การเปิดรับข่าวสารประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างสนใจในข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนจากหลายๆ สาเหตุ สาเหตุที่มีผู้ตอบมากที่สุด คือ ทำให้ท่านได้รับความรู้กว้างขวางมากขึ้น รองลงมา คือ เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน จะเห็นได้ว่าสาเหตุแรกนั้น สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการเปิดรับข่าวสารของ ชาร์ล อัทกิน (Charles K. Atkin, 1973) ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมากยังมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมและเป็นคนทันสมัย ทนต่อเหตุการณ์มากกว่าผู้ที่เปิดรับข่าวสารน้อย สำหรับสาเหตุที่สองนั้น สอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสาร ในปัจจัยข้อที่ 2 ที่กล่าวไว้ว่า ความอยากรู้อยากเห็น เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการอยากรู้อยากเห็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม ปัจจัยข้อที่ 3 กล่าวไว้ว่า เพื่อผลประโยชน์ของตนเองในฐานะผู้รับสารต้องแสวงหาและใช้ประโยชน์จากข่าวสารเพื่อให้เกิดคุณค่าในทางปฏิบัติและจรรยาบรรณใจ อีกสาเหตุที่มีผู้ตอบ คือ ทำให้ท่านสามารถนำไปสนทนากับผู้อื่นได้ สอดคล้องกับ แม็คคอมบี้และเบ็คเกอร์ (Mccombs and Becker, 1979) กล่าวไว้ว่า บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการ คือ เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ เพื่อการพูดคุยสนทนา เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม

ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

พลทหารกองประจำการมีความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ในหัวข้อเรื่อง การช่วยกันรักษาความสะอาดในเขตพื้นที่ในหน่วยทหาร เป็นหน้าที่ของกำลังพลในหน่วยทั้งหมด รวมทั้งประชาชนที่พักอาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยทหาร และ หัวข้อ ท่านเคยช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยทหารที่ท่านสังกัดอยู่ เช่น ช่วยดูแลห้องน้ำให้สะอาดตลอดปี กำจัดขยะ ปลูกต้นไม้/รดน้ำต้นไม้ เป็นต้น มากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะว่า เรื่องความสะอาดเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ผู้บังคับบัญชาจะปลูกฝังในเรื่องระเบียบวินัยส่วนนี้ เป็นอันดับแรกอยู่แล้ว

เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อพลทหารกองประจำการมีการเปิดรับข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม ย่อมทำให้พวกเขาได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น จึงทำให้พวกเขามีความตระหนักสูงขึ้นและพร้อมจะมีส่วนร่วมกับหน่วยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงสอดคล้องกับ จิราพร จักรไพวงศ์ (2530) ที่กล่าวไว้ว่า ความตระหนักและความรู้มีความสัมพันธ์กัน คือ ทั้งความตระหนักและความรู้ที่ต่างกันก็เกี่ยวข้องกับการสัมผัส และการใช้จิตไตร่ตรอง โดยความรู้เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ซึ่งได้จากการสังเกตและรับรู้ที่ต้องอาศัยเวลา ส่วนความตระหนัก เป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดในสภาวะจิตที่ไม่เน้นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม การที่จะเกิดความตระหนักได้นั้นก็ต้องผ่านการมีความรู้มาก่อน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ เบรคเลอร์ (1986) กล่าวไว้ว่า ความตระหนัก เกิดจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้า อัน ได้แก่ บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม และสิ่งต่างๆ ที่โน้มเอียง หรือที่จะตอบสนองในทางบวกหรือทางลบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ จึงสามารถนำมาใช้อธิบายความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับสิ่งเร้าต่างๆ อัน ได้แก่ ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมผ่านทางสื่อต่างๆแล้ว บุคคลจะเกิดความรู้สึก ค่านิยม รวมถึงความตระหนักในการที่จะรักษาสิทธิของตนในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงเป็นการนำไปสู่พฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ตามกฎหมายมาตรา 56 เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกนั้นจะเน้นให้พลทหารกองประจำการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงนั้น มีความเหมาะสมดี อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการชี้แจงกับพลทหารกองประจำการให้เข้าใจถึงเหตุผลของการปฏิบัติภารกิจนั้นให้ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติ เนื่องจากผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่มักเลือกที่จะสั่งการก่อนแล้วค่อยชี้แจงทีหลัง หรือ บางกรณีไม่ได้มีการชี้แจงแต่อย่างใด เนื่องด้วยภารกิจที่มากมายของตัวผู้บังคับบัญชา ในกรณีนี้ เห็นควรมอบหมายให้ผู้แทนหน่วยเป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงนั้นก่อนจะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีได้มากยิ่งขึ้นจึงจะนำไปสู่พฤติกรรมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้มากขึ้นเช่นกัน

2. จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การพูดแบบทหาร นั้นเป็นกลยุทธ์ที่กองทัพบกนำมาใช้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรใช้ร่วมกับกลยุทธ์อื่น เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองมากกว่า อาจใช้จุดสนใจในแบบอารมณ์ขัน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศดูบ้าง มิใช่เพียงมีความรู้สึกว่าจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น น่าจะช่วยลดช่องว่างของการสื่อสารระหว่างผู้บังคับบัญชากับพลทหารกองประจำการลงได้ เพื่อเน้นให้เกิดการโต้ตอบจากพลทหารกองประจำการ เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติที่แท้จริงตามที่ต้องการได้

3. จากการเข้าสัมภาษณ์ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ได้ประเมินผลและติดตามผลในประเด็นสิ่งแวดล้อมกับกลุ่มพลทหารกองประจำการมากนัก หรือ ยังไม่เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้ มีการประเมินผลและติดตามผลโดยเฉพาะในห้วงที่ยังอยู่ในประจำการ เพื่อให้ทราบว่าพลทหารกองประจำการมีความรู้ ทัศนคติ และ พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

4. ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของพลทหารกองประจำการทั้งที่ประจำการอยู่และปลดประจำการไปแล้ว และควรกระทำอย่างต่อเนื่องด้วย เพื่อเป็นการต่อยอดให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึก สาธารณะเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ จึงเห็นควรให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของสิทธิในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเชิงเปรียบเทียบกลยุทธ์การสื่อสาร ความตระหนักและการมีส่วนร่วมใน ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. ควรมีการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องอื่นๆ ที่เป็นประเด็นที่ ประเทศชาติกำลังให้ความสนใจ อาทิ สิทธิเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา การช่วยเหลือประชาชน เป็นต้น
4. เนื่องจาก จากการศึกษา พบว่า กองทัพบก ยังไม่ได้ประเมินผลและติดตามผลอย่างจริงจัง จึงเห็นควรให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินผลการสื่อสารในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับกลุ่มเป้าหมาย ให้ชัดเจนขึ้นด้วย เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงแก้ไข และ พัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกรัตน์ สุขวัฒนา. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหญิงโสเภณี : กรณีศึกษาที่หน่วยควบคุมกามโรค อ.หาดใหญ่ ศูนย์กามโรค เขต 12 จ.สงขลา. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. เอกสารประกอบการสัมมนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ครั้งที่ 8 : สิ่งแวดล้อม'47. กรุงเทพมหานคร, 2547.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. เอกสารประกอบการสัมมนา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ครั้งที่ 5 : สิ่งแวดล้อม'37. กรุงเทพมหานคร, 2537.
- เกษม จันทร์แก้ว. การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.
- เคน อัตรพวง. การพัฒนาจิตสำนึกในการรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับสถานที่ ศึกษาเฉพาะกรณีหน่วยการศึกษาของกองทัพบกในกรุงเทพมหานคร. เอกสารส่วนบุคคล วิทยาลัยการทัพบก, 2540.
- คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, สำนักงาน. ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2530.
- จุมพล รอดคำดี. สื่อมวลชนกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- นารีกันต์ พรหมนอก. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา”. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์, 2527.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. เจริญดีการพิมพ์, 2541.
- บุญรับ ศักดิ์มณี. การจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน. สำนักพิมพ์ประสานมิตร, 2546.
- เบญจวรรณ ทรัพย์ธำรงค์. ความคิดเห็นเรื่องความสำนึกต่อชาติ : กรณีศึกษานิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545.

- ประมะ สตะเวทิน. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์, 2540.
- ประพล มลิณฑจินดา. ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ปิยพัคตร์ สีนบัวทอง. กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- พรสิทธิ์ พัฒขนานุรักษ์, “ผลของการสื่อสาร”. หลักและทฤษฎีการสื่อสาร, หน่วยที่ 8, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531.
- พระธรรมปิฎก. พุทธวิธีในการสอน.ธรรมสภา, 2547.
- พระมหากระเศียร อากาศสุวรรณ. พระพุทธศาสนา สิทธิมนุษยชน และแนวคิดของนักวิชาการชาวพุทธในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน. (ม.ป.ท.), 2527.
- ปริญญากรณ์ เพ็ญภินันท์. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักผู้ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รายงานการประเมินผลการทำงานขององค์กรอิสระ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2547.
- ร่างรายงานความคิดเห็นผลการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. พศจิกายน, 2544.
- ลดาวัลย์ พอใจ. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรือง, 2523.
- วิรุฬ ลีลาพฤกษ์. กระบวนการสื่อสารและการสอนวิธีระบบ. กรุงเทพมหานคร : อักษรประเสริฐ, 2531.
- วุฒิชัย จานง. พฤติกรรมการตัดสินใจ : การพิจารณาขอบข่ายทางทฤษฎี. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ (เมษายน 2521) : 193.

- ศรีนลัักษณ์ สวัสดิ์มงคล. กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในการพัฒนาชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สื่อพลัง : จิตสำนึกสาธารณะ เส้นทางสู่ประชาสังคม. 2542.
- สุรพงษ์ โสชนะเสถียร. การสื่อสารกับสังคม. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์,
2523.
- เสถียร เขยประทับ. การสื่อสารงานนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2525.
- เสถียร เขยประทับ. ศักยภาพของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร :
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- อรรธรณ ปิรันธน์โอวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2537.
- อลิสตา วีรพัฒนกุล. การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ความตระหนักและการปฏิบัติตามกฎจราจรของ
ผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขานิเทศศาสตร์พัฒนากา ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ภาษาอังกฤษ

- Atkin, Charles K. Newmodel for Mass Communication Research. Newyork : The Free Press,
1973.
- Ball – Rokeach, S.J.and Defleur. Theories of Mass Communication. Newyork : David Makay
Company, 1975.
- Berlo K. David. The Process of Communication : An Introduction to Theory and Practice.
Newyork : Holt Rineheart and Winston, 1960.
- Bettinghaus, Ervin P. Persuasive Communication. Newyork : Holt, Richard and Winsion, 1968.
- Bickhard H. Mark. Cognition, Convention and Communication. Newyork : Praeger Publisher,
1980.
- Bloom, Benjamin S., Thomas J. and Madaus George F. Handbook on Formative and Summative
Evaluation of Student Learning. Newyork : McGraw-Hill Book Company, 1971.
- Blummer, Herbert. Symbolic Interaction Perspective and Method. Englewood Cliffs, NJ : Prentice
- Hall, 1969.
- Bleckler, S.W. Attitude Structure and Function. Hillsdale, NJ : L. Erlbaum Association, 1986.

- Defleur, Melvin L. **Theories of Mass Communication**. Newyork : David Mckay, 1966.
- Defleur, Melvin L. **Theories of Mass Communication**. Newyork : David Mckay, 1970.
- Eysenck, H.J and Arnold, W. **Encyclopedia of Psychology**. London : Search Press, 1972.
- Friedson, Eliot. **Communication Reaearch and the concept of the Mass**. In America Sociologist Review 18 (1950)
- Good , Carter V. **Dictionary of Education**. Newyork : McGraw-Hill Book Company, 1973.
- Harrington, Jon. **Organization Structure and Information Technology**. (n.p.) : 1991.
- Hendix, A. Jerry. **Public Relations Cases**. An International Thomson Publishing Company USA., 1997.
- Katz, Elihu and Lazarsfeld, Paul F. **Personal Influence : The Part Played by People in the Flow of Communication**. Newyork : The Free Press, 1955.
- Klapper, Joseph T. **The Effects of Mass Communication**. Newyork : The Free Press, 1960.
- Lazarfeld, Paul F. and Menzel, Hervert. **Mass Media and Personal Influence**. The Science of Human Communication. Newyork ; The Basic Books, 1968.
- Likert, Rensis. **New Patterns of Management**. Newyork : McGraw- Hill Company, 1961.
- McCombs, M.E. and Becker, L.B. **Using Mass communication Theory**. Englewood Cliffs : NJ Prentice Hall, 1979.
- Reiley and Flowerman. **Group Relations as a Variable in Communications Research**. Sociology Review 16 (1951).
- Rogers, E.M. and Shoemaker, F.F. **Communication of Innovation**. Newyork : The Free Press, 1971.
- Rogers, E.M. and Svenning Lynne. **Modernization among Peasants : The Impact of Communication**. Newyork : Holt Rinehart and Winston, 1969.
- Rogers , Everette M. **Communication Strategies for Family Planning**. Newyork : The Free Press, 1973.
- Rogers , Everette M. **Traditional Midwaves as Family Planning Communication in Asia**. Honolulu : The East West Communication Institute, 1978.
- Samuel, L. Becker. **Discovering Mass Communication**. Illinois : Scott Foresman and Company Glenview, 1972.
- Schramm, Wilbur. **Men Messages and Media : A look at Mass Communication**. Newyork : Harper and Row Publisher, 1973.
- Simon, Herbert A. **Administrative Behavior**. Newyork : The Macmillan Company, 1960.

Zimbardo, Phillip G. and Leippe. **The Psychology of Attitude Change and Social Influence.**

Newyork : 1991.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อการขอสัมภาษณ์นายทหารระดับนโยบาย

1. นโยบายของกองทัพบกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการในปัจจุบันโดยหน่วยทหารเป็นอย่างไร
2. แนวทางการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับพลทหารกองประจำการ ระหว่างที่รับราชการเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ภายหลังจากปลดประจำการ
3. กองทัพบกมีวิธีการหรือกลยุทธ์อย่างไรที่จะสื่อสารกับพลทหารกองประจำการเพื่อให้เกิดการตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ ระเบียบคำสั่งของทางกองทัพบก การอบรมให้ความรู้ เป็นต้น
4. ปัญหาและอุปสรรคที่พบบ่อยๆ ในการสร้างจิตสำนึกเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแนวทางแก้ไขเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
5. ผลสำเร็จในการปลูกจิตสำนึกในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการกับพลทหารกองประจำการได้มีการประเมินผลถึงความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่ ภายหลังจากที่ปลดประจำการแล้ว

หมายเหตุ

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง สภาวะที่จิตสามารถรู้ตัวและสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผ่านทางความคิดและพฤติกรรมการแสดงออก ในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงหมายถึง พลเมืองผู้ตื่นรู้และตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ เป็นพลเมืองที่รู้จักเรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนและชุมชนร่วมกัน โดยเริ่มจากศรัทธาในการอุทิศตนและเสียสละแก่ผู้อื่นในสังคม

สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลในการมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน อย่างยั่งยืนและสมดุล

หัวข้อในการขอสัมภาษณ์นายทหารระดับปฏิบัติการ

1. คำเนินการของหน่วยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในหน่วย เป็นต้น เป็นต้น เป็นอย่างไร
2. หน่วยได้มีการปลูกฝังหรือสร้างจิตสำนึกให้กับพลทหารกองประจำการระหว่างที่รับราชการอย่างไร เพื่อที่จะได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติภายหลังจากที่ปลดประจำการแล้ว
3. หน่วยมีวิธีการหรือกลยุทธ์อย่างไรที่จะสื่อสารกับพลทหารกองประจำการเพื่อให้ตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ ระเบียบคำสั่ง คำชี้แจง เอกสารอื่นๆ รวมทั้งการปฏิบัติ เป็นต้น
4. ปัญหาและอุปสรรคที่หน่วยพบบ่อยๆ ในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมของพลทหารกองประจำการ รวมทั้งแนวทางแก้ไขที่หน่วยได้ดำเนินการ
5. หน่วยได้มีการประเมินผลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมในส่วนของพลทหารกองประจำการหรือไม่ว่าอยู่ในระดับใด
6. หน่วยคิดว่ากองทัพบกควรจะมีบทบาทในการส่งเสริมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมในส่วนของพลทหารกองประจำการเพิ่มขึ้นจากที่ดำเนินการในปัจจุบันหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้มีความสำนึก และตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในด้านสิ่งแวดล้อม ภายหลังจากที่ปลดประจำการแล้ว

หมายเหตุ

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง สภาวะที่จิตสามารถรู้ตัวและสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยผ่านทางความคิดและพฤติกรรมการแสดงออก ในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงหมายถึง พลเมืองผู้ตื่นรู้ และตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบต่อที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ เป็นพลเมืองที่รู้จักร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของคนและชุมชนร่วมกัน โดยเริ่มจากศรัทธาในการอุทิศตนและเสียสละแก่ผู้อื่นในสังคม

สิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลในการมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน อย่างยั่งยืนและสมดุล

ภาคผนวก ข

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว

กรุณาทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่ตรงกับตัวท่าน

1. อายุปี
2. การศึกษาสูงสุด
 - () ประถมศึกษา
 - () มัธยมศึกษาตอนต้น
 - () มัธยมศึกษาตอนปลาย
 - () ปวช.
 - () ปวส. / อนุปริญญา / เทียบเท่า
 - () ปริญญาตรี
 - () อื่นๆ (โปรดระบุ).....
3. สถานภาพสมรส
 - () โสด
 - () สมรส
 - () หม้าย / หย่า / แยก
4. ท่านมีภูมิลำเนาเดิมมาจากภาคใด
 - () ภาคกลาง
 - () ภาคเหนือ
 - () ภาคใต้
 - () ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ขณะนี้ท่านอาศัยอยู่กับใคร

- () บิดามารดา
- () ญาติพี่น้อง
- () เพื่อน
- () วัด
- () เช่าหอพักอยู่
- () ไม่มีที่อยู่แน่นอน
- () อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสารประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

1. ท่านให้ความสนใจในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมหรือไม่

() สนใจ

สาเหตุที่ทำให้ท่านสนใจในข่าวสารเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ทำให้ท่านได้รับความรู้กว้างขวางมากขึ้น
- () ทำให้ท่านสามารถนำไปสนทนากับผู้อื่นได้
- () ท่านมีความสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ก่อนแล้ว
- () สื่อมวลชนนำเสนอข่าวสารทางด้านสิทธิของประชาชนในการช่วยรัฐจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่เป็นประจำ
- () เป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการดำรงชีวิตของประชาชน
- () อื่นๆ โปรดระบุ.....

() ไม่สนใจ

2. ท่านทราบหรือไม่ว่า ปัจจุบัน ประเทศไทย กำลังประสบปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร

() ทราบ

() ไม่ทราบ

3. ท่านได้รับข่าวสารณรงก์เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับ
กองทัพบก จากสื่อต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

สื่อ	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ระเบียบ คำสั่ง ของ กองทัพบก					
ได้รับการชี้แจงจาก ผู้บังคับบัญชาภายใน หน่วย					
วารสารของกองทัพบก					
เพื่อนในหน่วยพูดให้ฟัง					

ตอนที่ 3 กลยุทธ์การสื่อสารที่กองทัพบกใช้เพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชน
ด้านสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่าน ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ให้ ตระหนักถึง ปัญหาสิ่งแวดล้อมจาก ผู้บังคับบัญชาภายในหน่วย					
2.ท่าน ได้รับการอบรมเพื่อพัฒนา หน่วยทหารของท่านให้มีความน่าอยู่					
3. ท่าน ได้รับข่าวสารจากหน่วย เกี่ยวกับ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของทหารกองประจำการ					

ความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ท่านได้รับการชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยจากผู้บังคับบัญชา					
5. ท่านได้เข้ารับฟังการอบรมและร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่หน่วยจัดขึ้น เพื่อจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน					
6. ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้นำหลักคำสอนทางพุทธศาสนา มาใช้ เพื่อจูงใจให้เกิดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วยของท่าน					
7. ผู้บังคับบัญชาของท่าน ทำเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
8. ผู้บังคับบัญชาของท่าน ได้มีการชี้แจงหรือพูดคุยในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของหน่วยกับทหารกองประจำการ					
9. หน่วยงานของท่าน มีการจัดกิจกรรมขึ้นภายในหน่วย เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในหน่วย					

ความคิดเห็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
10. ท่านมีความเต็มใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาของท่าน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
11. ท่านคิดว่าวิธีหรือกลยุทธ์การสื่อสารที่หน่วยใช้ในปัจจุบัน สามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะของท่านในเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้					
12. ท่านเห็นด้วยกับวิธีการพูดแบบทหาร โดยปฏิบัติตามคำสั่งเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในหน่วยจะสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี					
13. ท่านเห็นด้วยกับการที่หน่วยใช้กลยุทธ์การมีเหตุมีผลเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมให้กับทหารกองประจำการ					
14. ท่านเห็นด้วยกับกลยุทธ์การให้รางวัลแก่ทหารกองประจำการ เพื่อให้มีจิตสำนึกสาธารณะทางการรักษาสิ่งแวดล้อมภายในหน่วย					

ตอนที่ 4 ความตระหนักเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 1

ท่านมีความคิดเห็นต่อเรื่องนี้อย่างไร	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทหารกองประจำการ ควรมีส่วนร่วมกับกองทัพบก					
2 ท่านพอใจที่เห็นข่าวสารเชิญชวนให้ทุกคน ช่วยกันรักษาความสะอาดด้วย โดยเฉพาะ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตพลทหาร กองประจำการของกองทัพบก					
3.การช่วยกันรักษาความสะอาดในเขตพื้นที่ ในหน่วยทหาร เป็นหน้าที่ของกำลังพล ในหน่วยทั้งหมด รวมทั้งประชาชนที่พักอาศัย ในบริเวณใกล้เคียงกับหน่วยทหาร					
4. สาเหตุที่ทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ จาก สภาพแวดล้อม เช่น ควันท่อไอเสียดำ โรงงาน ปล่อยน้ำเสีย เป็นต้น ท่านเห็นว่าไม่ได้มี ผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด					
5.กองทัพบก มีความจำเป็นต้องจัดทำนโยบาย เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม					
6. การดำเนินกิจกรรมของกองทัพบกไม่ได้ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม					
7. กองทัพบกต้องได้รับข่าวสารเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม ทั้งจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และ สื่อเฉพาะกิจ					
8. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นต้องมีการรณรงค์เกี่ยวกับ สิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเพราะเป็นเรื่องที่ทราบกันดีอยู่แล้ว					

ท่านมีความคิดเห็นต่อเรื่องนี้อย่างไร	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
9. หากท่านได้รับข่าวสารการรณรงค์เรื่องสิทธิในการจัดการสิ่งแวดล้อม ท่านพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการรณรงค์นั้น					
10. การรณรงค์เกี่ยวกับสิทธิในการจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ควบคุมไม่ได้					
11. กองทัพบกควรให้ความรู้ การศึกษา แก่พลทหารกองประจำการเกี่ยวกับสิทธิของบุคคลในการใช้ประโยชน์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง					
12. กองทัพบก สามารถช่วยชาติให้พัฒนาคนให้มีจิตสำนึกสาธารณะทางด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อมได้					
13. การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่ทหาร ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นผู้ริเริ่ม จึงจะเกิดการมีส่วนร่วม					

ส่วนที่ 2

ท่านมีความคิดเห็นต่อเรื่องนี้อย่างไร	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14. ท่านเคยตกเดือน เพื่อน หรือคนรู้จัก ไม่ให้ทำลายสภาวะแวดล้อมต่างๆ เช่นไม่ทำให้แหล่งน้ำสกปรก เป็นต้น					
15. ท่านเคยอ่านตำราหรือสนทนากับผู้รู้ทางด้านสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม					
16. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมในและนอกหลักสูตรที่ผ่านมาเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					

ท่านมีความคิดเห็นต่อเรื่องนี้อย่างไร	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
17. ท่านต้องการมีส่วนร่วมในการรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในหน่วย					
18. ท่านเคยช่วยพัฒนาสิ่งแวดล้อมในหน่วย ทหารที่ท่านสังกัดอยู่ เช่น ช่วยดูแลห้องน้ำให้ สะอาดตลอดปี กำจัดขยะ ปลุกต้นไม้/รดน้ำ ต้นไม้ เป็นต้น					
19. ท่านสนใจติดตามข่าวสารด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางสื่อมวลชนต่างๆ					
20. ท่านรู้ถึงสิทธิของท่านในการร่วมมือ กับหน่วยเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมของท่าน ให้น่าอยู่					
21. ท่านเข้าใจว่าทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมเป็นสิทธิของบุคคลที่จะพึงรักษาไว้					
22. ท่านคิดว่า หน่วยชั้นตรงของกองทัพบกต้อง ประสานงานกันเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรักษา สิทธิของบุคคลในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ดียิ่งขึ้น					
23. ท่านคิดว่า กองทัพบกมีส่วนช่วยให้ท่าน รู้ถึงสิทธิของตนในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้พอเพียงและน่าอยู่					

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ร้อยเอกหญิง ลัทธริมา เกื้อสกุล เกิดเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2514 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิศวกรรมศาสตร์ จาก คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2537 และเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโท คณะบริหารธุรกิจ สาขา การจัดการ จาก Southeastern University ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ปี พ.ศ. 2539 หลังจากนั้นได้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546 ปัจจุบันรับราชการทหารในตำแหน่งอาจารย์โรงเรียนกิจการพลเรือน กรมกิจการพลเรือนทหารบก ช่วยราชการ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 ตำแหน่งผู้กำกับเวที

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย